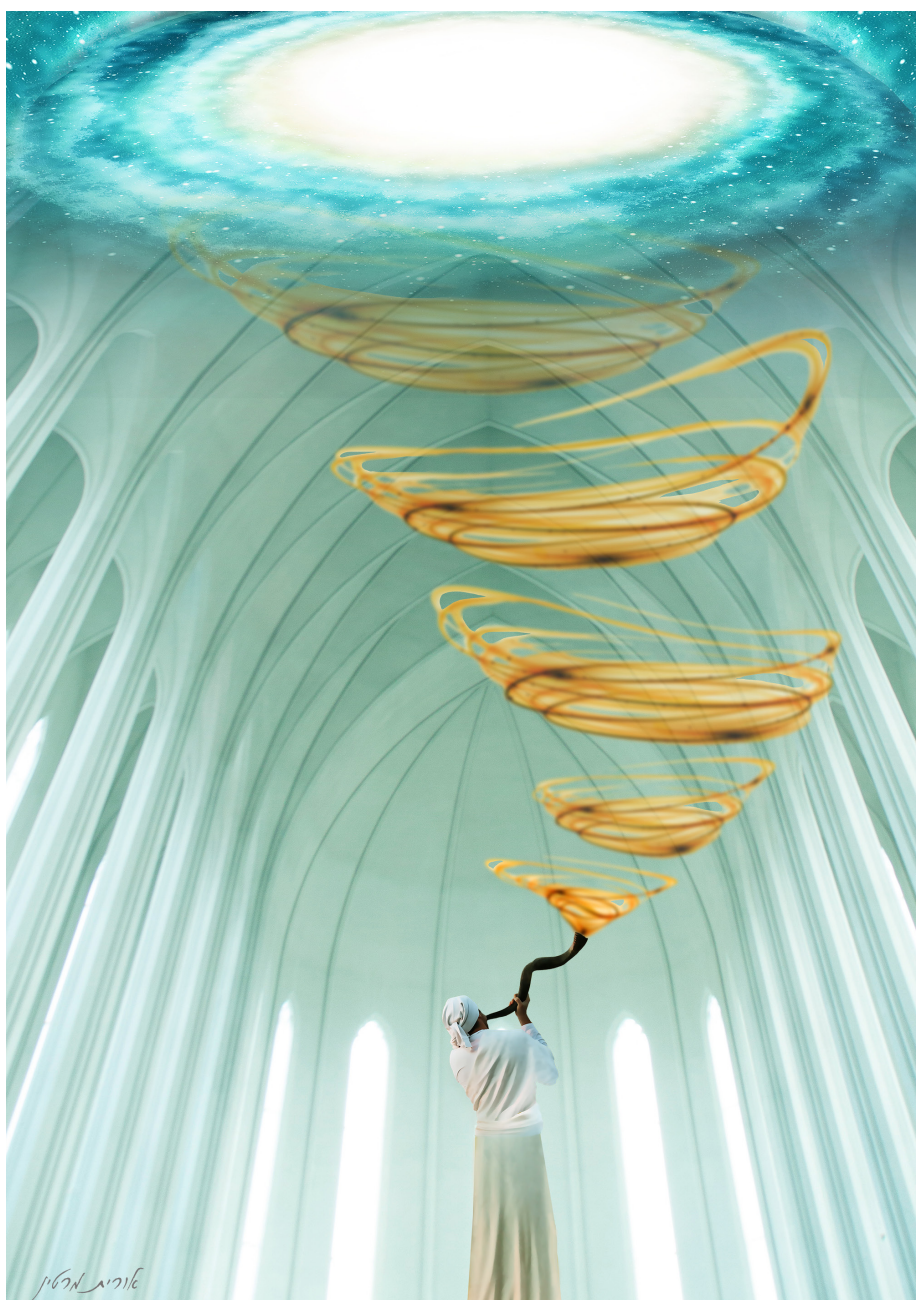

רחמנא אמר אידכר

בעקבות פסוקי מלכויות זכרונות ושופרות

רחמנא אמר אי דכר

בעקבות פסוקי
מלכויות זכרונות
ושופרות

בקשה אל הקורא

בי אדוני, אל יחר אפך בעבדך
על אשר ליוויתי את הקולמוס במכחול
ועל אשר לא ליוויתיו כמעט בציוני מקורות
קונטרס זה אין מקומו באוצר הספרים אלא בידיים ממשמשות
אין הוא מיועד למוחות הלמדנים אלא ללבבות הצעירים
מבקש הוא לעורר ישנים, לחמם קרירות אבנים
להחיות רגשות מתים, להפריח עשבים קמלים
על כן לא הכבדתי על רצף הקריאה במקורות והוכחות
על כן ביקשתי להקל על החתעוררות בציור ובתיאור

אם נחשבת הוצאת הקונטרס לפני הקב"ה לזכות
הרי היא מוענקת באהבה
לרפואתו השלימה של ידיד נפשי
חיים אברהם בן רחל

ושל בנות קהילתנו
רחלי בת הניה
אהובה ליבא בת רחל

הציורים בחוברת מעשה ידי
האמנית אורית מרטין ובאדיבותה
לקבלת הקטלוג:
orit-26@netvision.net.il

לחשיג הקונטרס
אברהם משה רוט
0527652027
a0527652027@gmail.com

אשמח להארות והערות, הוספות ותיקונים

בפתח השער

דכירנא כד הוינא טליא, לאחר תפילת ליל ראש השנה, היה אבי הגאון שליט"א נותן ידי בידו וצועד עמי ברחובותיה של עיר, לקיים מנהג אשכנז שכתבו בעל הטורים בסימן תקפ"ב 'נוהגין באשכנז כל אחד מבקר לחבירו ואומר לו תכתב בשנה טובה', וכמנהג מהרי"ל 'כשיוצאים מבית הכנסת יאמר אדם לחבירו תגזר ותחתם בשנה טובה, וכן מסבבים אחר כך אף מבית לבית'.

צוידים היינו ברחובותיה של עיר, 'מסבבים מבית לבית', מביתו של אדוני זקני שליט"א שנתן ידיו על ראשו וברכנו, לביתו של הצדיק מבליץ נוחו עדן שהיו פניו מאירות באותו לילה כמלאך אלקים, עיניו נוצצות כמרגליות, ופיו מברכני בשפת היידיש.

צוידים היינו ברחובותיה של עיר, ואבא היה מקרני דרך הילוכו את פסוקי המלכויות, הזכרונות והשופרות. היה מגלה בהם מטמוניות, מדקדק דקדוקים, ממשיל משלים ומתאר תיאורים נשגבים. חורז פסוק לפסוק, עניין לעניין, עד שהגענו לפתע לשולחן החג בביתנו.

מאז נכנסו הפסוקים הקדושים הללו לסתרי לבבי, הניעו בהם נימים נסתרים, הייתי ממשמש בהם כמי שממשמש אתרוג הדור ואינו שבע מהביט בו, כל זמן שאתה ממשמש בהם אתה מוצא טעם.

בדפים אלו, ניסיתי לתרגם רגשות קודש שנבטו בי למילים ומחשבות.

חילקתי הדברים לשני חלקים:

החלק הראשון כולל פרקי מבוא לעבודת מלכויות זכרונות ושופרות.

החלק השני כולל ביאורים קצרים על פסוקי מז"ש. חלק זה מיוסד על מה ששמעתי במשך שנים רבות מאבא מארי הגאון שליט"א, ממה שלמדתי מקונטרס 'סם תם' שלו, ומשיעורי אבי אבא רבי יעקב דב הלוי זצ"ל אשר נדפסו בקונטרס 'רוח יעקב'. כן רשמתי ממה שזכיתי ללמוד בשנים עברו יחד עם תלמידים יקרים ואהובים בישיבת "תפארת צבי" בראשות הגר"א צוקרברג ליזכרו תאוות נפש; עם ידידי נפשי מתפללי ולומדי ביהמ"ד הגדול "אש קלמן" שע"י קהילת "ראש הגבעה" בגבעת המבחר שבראשות ידידי רבי מתתיהו אזרד שליט"א ובנשיאות

רבינו דניאל בלסקי שליט"א; עם אחי ורעי לומדי כוללי "אחוות תורה" שבנשיאות הגר"ד לייבל שליט"א סניף גבעת המבתר; עם רבני סניף ביקור חולים שבראשות ידידי רבי חיים גריינימן שליט"א; עם רבני ולומדי כולל "קדושת יוסף" לבני יושכר ובני זבולון אשר הוקם לעילוי נשמת הבחור היקר יוסף ב"ר שלמה זלמן שווינגר.

אין ספק שלא הצליחה המלאכה. המילים המעורבות נזופות בי בתמיהה: מה זה עלה על דעתך לבטא המיית לב בניסוחים שכלתניים?! המשפטים המפותלים לועגים לי: מה זה חשבת לפרוט לפרוט דלות מטמוניות נסתרות?

אבל – אני משיב להם – לא בשבילי ניסיתי, כי אם בשביל חברי, נערים צעירים, חלקם מרחוק באו, שמתקשים להבין את יסודות העבודה והתפילה בראש השנה. הם שואלים שאלות לוגיות, ומבקשים להם ניסוחים ולא נעימות.

הלוואי ישובו המילים וייהפכו בליבם לתווים.

הלוואי ישמש הקולמוס כמכחול, יצייר בליבם ציור מרהיב ומרטיט על עבודתנו הנשגבה בראש השנה.

אברהם משה ברבי אהרן יהודה הלוי

טיבותא לשקיא, ידיד נפשי רבי מרדכי שמעון הבלין שליט"א, אשר ערך את המפתחות, סידר את הדברים, ויגע וטרח בפקחות ובתבונה, במסירות ובהתלהבות, להוציא דבר נאה ומתקבל מתחת גלגלי הדפוס.

את הדברים מלווים ציוריה מרחיבי הנפש של האומנית גב' אורית מרטיין, באדיבותה ונדיבות ליבה. שכן, לפעמים, את מה שלא עושים רבבות אותיות עושה ציור אחד. לפרקים – כוחו של המכחול גדול מהקולמוס.

”למה הוא מזכיר!?” רחמנא אמר אידכר!”

(ראש השנה לב,א)

מפתח העניינים

בפתח השער | ה

פתיחה | יד

היכן היא התפילה שלי... | בראש השנה אל תבקש – תפעל! | ראש השנה – פרסטקטיבה גבוהה על כל השנה | איך נברא יכול להשפיע על בריאתו

פרק א: תכנון, ביצוע ותכלית | כ

מה הסיבה באמת שצריך התכנון לעבור דרך ביצוע על מנת להגיע לתכליתו? | אליך מפניך אברח | ובמה? בשופר!

פרק ב: פיוס מידת הדין | כה

"הפרדת רשויות"

פרק ג: התגלות | לב

כעת נבין למה שלושת הברכות מעכבות זו את זו

פרק ד: ראש השנה - מבט אוניברסלי | מ

עולם חסד יבנה – ביחס אל בנין העולם הכל הוא חסד | דוגמאות נוספות לחילוקי ההתייחסות של מלכויות-זכרונות-שופרות

פרק ה: ה' צלך - עבודתינו העצמית | מו

זאת העבודה גם של אדם מול עצמו – זאת היא עבודת התשובה:

פרק ו: "גזירת הכתוב היא" | מט

ביאור פסוקי מלכויות זכרונות ושופרות | נד

עוד מבוא | נו

מדוע כתובים לפני נביאים | תורה-כתובים-נביאים כנגד בריאה-השגחה-התגלות |

מלכויות-זכרונות-שופרות כנגד עבר-הווה-עתיד | תורה-כתובים-נביאים כנגד
עבר-הווה-עתיד

מלכויות - לבנות ארמון מלוכה | ס

פסוקי מלכויות שבתורה | סב

ה' יִמְלֶךְ לְעֹלָם וָעֶד: ההבדל בין מלכות לשלטון | ה' ימלוך – קבלת עול מלכותו | מלכות שמים תלויה בתוקף קבלתנו | ה' ימלוך – לשון הווה נצחי | ה' ימלוך – תפילה על העתיד | ה' ימלוך – לקרוע בפנינו שוב את הים | לעולם ועד – קבלה עלינו ועל בני בנינו עד סוף כל הדורות | לעולם ועד – בכל מקומות הנעלמים והחשוכים

לֹא הָבִיט אֶן וְיַעֲקֹב: אפילו חוטאים ומכעיסים לפנינו אינו זז מתוכן | רק המלך יכול להעלים עיניו מחטאי אהוביו | "כל ברכותיהם יתקיימו לעולם כי ה' אלוהיו עמו אשר לא ינחם" | לית פלחי גילולין בדבית יעקב | לקיים בעצמנו 'לא הביט אוון', לראות רק מעלת הזולת | ה' אלקיו עמו – דביקות בה' | ותרועת מלך בו – תורה | ותרועת מלך בו – מלך המשיח

וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ: מלכות ה' תלויה באחדות שבטי ישראל | "שים שלום" ברכה וקילוס למלכות שמים | "הערה נוראה" | "ישורון" – שאוהב גם את מי שנוהג שלא כדעתו בעבודת ה'

פסוקי מלכויות שבכתובים | עו

כִּי לֹא הָמְלֹכָה וּמִשַּׁל בְּגוֹיִם: "כי לה' המלוכה ומושל בגויים" | "לב מלכים ושרים ביד ה'" | אין בחירה למלכים ושלטונים

ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבָשׁ: להלביש את ה' בבגדי מלכות | "גאות" ו"עוז" – נס וטבע | "תבל בל תמוט" – קיום הנהגות סותרות בלא למוטט את העולם | ה' מלך – מלכות ה' בכל היקום

שָׂאוּ שְׁעָרִים וְאֲשִׁיכָם: "שאו שערים ראשיכם... ויבוא מלך הכבוד" | מלכות ה' בעולמו מתגלית בבית המקדש | עיקר ראש השנה – בארץ ישראל ובירושלים | "מי הוא זה מלך הכבוד?" | ה' עיזוז וגיבור – בעולם הזה | ה' צבאות – לעתיד לבוא | המלכת ה' בבית הכנסת

פסוקי מלכויות שבנביאים | פז

כֹּה־אָמַר ה' מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ: מלך ישראל או מלך העולם? | "עם עולם" | להחזיק את כדור הארץ | "וגואלו"
וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהַר צִיּוֹן: "הר ציון" מול "הר עשיו" | "מלכות אמת" מול "מלכות שקר" | משפט המלוכה | המלכות דורשת נקמה ודין באותם שהעזו ללחום בנסיכי המלוכה – בני ישראל. | "והיתה לה' המלוכה"
וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ: "על כל הארץ" | "ה' אחד ושמו אחד" | זה שמי לעלם – גילוי הנעלמות
שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: אחד = מלכות | ה' אחד – לא להרגיש את ההקרבה

זכרונות - היקום מונח על כתפיו | צז

פסוקי זכרונות שבתורה | ק

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נִחַם: זיכרון הבריאה בכללותה | רוח על הארץ – רוח רחמים | ויזכור אלקים את נוח – כוח התפילה להכניס זכרוננו לפניו | ויזכור אלקים – עבר הווה ועתיד | באהבה זכרת – דין מתוך אהבה | אהבה יחסית – צדיק בדורותיו | ואת כל החיה – דינא רפיא | ואת כל הבהמה – אדם ובהמה תושיע ה' | ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם
וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם: הזיכרון תלוי בתפילה | פיוס מידת הדין – האנחה ושבירת הלב | האנחות הבוקעות מלב היהודי – נחשבות לפניו כתפילה
וַיִּזְכְּרֵנִי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב: וזכרתי את בריתי יעקוב | ואף את בריתי יצחק – אפרו צבור | ואף את בריתי אברהם – זכות גמילות חסד ואהבת הארץ אף אצל הרחוקים ביותר | והארץ אזכור | נוסח בני עדות המזרח

פסוקי זכרונות שבכתובים | קי

זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלָאֲתָיו: נפלאות שבכל דור ודור | זכירת מידת חנינת הצועקים | זכירת ישראל את נפלאות ה' | אשרי איש שלא ישכחך | לא שכחתי – מלברך
טָרַף נָתַן לִירָאִיו: מזונותיו של אדם | "טרף" – פרנסה התלויה בהשגחה פרטית | טרף נתן ליראיו – בירידת המן | 'ליראיו' – לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם

וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ: 'וינחם' – אפילו חרב חדה מונחת | 'וינחם' – חוזר ומושיע גם לאחר שחזרו וחטאו לאחר הישועה הקודמת | וינחם – לשון תשובה

פסוקי זכרונות שבנביאים | קכא

זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ: 'מימי קדם' – זכרון אהבת הנישואין | לראות מעלת חברנו ולא חסרונם | לכתך אחרי במדבר | ספר במדבר – ספר זכויות

וַיִּזְכַּרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ:

הֲבֵן יָקִיר לִי אֶפְרַיִם: כי מדי דברי בו – דיבורי תשובה | כי מדי דברי בו – דברי תורה
וַיִּזְכַּרְתִּי לָהֶם בְּרִית רְאשֵׁינִים: לעיני הגויים – פן יאמרו ידינו רמה | לתתך עליון על כל הגויים אשר עשה

שופרות - לשבור את כל המחיצות | קלב

שופר – ללא מילים | במה? בשופר | שופרות – בין ישראל לאביהם בשמים | ג' שופרות – עבר, הווה, עתיד

פסוקי שופרות שבתורה | קלח

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיטֵב הַבֶּקֶר: מורא של אהבה | אשר במחנה – להתעורר בבת אחת!

וַיְהִי קוֹל הַשָּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֶזֶק מְאֹד: הולך וחזק מאד – לא לדרוך במקום! | ה'ברקים' שהפכו ל'לפידים' | משה ידבר והאלקים יעננו בקול – ההתגלות לפי שיעור ההכנה

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹל: וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק – לא לברוח מפחד הדין | "אהבת יראת שמיים"

פסוקי שופרות שבכתובים | קמג

בר"ה שחל בשבת – הקב"ה תוקע בשבילנו

עֲלֵה אֱלֹהִים בְּתִרְעוּעָה: התרועעה שעל הקרבנות | ה' בקול שופר – מדין לרחמים | עלה אלקים בתרועה – פחד הדין הנורא | שופרות – מידת הרחמים | נוטלים שופריהם – ההכנה לתקיעות

בְּחֻצֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה':

תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר: תקעו בחודש – התחדשות | בכסה ליום חגנו – מצוה נעלמה |
 כי חוק לישראל הוא – גזירת הכתוב | בכסה ליום חגנו
הָלְלוּ יְהוָה הָלְלוּ אֱלֹהֵי בְרָכָה: ההילול שבתרועה | שמחת השופר – מלכותו ברצון
 קיבלו עליהם

פסוקי שופרות שבנביאים | קנב

כָּל־יִשְׂרָאֵל תִּבְלֶה וְשֹׁכְנֵי אֶרֶץ: כתקוע שופר – כאשר יתקע בשופר | שופר של תחיית
 המתים
וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל: אחינו האובדים והנידחים – ויאכל חצי בשרו |
 שופרות – וכל הרשעה כולה כעשן תכלה
וְהָיָה עֲלֵיהֶם יִרְאָה וַיָּצֵא כְּבֹדָה חָצוֹ: והלך בסערות תימן – מלחמה לה' בעמלק | ה'
 צבאות יגן עליהם – הצלה מחבלי משיח
וּבַיּוֹם שִׁמְחַתְּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם: וביום שמחתכם – זה ראש השנה | מלכויות זכרונות
 ושופרות

הסכמת מזרינו ורבינו הגאון רבי דניאל בלסקי שליט"א

נוסד שנת תשמ"ה
ע"י הרב"ג ר' מאיר בעלסקי
ת.נ.צ.ב.ה.
מס' עמותה: 58-011-133-4
מס' בארה"ב: 36-356181

מוסדות עופל בת ציון
ישיבת אהלי יעקב
מתיבתא יוסף חיים ושלום
כולל נתיבות שלום

רח' אלפנדרי 32 ירושלים ע"ה"ק תובב"א טל/פקס: 02-538-1953

הרב דניאל בעלסקי, מנהל

בס"ד

דברי א"י שליט"א

אמת מה נהדר היה בצאתי מבית קדשי הקדשים. הנני להריע ברבים במזמור לתורה בשם כל חובשי בית מדרשנו על רוב ההשפעה שיש לידידנו הרב הדגול איש הירא ורך הלבב רבינו הרב משה רוט נר"ו שמאיר מקירון אור פניו על כל השכונה בתורתו ויראתו הקודמת לחכמתו. כבר איתמחי גברא בשעוריו ואף הוציא מתחת ידו דבר נאה ומתוקן בקונטרסים על עבודת ימים נוראים. מי כמוהו מורה, ועכשיו יוצא – מוציא לאור בהרחבת דברים בצורת ספר בעניינים העומדים ברומו של עולם, עלה א-לקים בתרועה, רחמנא אמר תקעו. עשרה דברים נרמזים בתקיעות של ראש השנה כמבואר בדברי הרס"ג. הכל לעורר לב האדם ליוצרו ולזכות כל אחד מישראל ליום הדין, בתוקף קדושת הדין. בא רבינו משה נר"ו ומלמד דעת איך לגשת לברכות ולתקיעות, דברים ישרים ומשמחים. תפילתנו וברכתנו שיעלו הדברים לרצון על שלחן מלכים – חכמים ותלמידיהון – ושולחנם של עבדי מלכו של עולם די בכל אתר ואתר.

הרב דניאל בעלסקי

פתיחה

היכן היא התפילה שלי...

שאלה:

כל שנה בימי ראש השנה אני מוצא את עצמי מדפדף במחזור, מדפדף ומדפדף... אני מחפש שוב ושוב היכן אמצא את 'התפילה שלי'...

יש לי כ"כ הרבה על מה להתפלל - על בריאות, פרנסה, נחת מהילדים, שלום בית ועוד קצת פרנסה... ואינני מוצא בין דפי המחזור שום תפילה שעוסקת בכל אלו.

זה ממש מפתיע אותי - הייתי בטוח שתפילת ראש השנה תכלול בקשות רבות על כל צורכי הכלל והפרט, פרנסה וכלכלה, חיים ושפע, לכל הפחות כמו י"ג ברכות האמצעיות שבתפילת ימות החול.

והנה, אני מדפדף ומדפדף ולא מוצא שום תפילה כלבבי. אני מוצא תפילות על מלכויות, זכרונות ושופרות, גאולה, מלכות שמים - אבל היכן הן התפילות שלי? התפילות על הדין, על החיים, על כל הדברים שעושים את החיים לטובים?

בדלית ברירה, אני מוצא את מבוקשי ב'הוספות' ובפיוטים שנהגו ישראל להוסיף לתפילה - 'זכרנו לחיים', 'אבינו מלכנו', 'נתנה תוקף' ו'לא-ל עורך דין'... שם אני מזיל דמעות כמים, מתרגש ומתחנן.

זה מאד מטריד אותי: למה חז"ל לא תקנו שום תפילה על עיקר דאגתנו ביום הזה, על מה שמטריד כל יהודי ביום הזה - הן ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו!

בראש השנה אל תבקש - תפעל!

תשובה:

קראתי את שאלתך בלב כואב.

למה כואב? כי התברר לי יקירי שעדיין לא טעמת מעורך 'ראש השנה' אמיתי כראוי.

בראש השנה איננו מבקשים על כל מה שהזכרת, אלא אנו פועלים בעצמנו את כל מה שהזכרת - אנו מכניסים זכרוננו לפניו לטובה!

בראש השנה אנחנו אלו שנאמר להם "המזכירים את ה' - אל דמי לכם!" יש לנו כוח

עצום "להזכיר את ה'".

בראש השנה היהודי עומד לפני ולפנים, ככהן גדול העומד בתוך קדש הקדשים, ושם הוא מזכיר אותנו לטובה.

אנחנו משפיעים אז על הפרט ועל הכלל, על חיים ועל בריאות, על חינוך ועל שלום בית, על זיווג הגון ועל זש"ק, על פרנסה ועל דיור, על תפילה ועל לימוד, על אמונה ועל בטחון, על שמחה ועל סיפוק, הכל נקבע אז ע"י עבודתנו!

בודאי אתה קורא ואומר לעצמך:

"היכן עושים אנו בתפילתנו את כל זה? הרי זו בדיוק היתה שאלתי: למה ביום כזה - בו אני מרגיש צורך עצום להציל אותי ואת אשתי ואת ילדי היקרים מכל מיני גזירות וסכנות, קשיים ותסכולים - אני צריך להתפלל על מלכות ה' בעולמו. כמובן שמלכות ה' חשובה לי מאד, והייתי שמח לייחד לזה יום מיוחד שבו נמליך את ה' ונתפלל על גילוי מלכותו, אבל מדוע לקבוע זאת דוקא ביום הכי 'עמוס' בו הזמינו אותי למשפט על מעשי וחורצים את גורלי..."

הסכת ושמע, ידידי, ובעז"ה יובן לך.

בראש השנה אנו מבינים שכל המאורעות המתרחשים בעולם הזה, הטובות והרעות, המלחמה והשלום, המניעות והתככים, השמחה והעצב, הכל הכל חלק ממלכות ה' בעולם.

אין כאן שלל מאורעות נפרדים שיש לדון על כל אחד בנפרד, אלא הכל חלק מתכנית אחת גדולה, מורכבת מאד, קשורה וסבוכה זה בזה, חשבונות מורכבים ומפותלים שאורגים יחד את התכנית הגדולה - להמליך את הקב"ה בעולמו.

בראש השנה אנו קובעים כיצד ובאיזה אופן תתבטא השנה מלכות ה', ובעיקר איזה מקום יהיה 'לנו' בתוך מלכותו יתברך, וכפועל יוצא מזה - אלו מאורעות והתמודדויות יפקדו אותנו.

אנחנו קובעים איזו מלכות תמלוך עלינו, באלו מידות והנהגות תתבטא אותה מלכות.

הן ידעת, יקירי, כי המלוכה יכולה להתבטא באופנים שונים ומגוונים: בדין או ברחמים, בהשפעה או בממשלה, בכוח או בחסד, באצילות או בעוצמה. אתה תקבע את סגנון המלכות לשנה הקרובה!

ראש השנה - פרסטקטיבה גבוהה על כל השנה

תבין, בראש השנה המבט שלנו גדול יותר וגבוה יותר מהמבט המצומצם של כל ימות השנה - הרי אם למשל תתפלל על ה'אובר' בבנק, ותתקבל תפילתך, אך לפתע תתרחש מריבה גדולה בתוך ביתך - הרי התברר שלא פעלת כלום! איך תדע במה תלוי האושר שלך בשנה הקרובה? איך תדע על מה לבקש?

ברשותך, נגדיל עוד מעט את המבט -

גם אם נניח לרגע שתדע לבקש את הבקשות הנכונות, ואתה באמת תהיה השנה מאושר, מה יהיה על השוכבים במחלקות האונקולוגיות? מה עם מעוכבי הזיווג? מה עם האסירים המדוכאים בבתי סוהר? מה עם היתומים והאלמנות? מה עם הבחורים המבולבלים שאיבדו טעם בלימוד ובעבודת ה' והם שוקעים בתאוות ופיתויים? מה עם הוריהם הבוכים?...

אתה לא אכזרי לענות לי 'רק לעצמי אני דואג', נכון?

בראש השנה אנו מבינים שכל הדאגות, הצרות, המועקות - אמנם מתבטאות באופנים שונים ומשונים אך באמת הן כולן נקודה אחת ויחידה - העדר מלכות שמים.

כאשר ה' מולך עלינו - טוב לנו, כאשר הוא מסתיר את מלכותו - רע לנו.

בכתובים רבים אנו רואים שמלכות ה' גורמת שמחה בכל הבריאה "ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים ה' מלך", "ה' מלך תגל הארץ, ישמחו איים רבים", ועוד ועוד.

מדוע המלכות תגרום לנו שמחה?

כי מי שמרגיש שהוא חלק מממלכה שברשותה אוצרות האושר והנחת והשלווה והרוגע, הוא שמח. קירבת האלקים נותנת לנו רוממות אדירה שמעלה אותנו לפסגות, וגילוי המלכות היא ההרגשה החזקה והעוצמתית ביותר של ה' אחד, הכל ממנו, וכל מה שאנו צריכים זה להיות קרובים לנו, ואז ממילא מושפע עלינו כל העונג והאושר. לכן "ה' אחד" הוא פסוק אחרון במלכויות.

"כדי שתמליכוני עליכם" זהו שכר, בדיוק כמו "כדי שיעלה זיכרונכם לפני לטובה", וכמו "כדי תתברך לכם תבואה שבשדות".

כאשר הקב"ה מולך עליך - אתה שייך למלכות, וממילא מקבל ממנה שפע של חיים, שלווה, פרנסה, בריאות, רוגע. כל אלו אינם הפקר! הם אוצרות המלוכה, המוענקות

לפי צורך המלכות.

לכן אינך מוצא את התפילות על צרכיך הפרטיים, כי אמנם להתפלל על זה זהו דבר נפלא, אבל בראש השנה אנו באים 'לתקן' ו'לעורר', זה אי אפשר לעשות על ידי פירוט הפרטים המעציבים אותך, שהם משתנים ומתחלפים בכל עת, אלא על ידי נגיעה בשורשי הדברים, בסיבת כל הסיבות - מלכות ה'.

איך נברא יכול להשפיע על בריאתו

באיזה אופן נוכל לקבוע את מלכות ה'? הרי אנו התוצאה ממלכות ה', אנחנו חלק מן הבריאה, ואיך נוכל להשפיע על ההנהגות שמעל המלכות, שיוצרות וקובעות את כללי המלוכה?

נחדד את השאלה: רבותינו לימדו אותנו שבכל מועד אנו מעוררים ומחדשים את ההשפעה של אותה מאורע שאירע לנו. בפסח אנו יוצאים שוב לחירות מכל הפרעונים למיניהם, בשבועות שוב מקבלים את התורה, בסוכות שוב יושבים בצל כנפי השכינה, ביום הכפורים שוב נמחלים לנו העוונות.

איך אנו עושים זאת? באותה דרך שהשפענו על אותו מאורע בזמנו! אם ההכנה ליציאת מצרים היתה כרוכה בזעקה אל ה', במסירות נפש לקרבן פסח ודם מילה, ב'לכתך אחרי במדבר' - כך גם בכל שנה אנו מתחזקים בעמודים אלו וזוכים עי"ז ל'יציאת מצרים' נוספת לאותה השנה.

כשם שלמתן תורה זכינו על ידי הציפיה וספירת הימים, על ידי 'כאיש אחד בלב אחד', על ידי התשוקה 'רצונינו לראות את מלכנו' - כך אנו פועלים ומעוררים מדי שנה. וכן הלאה והלאה.

אבל בראש השנה - המאורע שאנו חוגגים הוא עצם היצירה שלנו. אנו שוב נבראים כל שנה מחדש. אלא שאת הבריאה שלנו לא אנו פעלנו, היא לא הגיעה בזכותנו או בזכות מעשינו, היא גם לא נבעה מהאהבה אלינו, הרי לפנינו - כלל לא היינו. הבריאה הגיעה מחמת נקודה גבוהה מאד - חסד, דרך הטוב להיטיב. זאת נקודה שאין לנו השפעה עליה, זאת נקודה הנובעת מעצם מציאותו כביכול.

אם כן - איך אנו יכולים להשפיע עליה כל שנה? איך אנו יכולים לגרום לבריאה המחודשת שלנו??

לצורך זה לימד אותנו הקב"ה להשתמש בכלי מיוחד שהוא מעל העולם, הוא קדם לעולם ועל פיו נברא העולם: "פסוקי התורה הקדושה".

הקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא. כאשר אנחנו נכנסים לפני ה' ואומרים לפניו פסוקים מן התורה שמדברים על מלכות ה', אנו מעוררים בזה את המלוכה, כי לתורה יש כוח להשפיע על בריאת העולם המחודשת בראש השנה - איזו הנהגת מלכות תשלוט בה, וכמה היא תתגלה וכו'.

התורה היא הדרך היחידה שלנו לגעת בנקודות שלפני הבריאה שלנו. חז"ל אסרו עלינו אפילו לחשוב מה קדם לבריאה. זהו אינו השטח שלנו. אין לנו זכות לעסוק בדבר שמופלא מאתנו. אבל - בראש השנה אנו פועלים על הנקודות המופלאות הללו. אנו משפיעים על דרך בריאת העולם מחדש. אנו מחזיקים בתורה הקדושה, הדבר היחידי שיש לנו מהתקופה של 'לפני בריאת העולם', ודרכה אנו פועלים על הרובדים הכי גבוהים, השורש של כל השורשים.

עכשיו ברשותך, נרד יותר לפרטי העבודה האחראית הזאת:

עבודתנו מחולקת לשלושה חלקים: מלכויות, זכרונות ושופרות.

במלכויות אנו משפיעים השפעה אוניברסלית - עד כמה תתגלה מלכות ה' בעולם.

בזכרונות אנו משפיעים השפעה ספציפית - עד כמה כל פרט ופרט מחיינו יהיה חלק מגילוי מלכותו "יזכר לטובה" ולא יהיה חלילה חלק מהרע הנלחם בגילוי מלכותו.

בשופרות אנו משפיעים השפעה עתידית - עד כמה יביאו פרטים אלו אל התכלית - הגאולה הנצחית, הגילוי השלם.

זהו בכללות ובצורה פשוטה, אבל אין זה הסבר מספיק.

אציג לך, יקירי, כמשל את אחת החידות הסתומות שבהלכות ראש השנה:

'מלכויות זכרונות ושופרות מעכבים זו את זו'. כלומר, מי שאיננו יכול לומר מאיזושהי סיבה לברך את ברכת מלכויות איננו יכול לברך גם את ברכות זכרונות ושופרות, כי הם שלושה דברים המשתלבים יחד לעניין אחד, הם מעכבים זה את זה, אינם יכולים זה בלא זה.

מדוע? למה אי אפשר לפחות להזכיר את ה'זכרונות'? או לומר את ה'שופרות' לבדם?

מדוע אם איננו יכול להזכיר את 'שופרות' לא אברך לפחות 'מלכויות' ו'זכרונות'?

בשביל להבין זאת, ועוד שאלות רבות שבודאי מתחילות להתנוצץ במוחך המהיר, הבה נעמיק יותר בעבודת ראש השנה, כיצד אנחנו משפיעים בראש השנה על כל מאורעות השנה.

פרק א תכנון, ביצוע ותכלית

חיים אנו בעולם גשמי, וממילא - מוגבל.

בשביל לעשות או ליצור בו דבר, עלינו לעבור ג' שלבים: שלב התכנון, שלב הביצוע ושלב התכלית.

לדוגמא:

אדם מחליט לבנות וילה מפוארת לבנו אהובו, דבר ראשון הוא מתכנן את הוילה, משרטט את החדרים, המרפסות, הפרוזדורים והמטבח, את הגינה רחבת הידים, את הגג האדום וכו'.

אילו היה יכול להסתפק בשלב זה של התכנון, ומיד היתה הוילה נוצרת כבמטה קסם, היה האבא שמח מאד לעשות זאת: לדלג על שלב הביצוע ולעבור מיד מן התכנון אל התכלית - להכניס את בנו לארמון החלומות שבנה עבורו. אבל אנו איננו עוסקים בעולם דמיוני אלא בעולמנו שלנו, ובעולם הזה הדרך משלב התכנון לשלב התכלית עוברת בשלב הביצוע המייגע.

יש דמיון גדול בין שלב התכנון הראשון לבין שלב התכלית האחרון, שכן בשניהם, גם בשעה שהוא מתכנן ומשרטט את הוילה לחדריה ופרטיה וגם בשעה שהוא מעניק לבנו את המפתחות אליה, האדם ניצב בפני התמונה השלימה של הוילה הגדולה ורחבת הידים - בתחילה היא משורטטת ומתוכננת ולבסוף היא ממומשת ומוחשית.

גם מבחינת רגשות האדם דומה התכנון לתכלית - שניהם נעשים מתוך רגשות אהבה עצומה לבנו היחיד, ובתשוקה להעניק לו את הטוב ביותר.

שונה מהם הוא שלב הביצוע, בו מקבלת התכנית צורה ממשית והמחשבה הופכת למעשה. שלב זה אינו נעשה מתוך עוצמת רגשות ושאר רוח כמו שלבי התכנון והתכלית, שכן בשלב זה האדם מצטמצם לפרטים, מדקדק בקטנות, משיג אישורים, מגייס פועלים, מפקח על העבודה, נוזף במתרחלים, מזיע בשמש הקופחת, ואולי אף רוטן מדי פעם...

זהו שלב הביצוע המוביל מן התכנון אל התכלית. (לא) נעים להכיר.

דוגמא נוספת:

אמא חובקת עולל זעיר, היא אוחות בו באהבה משמיעה לו קולות צחקוק והוא משיב לה בגרגור עליז... היא מרגישה אליו אהבה אין סופית, ומבטיחה לעצמה להעניק לו הכל, רק שיהיה מאושר ושמח כל חייו...

אך, כמה חבל, הדרך לעשותו 'מאושר ושמח כל חייו', עוברת בשלב הביצוע, שנים של חינוך וגידול.

בשלב זה אין האמא יכולה להרגיש בקביעות את אותה הרגשה בראשיתית של אהבה והענקה בלי גבול, שכן היא טרודה ועמוסה באלפי פרטים קטנים הנצרכים בשביל יישום אותה הרגשה נפלאה. בישול וכיבוס, מקלחות והשכבה, דאגה וטירדה, הקניית משמעת, והתמודדות עם מרד נעורים...

מלבד זאת, בשלב זה האמא איננה יכולה להעניק לבנה כל חפצו ותשוקתו בלי גבול ומידה, שכן פינוק יתר רק יקלקל את נפשו הרכה. היא מוכרחת איפוא להעמיד בפניו גבולות וכללים, זמנים ומטלות, ואף נזיפות ועונשים... האהבה הגדולה והאין סופית נכנסת לתוך כלים מוגבלים של חיי המעשה.

אמנם השלב השלישי חוזר ודומה לשלב הראשון - כאשר היא זוכה לראות את בנה גדל לאיש ת"ח, מקים משפחה לתפארת, היא מארחת את בניו-נכדיה המקסימים, שוב פורצת לה אותה אהבה ראשונה בראשיתית, היא מעניקה להם מתנות ומיני מתיקה בלי הגבלה, מצחקקת איתם בהנאה גדולה מתוך סיפוק נפש לראות את פירות עמלה וטירחתה...

טוב אחרית דבר - מראשיתו. האחרית יונקת מהראשית.

השלב האמצעי, שלב הביצוע, טומן בחובו סכנה גדולה. שמא מתוך ההצטמצמות לפרטים מעשיים, ההגבלות והקשיים, ישכחו שלבי התכנון והתכלית, 'מאין באת ולאן אתה הולך'...

האבא שעמל כמה שנים על בניית הווילה לבנו, יכול לשכוח במהלכה את רגש האהבה שדחף אותו להתחיל בפרויקט השאפתני הזה, את המטרה הנפלאה שלשמה הוא עמל, להעניק לבנו אהובו את הטוב ביותר... הוא מסתובב כל היום בין גבעות חול וערימות לבנים, פועלים מיוזעים וחלקי בניין... ואינו מצליח לראות בתוך כל זה את המהות האמיתית של המתרחש כאן... מתנה גדולה לבנו יחידו...

האמא העייפה, שנוזפת (ואולי סוטרת...) בבנה השובב שניפץ בפעם השלישית את זוגית החלון... אינה מצליחה לראות בו את התינוק המדהים בעל החיוך הכובש

והעיניים הבורקות... היא גם לא רואה בעיני רוחה את התלמיד חכם המבריק, בעל המשפחה המקסימה, שעתיד לצמוח מ'הבן יקיר' הזה...

אך -

מדי פעם מבליח בראשה זכרון מתוק של ילד שעשועים... והוא מאיר באור אחר את השובב המופרע שלה... כאשר זה קורה היא 'מעגלת קצוות', לא מדקדקת בפרטים קטנים, ומעניקה לו סתם כך, בלי שום סיבה או כלל, ממתק מפתיע! שכן, האהבה הראשונה הזו ששלחה אליה קרניים, איננה מותנית באיזו התנהגות או מעשה... אהבה טהורה, לעשות לו טוב.

לפעמים היא עוצמת עיניים וחושבת על היעד הנפלא, לגדל שבט של עבדי ה'... ואז פתאום היא כבר לא רוגזת כל כך כשהיא מגלה את אשר עולל... שהרי הכל זמני וחולף בדרך אל היעד הגדול והנצחי...

הקב"ה ברא בראש השנה את האדם, לשם מה? 'להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו', התכנון הוא להביא את העולם ואת האדם לתיקון שלם, לטובה נצחית, להנאה אמיתית ועונג אין סופי.

אך בשביל להשפיע את כל זאת על העולם הגשמי, מוכרח שתהיה דרך של ביצוע, הגבלות וכללים, מצוות וסייגים, אזהרות ועונשים... אי אפשר להשפיע את כל הטובה בעולמנו המוגבל, מבלי להגביל גם את הטובה לדפוסים וחוקים...

אך, עלינו לזכור ששלב זה אינו התכלית, הוא רק מוביל אותנו אל השלב השלישי - שלב התכלית, כאשר יבוא העולם על תיקונו והקב"ה ישפיע עלינו עונג וחסד בלי קץ ושיעור.

הסיבה שהתכנון צריך לעבור דרך ביצוע על מנת להגיע לתכליתו

למה באמת ברא הקב"ה את עולמו באופן זה שבין התכנון לתכלית עובר שלב מייגע של ביצוע? מדוע שהאב לא יוכל לבנות את הוילה לבנו במטה קסם? מדוע שהאמא לא

תוכל בקלילות להעניק לבנה את כל הטובות שהיא מאחלת לו?

כי אם האב היה יכול במטה קסם לבנות לבנו ארמון פלאות, לא היה בזה שום ביטוי אהבה. בנו לא היה שמח ומתרגש ומתמלא אהבה.

אם האמא תעניק לבנה את כל הטובות שבעולם, הוא לא יעריך ויהנה משום אחת מהן. אם הטובה לא מוגבלת, איננו חושקים בה כלל!

אם היינו יכולים לקבל את כל חלומותינו בלי אף התנייה או מאמץ וכו', לא היו לנו חלומות!

מחקרים גילו את הנתון המעניין שבמדינות בהן רמת החיים גבוהה, אין מלחמות, אין מתיחות - שיעור ההתאבדויות גבוה יותר! מדוע? משום שמי שיש לו הכל - אין לו כלום... אין לו לאן לשאוף, הוא לא מעריך את מה שיש לו, והוא מרגיש ריקני.

האדם יכול להרגיש הנאה רק ביחס לצער, וצער רק ביחס להנאה. זאת הסיבה שאיננו מצטערים על כך שאין לנו שלוש ידיים, כי איננו מכירים אפשרות כזאת, אילו לכל העולם היו שלוש ידיים ולנו רק שתיים - הרי היינו מוגבלים, נכים, מסכנים ואומללים.

אם יהיה לנו הכל - לא יהיה לנו כלום. האדם נהנה ממה שיש לו ויכול היה לא להיות לו. לכן איננו מרגישים אושר על כך שיש לנו שתי ידיים ולא אחת. כי איננו חשים את האפשרות הזאת.

[רמז לדבר, כל עולם המחשוב שמנהל את עולמנו בעשורים האחרונים, מבוסס כולו על 'שפה אחת' - יש מול אין, חיבור חשמלי וניתוק חשמלי, זה מניע עולם שלם, אין כאן מקום להאריך בעומק התופעה המפליאה הזאת שכל הקיום האנושי תלוי בחיבור מול ניתוק].

לכן כאשר הקב"ה נותן לנו הטבה הוא מעמיד כנגדה את ההעדר שלה, רק אז נוכל להרגיש את ההטבה. מוכרח שתהיה אפשרות לקבל את ההטבה ואפשרות לקבל את ההעדר, ההרעה.

אבל, כל נשכח, כל זה הוא רק אמצעי ולא מטרה. התכלית היא שנקבל את ההטבה, הקב"ה רוצה להטיב לנו, ואילו הדין הוא רק הדרך לעשות זאת.

אליך מפניך אברה

כל השנה, אנו נמצאים בעיצומו של שלב הביצוע, המוגבל בדינים ומשפטים, בראש השנה אנו טועמים טעימה מהשלב הראשון של 'זה היום תחילת מעשיך' ומהשלב האחרון של 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך'.

בראש השנה, הקב"ה מחדש את הבריאה, וממילא קובע את הגדרים והכלים, כמה ואיך למי ומתי יושפע חסדו בשנה הקרובה. זהו פחד-פחדים, נורא ואיום, איך נזכה לעמוד במשפט של הקב"ה.

אך הקב"ה בחסדו נתן לנו עצה נפלאה לזה, דוקא מחמת הפחד ממשפט ה' אנו נמשכים להתבונן אל התמונה השלימה והנפלאה, של הראשית והאחרית, התכנון והתכלית. לראות שבעצם רצון ה' הוא להשפיע עלינו טובה בלי גבול ושעור, וכל התנאים וההגבלות, המשפט על הפרטים והמעשים, אינם אלא בשביל להביא אותנו אל התכלית הגדולה והאין סופית - גילוי מלכותו עלינו וההתענגות עליו.

כאשר אנו מתבוננים בזה ומזכירים לפניו את הרצון הראשון והתכלית הסופית - להיטיב לנו, עולה זכרון זה לפניו ומעורר כביכול את אהבתו הראשונה שמחמתה ברא את עולמו, עולם חסד יבנה, להטיב עם ברואיו. אהבה זו יכולה להתגבר אף על הדינים הקשים ביותר, שכן גם בתוך עולם המשפט, הכללים והחוקים, כאשר מתעורר הרצון העליון הראשוני, סיבת הסיבות, הוא מבטל וממתיק את הדין.

לכן נקרא ראש השנה 'אורי', כי אז אנו רואים את המציאות באור אמיתי. כל השנה אין אנו מתעסקים בתכנון הבריאה או בשלב הגאולה והתיקון אלא משתדלים לקיים את שלב הביצוע על הצד הטוב ביותר, שלב זה כאמור מטשטש את המציאות האמיתית, אבל בראש השנה אנו מתבוננים על המציאות בפרספקטיבה נכונה - למה אנו כאן ולאן מועדות פנינו.

במלכיות - אנו מעוררים את הרעיון הגדול, התכנון הראשוני, ואילו **בזכרונות** - אנו משפיעים על הביצוע בפרטים הקטנים והיומיומיים.

העבודה של 'זכרונות' היא: לראות את הביטוי של הרעיון הנשגב בהתמודדות הסיזיפית של הפרטים הקטנים והמגבילים, להרגיש כיצד פרטים אלו מביאים אל התכלית הנאדרת. בזכרונות אנו רואים איך מאחורי המרחבים האדירים של היקום, העוצמה העצומה של הבריאה כולה, עומד איש אחד קטן. אתה!

בידיים שלך מונחת ה'מזודה הגרעינית'. אתה אחראי על ה'הפעלה' של הגלקסיות, העולמות, שאתה עומד מאחוריהם.

כך אנו אומרים בברכת הזכרונות: 'אשרי איש שלא ישכחך... כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך'. הדרך שלנו 'להזכיר' לקב"ה את הרצון הראשוני ואת התכלית הסופית, על מנת 'לכבוש' את הדינים האמצעיים, הוא על ידי שאנו נזכור זאת 'אשרי איש שלא ישכחך'.

איך מקיימים 'לא ישכחך'?

חז"ל דרשו בפרשת וידוי מעשרות 'ולא שכחתי' - מלבדך ברכת המצוות, היכן נרמז ב'לא שכחתי' עניין ברכת המצוות? הרי באותה מידה היה אפשר לדרוש 'ולא שכחתי' - מלעשר מין ממינו' וכן שאר פרטי ההלכות.

בהכרח אתה אומר שהברכות הן המסמלות רעיון זה של 'לא שכחתי', כל שתיית מים, כל יציאה לבית הכסא, היא הזדמנות לראות בזה ביטוי למלכות ה'.

במלכויות אנו מביטים בפרספקטיבה של מרחבי היקום. האדם רואה את עצמו כחלק מהבריאה כולה, אנושות ובעלי חיים, עופות ודגיגים, צמחים ופרפרים, יבשות וימים, הרים ועמקים, מדבריות ויערות, שמים, עננים, רבבות כוכבים, מערכות שמייים, גלקסיות, גדודי מלאכים, שרפים ואופנים - הוא מרגיש חלק מיצירה ענקית של מלכות ה'. הוא בעצם איש קטן שמבקר בתוך ארמון מלוכה מפואר עצום ממדים.

בזכרונות הוא מביט בפרספקטיבה של פרטי מאורעות האנושות לדורותיה, מאדם הראשון ועד עתה, נערים וזקנים, בחורים ובתולות, ילדים וילדות, עמים שונים, שבטים מגוונים, מדינות עולות ויורדות - שעל כל אחד מהם עוברים אין ספור התפתחויות והתמודדויות, סבל ועונג, עצב ושמחה, רוגע ודאגה, מריבה ושלום, כישלון והצלחה, אכילה ושינה, לימוד ובחינה, סערות וסופות, שרב ויובש, מוות וחיים, וכל פרט ופרט מטריילוני-טריילוני המאורעות הללו - הפרטיים והציבוריים, הלאומיים והמדינתיים - מחושב ומדוקדק ונארג בחכמה על מנת להגביר את הטוב על הרע, להביא את גמול הרעה ואת שכר הטובה. הכל מסובב בחכמה עצומה בהשגחה מפותלת - מאורעות שאירעו לפני מאות שנים נותנים את פירותיהם ותכליתם כיום; ירידה בבורסה במזרח הרחוק מיועדת לייסר איזה יהודי מתל אביב (וכמובן יש לה מלבד זאת עוד רבבות ייעודים שונים ומגוונים) וכו' וכו'. כל מאורע שלנו הוא חלק ממערכת עצומה

של מאורעות מחושבים ומתואמים המגיבים זה לזה, על מנת להביא אותנו אל הטוב ולהסיר מאתנו את הרע.

הכוח הזה - שפעולה או מאורע שהתרחשו לפני אלפי שנים יתנו את תוצאותיהם בשנה זו, זהו הכוח של זיכרון. אצלנו בני האדם - אם מישוהו היטיב לנו לפני חמישים שנה, חל על זה חוק ההתיישנות... כבר איננו זוכרים זאת, כל שכן כאשר הוא עשה זאת לפני אלפי שנים, אבל בעולמו של הקב"ה יש כוח לכל מעשה של אדם להיזכר ולתת את פירותיו גם לאחר אלפי שנים. אנו צריכים להיות אלו 'המזכירים את השם' שמכניסים לפניו זכרונות לטובה, שיעוררו חסד ורחמים ויבטלו גזירות רעות וקשות.

בשופרות האדם מביט בפרספקטיבה של ציר הזמן, הוא רואה את עצמו כחלק מתהליך עצום שמתחיל באדם הראשון וממשיך עד ביאת המשיח, כל המאורעות שפוקדים אותו ואת כל העולם - כמו שהתבונן בעבודת הזכרונות - אינם אלא חלק מהתוכנית הגדולה להביא את העולם כולו לתיקון, להתגלות אלוהית עצומה, "וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר".

בשופרות אנו רואים את ההווה בצילו של העתיד הנפלא.

החפץ חיים כבר אמר לפני מאה שנים שאנו נמצאים במרחק של פסיעה אחת בודדת לפני המשיח, והוא לא טעה, מאז ועד עתה אנו עומדים קרוב-קרוב-קרוב אל המשיח, מרחק של נגיעה ממנו. מה זה מוסיף לנו? שאנו שומעים כבר את פעמי המשיח, אנו מרגישים את ההתרחשויות הסוערות שלא היו כמותם אלפי שנים, אנו יראים מחבלי משיח שונים ומשונים שמציפים אותנו, רק בשנה האחרונה חוונו את מגיפת הקורונה שהרעידה את כל כדור הארץ בלי ירייה אחת בודדת... אנחנו מרגישים חלק מיצירת העתיד הנשגב, שאוטוטו מגיע.

נמצא איפוא, שה'מלכויות' הוא הרעיון העצום, זכרונות הוא הפרטי פרטים, ובשופרות אנו רואים כיצד ע"י הפרטי פרטים של הזכרונות יתגלה ויתממש הרעיון העצום של המלכויות.

זבמה? בשופר!

ג' משמעויות הללו מתבטאות בתקיעת שופר כאחד:

הוא מבטא הוד מלכות.

הוא מעורר יראה ופחד, שבירה ודין.

הוא משמיע בשורה וגאולה, שחרור וניצחון.

יש אומרים שזהו 'תקיעה - תרועה - תקיעה' שאנו תוקעים על כל ברכה משלושת הברכות. תקיעת המלכות מביאה לידי תרועה ודין שתכליתה היא תקיעת שופר גדול לחרותנו, בזה אנו מכניסים את הדין לתוך המשמעות שלו, **ממה הוא נובע ולאן הוא מביא.**

אכן במלכויות, אנו מתמקדים כמובן בעיקר במשמעות של המלכה [אף שכאמור חלק מן המלכות מתבטא בדין ובהתגלות]. ובזכרונות אנו מתמקדים בעיקר במובן של יראה וזעקה [אף שאנו זוכרים שהדין נובע מהמלכות ומביא אל הגאולה]. ובשופרות אנו מתמקדים במובן של התגלות וגאולה, הופעה ובשורה, שחרור וחירות [אף שכל זה נובע כמובן מן הדין שהגיע מן המלכות].

פרק ב פיוס מידת הדין

"הפרדת רשויות"

בפרק הקודם סיפרנו על אמא שמחנכת את בנה על ידי הצבת גבולות ודחיית סיפוקים, כללים ואזהרות, פרסים ועונשים, אבל כאשר מתעורר בליבה הסיבה שהיא עוסקת בכל זה - אהבתה הראשונית הטהורה לפרי בטנה, היא פורצת את הגבולות והחוקים ומעניקה לו את מאווייו בלי תנאי והגבלה.

אך - מה יהיה כאשר האמא שולחת את בנה לבית הספר, מפקידה את חינוכו בידי ההנהלה והמורים, ומבקשת מהם להקנות לו דעת ומידות, להציב לו גבולות וכללים, משמעת וציות.

אם הם יחליטו יום אחד, סתם כך, לפרוץ את הגבולות, ולהודיע על 'יום חופשי' בבית הספר, בו כל ילד שקיבל 40 במבחן מקבל פרס כאילו קיבל 90... הם ימעלו בתפקידם שקיבלו על עצמם.

שכן הם אינם שייכים לשלב התכנון, הם בסך הכל ממונים שהופקדו על שלב הביצוע של יצירת כלים ממשיים, אין להם זכות 'לעגל פינות' ולהיזכר באהבתה הראשונית של האם...

כך הוא הדבר בממלכה - המחוקק (המלך, או בימינו: הפרלמנט) שרוצה להיטיב לאזרחים, קבע לצורך כך מערכת של כללים וחוקים, הגבולות וסייגים. אי אפשר לחלק סתם כך להמונים שטרות של כסף בלי גבול ומידה, להרשות לכל אחד לעשות ככל העולה על רוחו, שכן אז לא תהיה כאן טובה אלא אנדרלמוסיה...

אבל את היישום והביצוע, הפקידו בידי מערכת נפרדת מן המחוקק עצמו, כדי שלא תהיה השפעה מדי גדולה של השורש (הרצון להיטיב לאזרחים) ושל התכלית (להביא את האזרחים למצב אידיאלי), על השלב האמצעי - הביצוע.

לפעמים החוק עומד מעל המחוקק, וסותר את כוונתו בתכלית, ואף על פי כן אם יוכל המחוקק לומר 'את זה לא רציתי' לא תהיה שום משמעות לחוק, הכל יהיה כפי רצון המחוקק בלבד, ואז איבדנו את היכולת להגביל את הטובה ולצמצמה על מנת לבצע אותה בפועל.

דוגמא:

לפני כמה שנים סערה הארץ אודות חייל שירה למוות במחבל שבא לרצוח יהודים לאחר שהמחבל כבר 'נוטרל'. ההמונים דרשו לזכות אותו לחופשי כי לא יתכן שנעניש חייל גיבור על אשר הרג מחבל שפל, אבל דרישה כזו איננה יכולה להתקבל בתוך מערכת משפטית שרק התקוממה יותר ויותר למול הדרישה הזו - הוא עבר על החוק במזיד, הוא רצח ללא משפט. מה שייך לכאן שהוא חייל מובחר? מה זה נוגע לעניינו שהנרצח חטא כמה דקות קודם בפשע חמור?

זהו המאפיין של הדין והמשפט, הוא איננו יכול להתגמש לפי הערכים שמחמתם חוקקו אותו או לפי התכלית שלשמה הוא נודע, כי הוא נועד על מנת להיות מסגרת יציבה למימוש אותם ערכים והשגת התכלית. אם נוכל להגמיש את החוק לפי הערכים שלנו, הרי כל אחד יבוא לעבור על החוק - כל חייל יירה לעבר מי שנראה לו שהוא מחבל, ומלאה הארץ דמים.

מה עושים?

כיצד מאפשרים לחמלה וליושרה לחדור מבעד לכללים הנוקשים של החוק ולהציל את החייל האומלל?

מפייסים את מידת הדין.

אם החייל היה מודה ומתוודה, מצטער ונאנח, מקבל על עצמו עבודת שירות עצמית כלימוד לקח, מוסר הרצאות 'כיצד לא נאבד עשתונות מול מחבל מתועב מנוטרל', הרי הסכנה שמעמד החוק מתערער - מתקטנת מאד, שהרי אדרבה, יש כאן הדגשת מעמד החוק ועליונותו. כעת נפתח הפתח להתחשב בנסיבות, במסירות של החייל מול התיעוב מהנרצח, ולשחרר אותו לחפשי.

אך - אותו החייל לא עשה כך, תומכיו תקפו את מערכת החוק, המפקדים, החוקרים הצבאיים, השופטים וכו', ממילא נוצר בומרנג כנגדם - כעת הם יצרו מצב שאם יצא החייל ללא עונש - מידת הדין תפגע אנושות.

כאשר אנו באים בראש השנה לעורר את מידת החסד ואת מידת הרחמים, כדי שיגבילו את הדינים הקשים, עלינו 'לפייס את מידת הדין'. העונשים והדינים הם 'מזון' של מידת הדין, הם גורמי הקיום והיציבות שלה, בלעדיהם אין הדין קיים ואין החוק מטיל מורא, אם אנו רוצים לקחת את העונשים והדינים מוכרחים אנו להביא 'מזון' אחר

במקומם על מנת לבסס את מעמד הדין והמשפט.

בשביל זה אנו ממלאים את ליבנו בחרדה מהדין, אנו מכירים בכך שהדין צודק, שהעונש המגיע לנו חמור, אנו מתייסרים מזה, חוזרים בתשובה, זוחלים ורועדים מיום בואך וכו'. ככל שנעשה 'עסק' מהדין הצפוי כך אנו מאפשרים לצמצם את הדין ולהאיר את מידות החסד והרחמים.

אלו הם דברי הזוהר שאנו אומרים לפני התקיעות, שממשיל את עבודתנו בראש השנה ל'גניבת הברכות' על ידי יעקב:

כאשר יצחק-מידת הדין מבקש מעשיו-השטן להביא לו ציד למזונו - קטרוגים על חטאי ישראל, הולך עשיו להביא קטרוגים וחטאים להאכיל בהם את יצחק, אלא שאז מגיע יעקב-בני ישראל ומביאים לו מזון אחר - תשובה ושופר.

מדוע הקטרוגים הם 'מזון' למידת הדין? כי אם לא יהיו חטאים ועונשים, לא תוכל מידת הדין להתבסס, לא יחששו ממנה ולא תגיעה לתכליתה.

אבל יעקב נותן לה 'מזון' לקיימה באופן אחר: ע"י קול התשובה ואימת השופר, זה עצמו כבר 'מזין' ומקיים את מידת הדין, שהרי מכיון שחוששים ממנה וחוזרים מחמתה בתשובה, זה עצמו מקיימה ומבססה ומביאה לתכליתה גם בלא הדינים והקטרוגים.

כאשר למדתי אצל רבינו שמואל אויערבאך זצ"ל חווינו את אימת הדין בכל ימי חודש אלול והימים הנוראים. הוא היה כולו בחרדה אמיתית, והשרה סביבו אוירה כזאת. לא הרשה לנו אפילו לשיר את שירי החג בסעודות ראש השנה... וכן הלאה והלאה...

הייתי אז נער צעיר, ומאד חרה לי הדבר: וכי אין הוא יודע גם את הפנים המאירות של ראש השנה? את "אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם" "לכו אכלו מטעמים ושתו ממתקים" "בטוחים שיעשה להם נס"... והרי הוא הלך אחרי אליהו, הקפיד על הנהגות אדונינו הגר"א, ולמה לא עשה כמעשיו שנרשמו במעשה רב "שהיה שמח מאוד בשעת תקיעות השופר באומרו שצריך להיות ברוב שמחה וחדווה כדוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו בתקיעת שופר ממליכים להקב"ה בכל העולמות, שאנחנו עמו".

ועוד, והוא העיקר - וכי אין הוא יודע שהדור הזה דור חלש, צריך עידוד וחיזוק, שמחה ותקווה, ולא חרדה ופחד!?

רק כשגדלתי הבנתי כמה חסד ואהבה עשה רבי שמואל עמנו ועם כל ישראל. הוא יכול היה לשבת מדושן עונג, שמח בשמחת מלכות ה', לקיים בעצמו 'אכלו משמנים' בטוב לבב. מסתמא גם ידע היטב את מעלותיו, זכיותיו ויסוריו הרבים.

אבל אם כן - לא היתה מידת הדין מתפייסת. הסכנה לא היתה עליו - כי אם עלינו הקטנים... אבל כאשר גדולי ישראל זוחלים ורועדים מיום בואך, זה 'מפייס את מידת הדין', היא כבר לא צריכה להראות את כוחה על ידי הטלת עונשים על החוטאים.

כשלמדתי בישיבת פוניבז', הגיע רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל להיכל הכולל בימי חודש אלול ומסר שיחת התעוררות נוקבת על עומק הדין ואימתו. לאחר התפילה הוא התיישב על מקומו, הרכין את ראשו כדרכו, והמתין לתפילת מעריב.

התבוננתי בו מרחוק, ולפתע נרעדתי... דמעה נוצצת זלגה לה במורד לחייו הקדושים... ועוד דמעה... נתקפתי בהלה, הוא ב-א-מ-ת חושש שלא יצא זכאי בדינו! ומה יהא עלינו?...

כך היה דרכם של גדולי ישראל לפייס את מידת הדין, בכך שהם הכירו באימתה ובחומרתה. כידוע איך היה נראה הגרי"ז כבר מימי חודש אב.

זקני רבי אריה לוי זצ"ל רשם במכתבו את אשר שמע מרבינו יצחק בלאזר נ"ע:

"... איזה פעמים שמעתי מפיו הקדוש [של הגרי"ב] שאמר בתוך דבריו בזה הלשון: אז מיר פלעגין קומען צום רבין האט מען גיקענט דערקאנען אויף זיינע הייליגע געזיכט וויפיל טעג עס איז נאך דא צו דעם יום הדין [= כשהיינו באים להרבי - רבינו ישראל סלנטר - היה אפשר להכיר על צורת פניו הקדושות כמה ימים עוד נשארו ליום הדין!]"

פרק ג התגלות

ומה יהיה כאשר האמא היא עצמה מנהלת בית הספר? כמובן שהיא לא יכולה להתנהג שם כאמא אלא כמנהלת...

אם הילד ישתובב בבית הספר, יובא לחדר המנהלת, והוא יגיב לה כבן שובב לאם אוהבת, היא תיאלץ בדווקא להתנכר לאימהותה, ולהודיע לו שכאן היא מנהלת ולא אמא, הוא לא יקבל שום פריווילגיה מחמת היותו בנה. גם בנה שלה צריך בית ספר, וצריך מנהלת בית ספר, והיא לא מעוניינת שבמקום מנהלת תהיה לו אמא חביבה. בשום אופן לא.

אבל אם הילד יבוא אליה, כמו תלמיד מפוחד ולא כמו בן משתובב, ויתחיל להתחנן ולהתחרט על שעבר על חוקי בית הספר ושהמנהלת תסלח לו כי הוא כל כך מצטער - היא תפרוץ את כל הכללים ותאמר 'די מותק, בוא נשכח את כל הכללים והחוקים...' היא הרי יכולה להוציא אותו מבית הספר ולחזור להיות אמא שלו...

נכון שאם הוא יזלזל בחוקים היא לא תוכל לעשות זאת כי איך היא תשפיע עליו ואיך היא תיתן לו את החינוך של בית הספר, אבל ככל שהוא 'פייס את מידת הדין' כך היא תוכל לא רק להמתיק את החוק, אלא לשבור בכלל את מערכת החוקים.... לחזור להיות אמא שלו. כי הילד איננו מנצל זאת על מנת לשחרר, אדרבה, כנגד הרפיון שנוצר מוויתורה הוא מחזק כפל כפליים את המורא וההקפדה על החוקים והמצוות....

ככל שהוא מצידו לא יעורר את מידת הדין לתבוע את קיומה, כך הוא יוכל לעורר את רחמיה של אמו, והרחמים יש להם הרי מקום בתוך הדין, כמו שביארנו בפרק הקודם, ואז כאשר הרחמים יתגברו מאד הם יתבעו את ביטול הדין לגמרי וחזרה למידת החסד, 'הרי באמת כל בית הספר והחוקים והכללים, זה הכל רק בשביל שאני אמא שלך שאוהבת אותך כל כך ורוצה רק שיהיה לך טוב'.

ביתר ביאור:

מידת החסד - היא הרצון להיטיב ולהשפיע על מנת להיטיב בלי שום סיבה מקדימה - כאשר היא מנסה לעבור מבעד המחיצה של מידת הדין היא מקבלת את הצורה של מידת הרחמים.

האפשרות של מידת החסד להתממש בלי לסתור את מידת הדין - ובכך לבטל את האפשרות לחסד, שלא יכול להיות מושפע בלי צימצום של מידת הדין - היא ע"י ביטוי החסד ברחמים.

אין כאן נתינה לשם נתינה - שאין לה מקום בעולם הדין - אלא יש כאן התעוררות רחמים מול מצוקה זועקת.

הרחמים יכולים להמתיק את הדין ויכולים אפילו לבטל את הדין כי הרחמים גואים ולב מי יוכל שלא להיטיב ולחון וכו'. זוהי מידת החנינה שיכול המלך לחון גם הגרוע שבפושעים בעקבות מידת הרחמים.

זהו "הטוב כי לא כלו רחמיו, והמרחם כי לא תמו חסדיו" - מידת החסד-הטוב ומידת הרחמים תלויות זו בזו, אילו חלילה כלו רחמי הקב"ה לא היה יכול הטוב להשפיע, כי מידת הדין מתנגדת לזה, אך מאידך אם היו חלילה תמים חסדיו של הקב"ה לא היה הקב"ה מעורר את מידת הרחמים, מידת הרחמים היא כלי בידי מידת החסד לממש את החסד בעולם של דין וצמצום.

מאידך, לאחר שהרחמים התעוררו והתעצמו מאד הם יכולים לגבור על מידת הדין ולחזור ולעורר את מידת החסד 'הרי שורש הכל שאני הבורא רוצה להטיב לך, כל היסורים והדינים אינם אלא בשביל זה בלבד, כעת כאשר רחמי מתעוררים אני מחליט' 'להוציא את הילד מבית הספר ולהשיב אותו הביתה כאב ובן ולא כמנהל ותלמיד', הרחמים רשאים למוסס את מידת הדין, כי אין כאן שבירת כללים ללא סיבה אלא כתוצאה מרחמים עצומים.

אמור מעתה:

במלכויות - אנו מעוררים את התכנון הראשוני - להיטיב עם כל הברואים ע"י שיהיו חלק ממלכותו יתברך, יקבלו מאורו ויתענגו מהשפעתו. רצון זה הוא 'חסד', דרך הטוב להיטיב. מצד מידה הזו העולם כולו צריך להיות מתוקן ללא שום הגבלה, ישראל וגויים, מלאכים ורוחות, בעלי חיים וצמחים, כולם יגיעו אל תיקונם כחלק ממלכות ה' בעולם, זהו הרצון הראשון להביא את כל הבריות לשלמותם. זאת עבודתו באמירת ברכת המלכויות ופסוקיה.

בזכרונות - אנו מעוררים את שלב הביצוע - ע"י מידת הדין, כל מעשה ומעשה יש לו

תכלית כחלק מגילוי מלכותו, אם כחלק מביעור הרע (עבירות שנעשים עליהם או חוזרים בתשובה ומתקנים אותם) ואם כחלק מביסוס הטוב (מצוות ומעשים טובים) השלב הזה מצמצם את החסד, איננו יכולים לחלק שפע אלוקי לכל דורש בלי לצמצם אותו לכלים מגבילים כדי שהאדם יוכל להכיל את הטובה, השלב הזה תובע שרק הטוב יקבל את הטובה והרע יכלה מן העולם, 'הילדים הרעים צריכים לסלקם מבית הספר, הם מקלקלים את כל שאר חבריהם ומפריעים לטובים לקבל את הטובה, מוכרחים לצמצם את החסד לטובים ואת הרעים להוציא'.

בזכרונות אנו מעוררים מצד אחד שהרוע והאכזריות יתמו מן העולם, שהרשעים ייענשו, שמידת הדין תפגע בעמלק וחבריו האכזריים וכו' ותנקום את נקמתנו מידי כל הישמעאלים המבקשים לדוקרנו נפש ברחובותינו. ומאידך גיסא כלפי עצמנו יש לנו מה לפעול ולהציל גם בתוך המערכת של מידת הדין: אפשר לעורר מידות זיכרון שישפיעו עלינו זכויות בתוך מערכת הדין, אפשר שהדין יתחשב בזכרון הברית למשל, אפשר שהדין יתחשב בעקידת יצחק (כפי שעוד נסביר בעז"ה), אפשר שהדין יזכר שהילד הזה הוא בנו אהובו של מנהל בית הספר ולכן מגיע לו זכויות יתר עפ"י חוק, וכו'. גם עצם ההתבוננות והאימה ממידת הדין מפיסת אותה וממתיקה אותה כמו שהסברנו, זאת עבודתנו באמירת ברכת זכרונות ופסוקיה.

בשופרות - אנו מעוררים את התכלית, הביצוע, ע"י התגלות וגאולה. ע"י התעוררות רחמים עצומים, 'ברחמים גדולים אקבצך'. הרחמים יתגברו על כל הדינים וההגבלות ויפתחו את הפתח לגילוי ה' הנה אני אביכם אוהבכם - הגיע זמן גאולתכם'. ממש כמו שהמנהל לפתע מודיע לתלמיד 'הבה נפסיק להתנהג כמנהל ותלמיד בוא נזכר שאנחנו אב ובנו ונשכח מכל המגבלות של חוקי בית הספר...'.

השופר מבטא חוזק וגבורה פתאומית-עוצמתית. הגאולה תבוא פתאום, 'תקע בשופר גדול', כנגד כל המחסומים והמניעות, מבעד לכל ההסתרות, לפתע יופיע האדון אשר אתם מבקשים, יסיר את המחיצות ויגאל אותנו גאולת עולמים.

הגילוי של הר סיני היה על ידי 'שופר', בקול שופר עליהם הופעת, השופר מבטא את המידה הזו של הכוח לשבר את כל הכללים בעקבות התעוררות רחמים, להסיר את כל המחסומים, ולהופיע ולהחדיר אור עצום לתוך החושך...

בשופר אנו מעוררים את התגברות והופעת הגאולה, שתתגבר על כל המגבלות והמניעות, התסכולים הצרות הדאגות הפחדים החששות המצוקות - ובבת אחת יפרוץ אור גדול ועצום לתוך חיינו. אור הגאולה.

היכולת להתחבר ולהתגלות אל האדם מבעד למחיצת הדין ודרך הצמצום של המשפט, זהו 'שופרות', כאילו שהשופט בא אלינו ומגלה כי האמת היא שהוא המלך בעצמו, אין כאן שום 'הפרדת רשויות', הוא המייטיב והוא המגביל והוא המופיע לפתע ומסיר את המסווה 'אני ה' אלקיכם'. זאת עבודתנו הנוראה בברכת שופרות ופסוקיה.

אלו הם דברי הזוהר שאומרים קודם התקיעות על אברהם (חסד) ויעקב (רחמים) העומדים משני צדדי יצחק (דין) ומגבילים אותו.

החסד מצד שורש הדין והרחמים מצד תכלית הדין מעמידים את הדין בתוך פרופורציה, ואז יכולים החסד והרחמים לעורר זה את זה, עד שהם מבטלים לגמרי את יצחק ומחזירים אותו למקומו. עיי"ש בזוהר הקדוש.

קיצור דברי הזוהר כפי הפשטות לפי ערכנו:

בתקיעות מלכויות אנו מעוררים בתחילה את אברהם מידת החסד, ואח"כ כאשר מגיע הקול השני לעורר את הדינים ע"י הזכרתם והאימה מהם, כבר מוצא את אברהם שהקדימו, כלומר הדינים מתעוררים אמנם אבל הם בצילו של שורש הכל שמתבטא כאן, מידת החסד היא המעוררת את הדינים כדי שתוכל להתקיים, כאשר מגיע הקול השלישי הרחמים מתעוררים ויעקב מצטרף לאברהם על מנת לאחוז ביצחק משני צדדיו, היינו הקול השלישי מעורר את התכלית העתידית שבשבילה כל הבריאה, כדי להתגלות ולגאול ולבצע בזה את החסד הראשוני.

על דרך זה ממשיך הזוהר בדברים העומדים ברומו של עולם, כיצד הוא סדר המתקת הדינים וצמצומם בזכרונות ובשופרות.

[זאת הסיבה שבקשת הזכרונות היא לזכור את ברית אברהם דוקא - כמו שאנו חותמים 'זוכר הברית' - כלומר, שבתוך זיכרון פרטי הפרטים יזכר גם שורש החסד שהניע את הכל. ויש מזכירים גם את זכרוננו של יעקב 'עקידת יצחק היום לזרעו של יעקב ברחמים תזכור', לבקש שיכנס לתוך הזכרונות גם המבט של התכלית וההתקשרות עמנו.]

כעת נבין למה שלוש הברכות מעכבות זו את זו

כי אם למשל יהודי אחד יכול להתפלל רק מלכויות, הרי הוא לא יעורר כלום, כי ראש השנה הוא יום הדין, וכל הכוח של מלכויות בראש השנה הוא רק בהעמדתו כהקדמה ושורש למידת הדין שנובעת ממנו, וכן אם יעסוק בשופרות ורחמים בלי מידת הדין, הרי לא התעסק כלל עם מידת הדין שפועלת בראש השנה.

מאידך, אם יעסוק במידת הדין לבדה, יברך רק זכרונות, הרי הוא בסכנה גדולה כי הוא

מעורר את הדין בלי למתק ולצמצם אותו ע"י החסד מצד אחד והרחמים מצד שני. על כן הוא מוכרח לעורר תחילה את החסד, הרצון הראשוני למלוך על כל העולם ולהטיב לו, ורק כתוצאה מזה נבע הדין והמשפט, כאמצעי ודרך להגיע אל הגילוי והמימוש של מלכות ה' - שופרות.

זוהי העבודה הגבוהה של מלכויות זכרונות ושופרות בראש השנה.

שימו לב, בראש השנה יש לנו תפקיד של 'מקובלים':
אנו מתעסקים אז בשמי שמייים, בקביעת יחס ההנהגות העליונות.

'אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון'.

אפשר להקביל את ג' הנקודות הללו: שורש-ביצוע-תכלית, גם לעבר-הווה-עתיד: בריאה (עבר, חסד) - השגחה (הווה, דין) - גאולה (עתיד, רחמים).

מידת החסד מעוררת אהבה, מידת הדין מעוררת יראה, ומידת הרחמים והגילוי מעוררת כבוד וקדושה. ההתקשרות של האדם עם הקב"ה היא מידת הקדושה, שורה עליו שכינה, 'אתה קדוש, ושםך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה'.

לכן המידות הללו נקראות גם אהבה-יראה-קדושה.

המבט של חסד עיקרו הוא בשכל, במחשבה, בנשמה. המבט של היראה והדין עיקרו הוא בלב, ברגש, ברוח. המבט של ההתגלות והקדושה עיקרו הוא בגוף, בחוש, בנפש.

התכלית של 'העולם קטן' האדם עצמו, הוא להביא את העיקרון השורשי שיסודו הוא במוח, דרך הביצוע - הדין והיראה, עבודת הלב - אל התכלית, ההתגלות אל הגוף והשראת קדושת ה' על גוף האדם.

זוהי תכלית בריאת האדם להוריד את השכינה לתחתונים.

אם נשים לב, הרי ברכת המלכויות עוסקת - בקב"ה, ברכת הזכרונות - באדם, וברכת השופרות - בחיבור בין הקב"ה לאדם, ההתגלות והגאולה.

כי כאשר אנו עוסקים במלכות ה', איננו חושבים על מצבנו כלל, אנו מבטלים עצמנו

בתוך כלל הבריאה ששרה שיר מלכות לה' "זמרו למלכנו זמרו".

בזכרונות אנו מתבוננים במצבנו שלנו, כמה אנו תלויים ועומדים במשפט ה', וכמה אנו צריכים לעורר זכרון לטובה לפניו.

ואילו בשופרות אנו מצפים לכך שנראה את מלכות ה' בתוך מצבנו שלנו, כלומר, שהקב"ה יתגלה עלינו למטה, יפרוץ את כל ההסתרות שבעולמנו החשוך ויאיר לנו אור חדש.

צורת עבודה זו קיימת בעניינים רבים ביהדות שיש בהם מניין שלוש, למשל שלוש ברכות המזון, ברכת הזן מדברת על הקב"ה ועל חסדו, ברכת הארץ על השגחת ה' עלינו שהנחיל לנו את הארץ ועל אכילת מזון שהוא זן אותנו בכל עת ושעה, ברכה שלישית - על הגאולה ובניין ירושלים.

כן שלוש ברכות ק"ש של שחרית - ברכה ראשונה עוסקת ביצירת המאורות ושבתו של מקום, ברכה שניה באהבת ישראל ונתינת התורה, ברכה שלישית על הגאולה.

שלוש ברכות ק"ש של ערבית - ברכה ראשונה "המעריב ערבים" עוסקת בבריאת צבא השמיים ובמלכותו על היקום, ברכה שניה עוסקת באהבת ישראל ונתינת התורה, ברכה שלישית (ורביעית שהיא המשך לה) - עוסקת בגאולה.

שלוש פרשות ראשונות של ק"ש - הראשונה עוסקת באהבת הקב"ה, השניה עוסקת ביראה מהשגחתו וגבורתו, שכר ועונש, השלישית עוסקת בקדושת ה' עלינו ע"י זכרון התגלותו לגאלנו.

כך גם שלוש ברכות כהנים:

יברכך ה' וישמרך - חסד, ישפיע עליך ברכה, ישמור אותנו מכל צרה שכלל לא תגיע אלינו, 'מגן אברהם', 'אנכי מגן לך', 'שומר ה' את כל אוהביו'.

יאר ה' פניו אליך ויחונך - דין, הברכה היא על החנינה והארת הפנים. פנים=דין, הארת פנים = המתקת הדינים.

ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום - רחמים (נשיאת פנים - מחילה, רש"י) והשראת שכינה.

כמו כן, הגדול הגיבור והנורא: גדול-חסד, גבור-דין, ונורא-מופיע.

בכל המקומות הללו אנו מעמידים את היחס בין חסד והטבה - גבורה והשגחה - גאולה והתגלות.

שלושת המימדים הללו: חסד, גבורה וגאולה, מבטאים גם שלושת סוגי התקשרות.

בשביל לגמול עמנו חסד אין שום צורך להכיר אותנו. קחו למשל את רבי חנניה צ'ולק, הוא מוכן להפוך את העולם בשביל להיטיב לי, אבל הוא לא מכיר אותי. הוא אוהב אותי מאוד, מוכן למסור נפש עבורי, אבל - אין לנו קשר, הוא לא מכיר אותי.

זאת ההתקשרות של מידת החסד - הקב"ה מלך גדול ונורא שדואג ומיטיב ומשפיע לנו באהבה עצומה. עדיין אין כאן 'היכרות', אין כאן 'ירידה לפרטים'.

אבל אם נחשוב לרגע על יהודי מאמריקה, תלמיד חכם בעל אמצעים, שלוקח אברך אחד מירושלים 'תחת חסותו', שולח לו פרנסה בשפע, ועוקב תדיר אחרי ההתקדמות שלו. יש לו 'מרגלים' שעוקבים מקרוב אחרי התקדמות האברך, שולחים לו מדי יום עדכון על התקדמותו, על ההתמודדויות שלו, על ה'חבורות' שלו, על הנפילות והקימות, הוא מעודכן בהכל, חושב איך לדרבן אותו - אולי בתוספת במילגה? אולי צריך לצמצם אותה מעט? שיטת המקל או הגזר, מתייעץ הרבה עם מומחים וחכמי הנפש, הוא משגיח עליו ומכוון אותו.

זאת 'השגחה'. יש כאן כבר היכרות אישית, ירידה לפרטי פרטים.

אבל, שימו לב, אותו אברך מעולם לא פגש את מיטיבו המלווה אותו ומשגיח עליו:

אספר לכם סיפור יפה: שמעתי פעם מהגאון רבי דניאל בלסקי שליט"א על אשה מוסלמית שהתקרבה אל היהדות והגיעה בפני בית הדין לגיור, הדיינים שאלו אותה: האם את מאמינה שמוחמד דיבר אל ה'? אמרה האשה: כן!... אמרו לה הדיינים: אם כן מדוע את רוצה להתגייר? השיבה האשה: מוחמד דיבר אל ה', אבל ה' לא דיבר איתו...

ב'זכרונות' הקב"ה מדבר אלינו, משגיח עלינו, מטפל בנו. מתגמל ומעניש, נותן ולוקח, מקשה ומיקל, מסעיר ומרגיע - הכל הכל בשביל טובתנו הנצחית. אבל אנחנו עדיין לא דיברנו איתו, לא 'פגשנו' בו מעולם...

בשופרות הקב"ה מופיע. אנו פוגשים בו. "אתה נגלית בענן קדשך על עם קדשך לדבר

עמם, מן השמים השמעתם קולך ונגלית עליהם בערפלי טוהר... בהגלותך מלכנו על הר סיני".

הוא לא רק אוהב אותנו, הוא לא רק משגיח עלינו לפרטי פרטים, הוא גם מופיע ומתקשר עמנו כאן בעולם השפל.

לכן 'רחמים' שייכת לשופרות ולגילוי. כי מרחוק אפשר בהחלט לגמול חסד, יש פילנתרופים שמעולם לא פגשו בנזקקים שהחיו אותם, מרחוק אפשר לאהוב, אפילו אפשר להשגיח ולחנך מרחוק. עדיין אין כאן קשר וחיבור.

אבל רחמים פירושו שנוצר קשר בין המקבל לנותן. הוא 'נגע בלב' של הנותן, וגרם להתעוררות רחמים. זאת עבודת השופרות.

פרק ד ראש השנה – מבט אוניברסלי

כדי לחדד יותר את ההבדלים בין מלכויות זכרונות ושופרות, אפשר להתבונן בנקודה אחת בתוכם: הייחס אל הגויים

בתפילת מלכויות - איננו מתפללים כלל על עם ישראל, אלא על האנושות כולה "אלקינו ואלקי אבותינו, מלך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך... וידע כל פעול כי אתה פעלתו.. ויאמר כל אשר נשמה באפו..." זו תפילה אוניברסלית, שכל האנושות תגיע אל תיקונה ואל אושרה, (עיין ברמח"ל שדרגתו של הגוי לאחר ביאת המשיח תהיה יותר גבוהה מדרגתו הנוכחית של יהודי, וכמובן שבני ישראל יתעלו כפל כפליים לפי ערכם), כולם יראו את האמת היחידה, לא ישלוט בהם יצר הרע, והם ירצו ויחשקו רק בטוב.

כי שלב זה מדבר על הרצון השורשי - להיטיב עם הבריות כולם. זוהי מידת החסד, אברהם אבינו שהיתה מידתו חסד, היה 'אב המון גויים', והיה מקרב את האנשים מכל העמים ומכניסם תחת כנפי השכינה, וכאשר הבטיח לו הקב"ה שיוולד לו בן משרה אמר אברהם "לו ישמעאל יחיה לפניך" - ופרש"י ביראתך, שכן אברהם שואף לחנך ולקרב את כל האנושות כולה לעבודת ה' ולאשר אמיני. וכאשר אומר לו הקב"ה בעקידת יצחק 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת' אומר אברהם יש לי שני בנים יחידים שאת שניהם אני אוהב, עד שפרט לו הקב"ה 'את יצחק'. עד כדי כך היא מידת החסד הראשונה, להיטיב עם כל הברואים ללא יוצא מן הכלל "ונברכו בך כל משפחות האדמה". מצד מידת החסד - אין רע בעולם כלל, כלום ברואיו של הקב"ה שהוא רוצה להטיב להם.

לעומת זאת, בזכרונות אנו מתפללים רק על זיכרון עם ישראל "אלקינו ואלקי אבותינו, זכרנו בזכרון טוב לפניך... וזכר לנו ה' אלקינו את הברית ואת החסד ואת השבוע אשר נשבעת לאברהם אבינו... כן יכבשו רחמך את כעסך מעלנו ובטובך הגדול ישוב חרון אפך... ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור..." כי מידת הדין תובעת לזכור לטובה את הטובים ולכלות את הרעים, מצד מידת הדין רק עם ישראל יתברר מתוך כל האומות ורק הם יזכרו לטובה.

ואילו בשופרות אנו מתפללים על הגאולה שה' יגביר אותנו על הגויים וישליט אותנו עליהם, "וה' בשופר יתקע והלך בסערות תימן" השופר הוא התגברות הטוב על הרע.

[אפשר לראות הקבלה זו ביחס לגויים גם בשלושת הרגלים: בפסח יצאנו ממצרים כדי ללמד את הגויים מציאות ה' וידעו מצרים כי אני ה', בשבועות הקב"ה בחר רק בנו מכל העמים 'עם סגולה', ואילו בסוכות הגויים משתעבדים אלינו ומקבלים מטובנו 'שבעים פרים כנגד שבעים אומות', מלחמת גוג ומגוג בחג הסוכות, כל הגויים יגיעו לחג הסוכות לירושלים].

שימו לב, כל השנה אין מקום לכאלו דיבורים 'מתחשבים' בגויים. כי אנו בתוך עולם של משפט, של התמודדות בין טוב ורע, אנו רואים בגויים את החלק הרע המנסה לקלקל ולהרוס וכו'. אבל בראש השנה אנו חוזרים אל שורש הכל, עילת העילות, להיטיב עם הבריות כולם, 'וידע כל פעול... ויבין כל יצור... ויאמר כל אשר נשמה באפו...'

אפשר שלכן אנו קוראים ביום הראשון על הברית שכרת אברהם עם אבימלך, ועל תפילתו על ישמעאל שנעשה לגוי גדול, הכל כדי ללמוד את מידת אברהם שהיא שורש הבריאה - חסד, שתכליתו להיטיב עם כל הבריות כולם, על ידי שיעבודם לה' ולישראל. ברית אברהם עם אבימלך הוא ממש זעיר אנפין של 'ויעשו כולם אגודה אחת', עיין ברמח"ל שעל ידי שנעשים באגודה אחת עם ישראל ממילא מושפעים מאורם של ישראל וכו'.

זהו המבואר בתחילת הקריאה שביום שנולד יצחק נפקדו כל העקרות בעולם, כי אברהם אינו מסתפק בישועתו הפרטית אלא הוא מעורר ישועה לכל גויי הארצות שמתברכים בעבורו.

וכן ביום השני אנו קוראים על כך שאברהם אמר 'את שניהם אני אוהב' 'שניהם בני' 'שניהם יחידים לאמם'. ולבסוף איך ברכת אברהם השפיע גם על מילכה שהיתה ג"כ עקרה 'וילדה גם היא בנים לנחור אחיך', עיין שם ברש"י שזה כנגד הברכה שנתברך אברהם בי"ב שבטים כך נתברך גם צד הגויים. "ונברכו בך כל משפחות האדמה". ומסיימים בניגון 'ואת מעכה' והוא ראשי תיבות מ'לך ע'ל כ'ל ה'ארץ, כלומר, שמלכותו של הקב"ה נועדה להשפיע טובה על כל גויי הארצות כולם, שיכירו כוח מלכותו ויפצחו ברינה ויקבלו שפע טובה ואורה. (ראה לקמן בפסוקי זכרונות בפסוק העשירי 'לעיני הגויים').

סיפר הגרא"מ פייבלזון בשם אביו ששמע מהרב מפוניבז' זי"ע שפעם אחת בשובו ממסע גיוס כספים בדרום אפריקה נכנס אל רבו החפץ חיים הקדוש, הח"ח התעניין לשמוע איך נראים החיים באפריקה, והרב ז"ל תיאר לו איך ראה שמעמיסים עבדים כושים במשאיות להביאם אל השדות לעבודת פרך. החפץ חיים החל לבכות. הפטיר הרב ז"ל: 'עבד עבדים יהיה לאחיו', השיב לו החפץ חיים: כאשר אני מתפלל 'וראו כל

בשר יחדיו כי פי ה' דיבר' אני מכוון גם על הכושים שבאפריקה שיזכו להתקרב ולעבוד את ה', ואיך לא אבכה בראותי שפל מצבם המגושם והאפל!...!

בראש השנה אנו מתחשבים אפילו בבעלי חיים! נהגו כל ישראל שאין שוחטים בעלי חיים לצורך סעודת יו"ט בראש השנה כדי שלא לצער שום בריה ביום זה (שו"ת מהר"י אסאד), היו כאלו שמהאי טעמא לא היו מחדשים בראש השנה מנעלים העשויים מעור בהמה.

לכל זה אין מקום בכל השנה, כי בודאי ראויה השחיטה ואדרבה זהו תיקון לבהמה כמ"ש המקובלים, אבל בראש השנה שאני, אז אנו עולים לרובד שכולו חסד והטבה, ללא שום דין ועונש.

כל כך אנו מפחדים מדינו של ראש השנה, עד שאנו בורחים 'ממנו' - אליו, כלומר הקב"ה מופיע עלינו במידת הדין ואנו בורחים אליו יותר ויותר פנימה, את 'פניך' ה' אבקש, פנימיות הרצון האלקי, להיטיב ולהתחסד. ומכוח התעוררות זו שאנו מעוררים כביכול את פנימיות הרצון להיטיב אנו נצליח בעז"ה להמתיק את הדינים הקשים כמו שביארנו.

בגלל זה אנו אוכלים מיני מתיקה דוקא, כמאמר עזרא 'שתו ממתקים', והוא משום 'מצור - דבש אשביעך', אנו רואים את הדין כדרך לטובה, עד שיוצא ממנה דבש מתוק.

והנה, בכל השנה 'אכול דבש הרבה בני לא טוב', ריבוי הדבש אינו לתועלת, רק מיעוטו רצוי. כי מידת החסד כשהיא מרובה היא מסוכנת 'אין בניך יכולין לעמוד ברוב טובה', כמו שביארנו שצריך להגביל את הטובה על ידי הדינים, אבל בראש השנה אנו נוגעים בשורש הרצון שהוא רק להטיב לנו, לכן כולו דבש, לשבוע ממתוק.

משל לאמא שלא מרשה לבנה לאכול הרבה ממתקים, מפני הבריאות וצורכי החינוך, אבל יום אחד בשנה היא רוצה להראות לו ש'בעצם' היא רוצה שיהיה לו רק מתוק וטעים לגמרי בתכלית המתיקות אלא שאי אפשר לעשות זאת כל השנה וכו'. בראש השנה אנו מתעסקים במידת החסד בשורשה שאין לנו נגיעה אליה כל השנה.

עולם חסד יבנה - ביחס אל בנין העולם הכל הוא חסד

באמת, ביחס אל תחילת הבריאה משורשה הקב"ה אף פעם לא עושה רע לאדם. נניח למשל שאדם אחד הוא עני מרוד, אזי בתוך מערכת החיים של כללי המשפט זה נקרא שהוא נענש חמורות, אבל באמת ביחס אל עצם הבריאה אין כאן חסרון כלל - הרי כל רגע ורגע הוא מקבל את חייו במתנה, והתפקיד שנתנו לו הוא לחיות כעני בעולם, מה עונש בזה? אם יבקשו ליטול את חייו ממנו, האם יסכים או יתנגד מרה? הרי זה אות ברור שחייו הם מתנה שנותן לו הקב"ה - וכי אדם שמקבל מתנה גדולה יבוא להתלונן שלא קיבל מתנה יותר גדולה? הרי כל המתנה עצמה היא חסד גדול.

הוי אומר, **ביחס למידת הבריאה והחסד הראשוני - אין מצב של רע כלל בעולם**, מעיקרא כך נברא האדם, יש רק דרגות בחסד, חסד גדול וחסד קטן, אבל אין רע כלל. למשל, אדם מדוכא ביסורים האם היה מעדיף לחדול ולא להיות? חלילה, הרי יש לו טובה עצומה ונעימה הממתינה לו 'מעבר לפינה' לנצח נצחים, אלא מאי? הוא היה מעדיף להיות בלא יסורים כלל, הרי זה כמי שרוצה תפקיד אחר, טובה יותר גדולה, אבל התפקיד הזה אי אפשר לקרוא לו רעה אם האדם היה נלחם על מנת לקבלו.

זהו שאמרו חז"ל על הפסוק 'מה יתאונן אדם חי' דיו חיים שנתתי לו (קידושין פ"ב ע"ב) ופרש"י "מה יתאונן אדם חי - למה יתאונן אדם חי למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו אחר כל החסד שאני עושה עמו שנתתי לו חיים ולא הבאתי עליו מיתה".

אמנם בתוך מערכת החיים, ישנה מידת המשפט, כלו' הסיבה שבאמת החולה מתייסר ביסוריו, כי יש כאן מידה של הנהגת דין בתוך הבריאה, לאחר שהוא כבר קיים - למה פגעה בו יד ה'? על חטאיו, אך אם נבוא לשפוט את המראה ביחס לעצם הבריאה הכל הוא חסד. הקב"ה בחסדו ברא בריאה שיש בה כללי משפט, אבל עצם קיום הבריאה הו' בכל רגע הוא חסד.

הבה נמשיל זאת לאדם שנותן לבניו מאה דולר על מנת שישמשו לו ככלי להענישם ולעודדם, מי שחטא מורידים לו מעות, מי שמצטיין מקבל עוד ועוד מעות. זוהי בעצם הנהגת דין, אבל באמת אין כאן כלל עונש - כי כל הכספים הם ממנו, גם מי שהורידו לו מהקופה דולר אחד, אינו יכול להרגיש ש'לקחו לו', אדרבה, יש לו תשעים ותשע דולר שהם מתנה וחסד. עיין בזה.

יש עוד סיבה שאין כאן כלל עונש, כי באמת איזו משמעות יש לנטילת הדולר מקופת הילד? האם יחסר לו מזון? האם לא יהיה לו מימון ללימודיו? לשם מה הוא צריך כלל כסף? בשביל לקנות ממתק? אם יהיה לו צורך אמיתי בממתק - האם אביו לא יעניק לו

זאת מכספו?

כך גם אנו - אמנם אנו חווים את העולם בצורה של מידת הדין, אבל באמת עלינו לזכור שמעל הכל ולפני הכל הקב"ה הוא אבינו ורוצה בטובתנו, ולצורך זאת בנה את המערכת הזו של המשפט, שנראית לעינינו כאילו יש כאן שכר ועונש, אך באמת מחסורינו הוא על ה', השלך על ה' יהבך, הוא אינו מסיר השגחתו על טובתנו האמיתית אפילו לא לרגע קל. כך שבמבט עליון אמיתי של שורש הבריאה, אין כאן באמת עונשים, הכל חסדים וטובות.

כאשר אנו זוכרים שהכל נוצר מהקב"ה, כל ההנהגה הזו היא חלק מהחסד.

זקני רבי יצחק פרידמאן זצ"ל ביאר את לשון הפייט 'מקדים רחמים לרוגז' שהקב"ה לפעמים יודע שמגיע לאדם מיתה, והוא רוצה לפדות זאת בממון, שע"י שיטול ממנו ממון יהיה בעבורו כופר נפש, אלא שאותו אדם אין לו ממון... מה עושה הקב"ה בחסדו? משפיע עליו ממון כדי שיוכל ליטול ממנו את הממון ככופר נפש.

נמצא שאותו אדם חושב שהקב"ה 'לקח לו' ממנו, ובאמת אדרבה, הקב"ה בטובו 'נתן לו' ממון לעשות עמו פדיון נפש!

ידועים הסיפורים על רבי אהרן קדוש ה' מבעלזא שלא הסכים אף פעם לדבר על הרעות, רק חסדים. מעולם לא הזכיר את כל כוס התרעלה אשר שתה ואיבד בשנות השואה האיומה, וכאשר היו מזכירים לפניו היה מיד מהסה שהקב"ה לא עשה עמו מעולם דינים רק חסדים. זאת עבודה גבוהה כדי לעורר ביתר שאת כוח זה של חסד והטבה שיגבר על ההסתרות והצמצומים של מידת הדין.

דוגמאות נוספות לחילוקי ההתייחסות של מלכויות-זכרונות-שופרות

חסד-גבורה-תפארת

הייחס אל המיתה

במבט של חסד, המוות הוא טוב: אין בזה רע כלל, אדרבה, יוצאים מכבלי הגוף העכור ועולים וחוזרים לצור מחצבתנו וכו'.

במבט של דין המוות הוא כילוי הרע: מידת גבורה לכלות הרשעים והגוף הרע וכו'.

במבט של תפארת המוות הוא רע שמביא אל הטוב: אמנם הוא רע אך על ידי זה יבוא

לידי טובה גדולה, שהוא ירא מיום המיתה וחוזר בתשובה או נענש בגהינום ומגיע לתיקונו ולהנאה שלימה ונצחית, שזו מידת תפארת - כפיית הרע לצורך הטוב.

היחס אל תאוות הגוף, אכילה וכדומה
מידת החסד: כמה נפלא להנות משוב ה' וחסדו.

מידת הגבורה: כמה צריך להתגבר על דחפי הגוף השפל ולבטלם לגמרי.

מידת האמת, תפארת: כמה תועלת אפשר להפיק מהנאות הללו, להרגיע נפשו לעבודת ה' וכדומה.

ישמע חכם ויוסף לקח, איך מביטים על כל עניין בעולם הזה, בג' המבטים הללו של חסד גבורה ותפארת.

פרק ה ה' צִלְךָ – עבודתנו העצמית כנגד מַלְכוּיּוֹת זְכוּנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת

רבותינו לימדונו שבמידה שאדם מודד מודדים לו, ה' צִלְךָ - כמו הצל שמשנתה עפ"י תנועות האדם, כן מידות ה' יתברך פועלות עפ"י מעשינו.

הקדוש הרמ"ק חיבר ספר 'תומר דבורה' המיוסד על עניין זה - כיצד לעורר את הספירות העליונות ע"י הנהגתנו בין אדם לחבירו.

לדוגמא:

היחס אל אשתו - אשתו מרגיזה אותו, הרי הוא יכול לעורר את החסד השורשי, כמה הוא רוצה להטיב לה ואת חסד נעוריה איך היו זוג צעיר ואוהב, כמה אהבה יש ביניהם טמונה עמוק בתוככי ליבם, והחסד הזה ממתיק את כל הדינים, מעמיד אותם בפרופורציות וכו'. זאת עבודה של 'מלכויות'.

מאידך, הוא יכול לעורר את מידת הרחמים, כמה עלובה זו המצפה לו שיכבד אותה ויתן לה והוא מקשה ליבו אליה כמה סבל נפשי וכו'... להתבונן בתכלית שהוא רוצה להגיע עמה לאחדות נפלאה וקשר אמיתי וכמה כדאי בשביל זה 'להחליק' את הדינים וכו'... זאת עבודה של 'שופרות'.

מצד שלישי הוא יכול גם להתמודד בתוך מידת הדין, להראות לה צדדי זכות, כמה קשה לה להתגבר, להבין כמה הוא חייב לה, וכמה גם הוא איננו צדיק גדול כל כך בהתנהגותו כלפיה. זאת עבודה של זכונוֹת.

זקני רבי אריה לוין היה אומר: מי הוא יותר בעל-מעלה האם זה שמעביר על מידותיו או הדין לכף זכות? לכאורה הרבה יותר קשה להעביר על מידותיו מאשר לדון לכף זכות. אבל באמת הדין לכף זכות מעלתו גדולה הרבה יותר מאשר המעביר על מידותיו.

מדוע? מפני שהמעביר על מידותיו סובר שהוא צדיק וחבירו רשע, ואילו הדין לכף זכות חושב שהשני צדיק...

זה ההבדל בין הנהגה של דין להנהגה של חסד, בדין אנו מעבירים על המידות, מעוררים צדדי זכות וכו', אבל בחסד אנו מסתכלים במבט של הטבה וחסד.

חז"ל לימדו אותנו שהאדם בהנהגתו עם הזולת, ובפרט בהנהגתו מול אשתו, מעורר את

ההנהגות העליונות שבין הקב"ה לכנסת ישראל.

לכן ימים אלו מיוחדים כל כך בהתנהגות שבין אדם לחבירו ובין איש לאשתו. להאמור, אין כאן 'סתם' הנהגה של כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו וכו', אלא צורה מסודרת של יחס בין שורש ביצוע ותכלית, חסד גבורה ותפארת, וכו'. דוגמא נוספת, בה נראה איך בהנהגה 'קלה' שאין בה מעשה מצוה אנו מכוונים את עצמנו לפי המידות העליונות:

בשעת קריאת התורה מאריכים במי שבירך לעולה ולמשפחתו ולחולים וכו', ישנם כאלו שמרגישים ש'חבל על הזמן' הם מעיינים באיזה ספר או אומרים תהלים... אך באמת במבט של ראש השנה אנו צריכים להקשיב היטב לברכות המושפעות על העולה בזכות התורה, ולענות 'אמן' בכוונה גדולה, להרגיש כמה אנו רוצים באמת שיושפע על אותו יהודי 'עם כל ישראל אחיו' שפע ברכה ובריאות וכו'. כמה אנו רוצים שהתורה הקדושה תעורר רחמים וחסד עליו ועל כל יחיד ויחיד מ ישראל. להרגיש את הרצון שיהיה לשני טוב ומתוק. זוהי הנהגה של ראש השנה, עולם חסד יבנה, לעורר חסדים עליונים את הרצון הראשון להטיב לבריות, על ידי יומתקו כל הדינים הנצרכים לבניין העולם.

וראה עוד בכל זה בתומר דבורה להרמ"ק שנהגו ללמוד בראש השנה לקראת התשליך.

זאת העבודה גם של אדם מול עצמו - זאת היא עבודת התשובה:

אנו שבים אל הנקודה הראשונה שלא כבה לעולם - הרצון הראשוני לטוב, השאיפה לתיקון, לקרבת אלקים, ואנו מחברים את הנהגתינו בעולם - את הצמצום והמשפט - למקור (חסד) ולתכלית (שופרות).

לדוגמא, בכל השנה אנו מביטים על המצוות גם במבט עצמי, אנו מסוגלים להתענג על אתרוג מהודר, חושקים ב'תפילין דרבינו תם', אך בראש השנה אנו רואים בכל מצוה חלק מתהליך שהתחיל בבריאת העולם, שנובע ממלכות שמים, ויביא אותנו אל התכלית הטובה השלימה והנצחית. כך מסתכלים על מצוה - א שטיק'ל בורא עולם!

ניתן מעט דוגמאות איך אפשר להתבונן במבט שונה על 'יסורים', מתוך מלכויות-חסד, מתוך גבורה-דין, ומתוך שופרות-רחמים.

אדם איחר את האוטובוס שיצא לדרכו ברגע שהוא הגיע לתחנה, כעת נגזר עליו 'להיתקע' בתחנה למשך ארבעים דקות.

הוא יכול להתבונן בזה במבט של 'חסד': וכי הקיום שלי ברגע זה מובן מאליו? והרי הקב"ה בחסדו מקיים אותי הרגע, ויוצר אותי במקום זה, יש כאן אוויר נעים ופרחים מלבליים, נוף יפה וספסל נוח, כמה טוב ה'. אלא מה? אני רציתי להיות הרגע במקום אחר, על האוטובוס השועט, וכי אני קובע לקב"ה היכן לברוא אותי, איזו מתנה להעניק לי? עלי להודות על החסד העצום שהוא משפיע עלי ברגע זה.

הוא יכול להתבונן בזה במבט של 'דין': הקב"ה אינו מזלזל בשום ייסורים, קטנים ככל שיהיו, וקל וחומר איחור מעצבן כזה והתעכבות של ארבעים דקות מרגיזות בתחנה השוממה... כמה אני חטאתי לפניו, הרי בעניין פלוני ואלמוני אני שוב ושוב נכשל, עליי לקבל את הדין באהבה, ולהתעורר מזה לחזור בתשובה לפניו. כמה גדולים רחמי ה' שנותן לי 'ייסורים' ו'עונשים' כאלו בחסד וברחמים...

הוא יכול להתבונן בזה במבט של 'רחמים': מי יודע איזה תכלית טובה עומדת לצאת מהדינים הללו, איזה דברים מתגלים מזה. אולי באוטובוס הבא יראה אותי אדם רחוק שמתעב דתיים ויתעורר בו הרגשה של 'כמה נאים מעשיו, כמה מתוקנים דרכיו', ועי"ז יוכל בהמשך להתקרב עוד ועוד אל היהדות? אולי באוטובוס הקודם דלק הרדיו והשמיע שירים לא נעימים שהיו מפריעים לי?

וכן הלאה והלאה "בכל דרכיך דעהו" על כל צעד ושעל אפשר לעורר ולפעול מול המידות העליונות, בפרט בימי ההכנה לראש השנה.

פרק ו ”גזירת הכתוב היא”

כיצד אנחנו מבצעים את כל העבודה הנשגבה הזו? כיצד נוכל לצמצם את מידת הדין ולעורר את מידות החסד והרחמים?

כבר הזכרנו - עבודה זו אנו עושים ע"י 'אמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות' - אנו משתמשים בפסוקי התורה הקדושה שקדמה לעולם ומשפיעה על יסודות הבריאה וההנהגה, ועל ידי תקיעת השופר - שהוא מסוגל לגעת בנקודות ראשוניות ועליונות בהנהגה, "עלמא דחירותא", לחזור ולעורר את האהבה הראשונה ע"י התגברות הרחמים על הדין, כפי שביארנו.

לפני שנבוא לבאר את תפילות מלכויות זכרונות ושופרות ושלושים הפסוקים, וקצת מהמשמעות הפנימית שלהם, עלינו להדגיש הדגשה גדולה:

עיקר העבודה צריכה להיות בכוונה של 'למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו' 'למה הוא מזכיר? רחמנא אמר אדכר', כלשון הגמרא במסכת ראש השנה.

דבר כזה לא מצאנו בשום מועד שאנו עושים מצוה כגזירת הכתוב כלשון הרמב"ם "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב היא..." מקור דברי הרמב"ם הוא מלשון הגמרא הנ"ל 'רחמנא אמר תקעו', ומקור דברי הגמרא הוא מן הפסוק 'כי חוק לישראל הוא'.

זהו משום שאנו פועלים בתחום שהוא קדום לבריאתנו, אנו פועלים בכלים שנתן לנו הקב"ה, אבל אין לנו בזה כמעט השגה. לכן הוא חג מכוסה ונסתר 'בכסה'.

לפני כמה שנים, שלח לי אחד מידידי נפשי שאלה:

"...נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. הנה קרוב יום ראש השנה הגדול והנורא ובו כל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון ועל המדינות בו יאמר וכדתנן במשנה דר"ה. ויה"ר שנכתב ונחתם לאלתר בספרן של צדיקים גמורים לשנה טובה ומתוקה ונזכה לתקן

בחיינו כל מה שפגמנו ועוותנו.

ועתה בצאתי לחפשי בספרי רבותינו אימתי הדין דר"ה, ראיתי שאין בזה בהירות:

מחד אמרו שלא יתפלל מוסף ג' שעות ראשונות ביחידות, דאז הקב"ה מעיין בדינם של בני אדם, אלא שהמעין במקור הדברים יראה שזה נאמר כל השנה ולא דוקא על הדין של ר"ה.

והנה מהרי"ל לא היה מקבל על עצמו תוספת יו"ט בר"ה (כנראה רק קצרה מאד) וטעמו שלא להמשיך עליו עוד זמן דדין. וא"כ סבר דגם בלילה יש דין.

אבל שגור בפי כל דאין הקב"ה דן בלילה. ואולי כי אין מקדשין החודש בלילה?

והנה אמרו בגמ' דאין אומרים הלל בר"ה, אפשר ספרי חיים וספרי מתים וכו'. ולמה לא יגידו הלל בלילה. אלא שאין אומרים הלל בלילה מלבד פסח דכתיב ביה השיר הזה יהיה לכם כליל התקדש החג, אלא שא"כ למה לא יאמרוהו לאחר ג' שעות?

ושמעתי שגדול אחד הקשה קושיא עצומה. דבגמ' ר"ה אמרו דלא מנו מועדים החלים באחד בתשרי אלא אותם שחלים מלילה אבל החלים מבוקר לא. ולפיכך לא מנו דין דבל תאחר עי"ש ושאל אותו גאון א"כ למה מנו במשנה דבר"ה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון הרי גם זה דוקא מהבוקר.

הכלל, שאני מחפש דברים ברורים. ונא למחול שכתבתי מבלי לציין מקורות".

וזה אשר השבתי לו:

"...לידידי היקר שמחפש 'דברים ברורים',

צר לי לאכזב אותך אבל לא תמצא דברים ברורים בשום עניין הקשור לראש השנה, דכל אופיו של יום הוא ההעלם והכיסוי.

אפרט לך כמה דוגמאות שעולות בזכרוני כעת:

א. עניינו של יום לא נתבאר כלל בתורה, אלא כתוב 'יום תרועה יהיה לכם', סתמה התורה ולא פירשה מדוע ולמה. חז"ל הקדושים הודיעונו שביום זה נברא העולם ושנידונין בו, אבל התורה סתמה כגזירת הכתוב, ולא היתה כזאת בשום יום מימי המועדים.

ב. עניינו של שופר לא נתבאר גם הוא, עד שהרמב"ם הודיעו בלשון 'גזירת הכתוב

היא', ונחלקו בו חכמי ישראל יש שהיו שמחים איתו מאוד ואומרים שעניינו השמחה שבהמלכה ויש שהיו בוכים בו ומתוודים ואומרים שעניינו הדין והמורא וכו' וכו'. ובשם הרס"ג מנו עשרה טעמים שונים לעניין השופר.

ג. באמת גם עיקר מצות השופר נתכסתה מאיתנו, עד שאיננו יודעים צורת התקיעה אם היא תשר"ת או תש"ת או תר"ת, וכי שמעת באיזה מצוה מהמצוות [וביותר ממצוות המועדים המצויות] שנעלמה מאיתנו צורתה, עד שלא הוכרעה צורת המצוה. [ואמנם מצינו מחלוקות רבות בצורת המצוות אבל בכולם הוכרעה ההלכה, ואילו כאן נותרנו בספק של ג' צדדים כיצד לקיים המצוה].

לא זו אף זו, שאפילו צורת תש"ת איננו יודעים בבירור איך היא נעשית, האם שבר פשוט או שבור, וצורת תשר"ת אין הכרעה גמורה בהלכה האם בב' נשימות או בנשימה אחת, ובתש"ת איננו יודעים אם קול המתרעש כריטב"א וכמנהג תימן או קולות קצרים רצופים כמנהגינו.

לא זו אף זו, שאיננו יודעים מתי נעשית עיקר המצוה, האם בתקיעות דמיושב או בתקיעות דמעומד. שגם עניין זה לא הוכרע בהלכה, ויש נטיות לכאן ולכאן.

סוף דבר הכל מלא ספיקות וצדדים וצדדי צדדים. עד שהמדקדקים מכינים לעצמם רשימת כל הצדדים וצדדי הצדדים לתקוע לעצמם לצאת מצות השופר לכולי עלמא.

ד. ואכן, גם עיצומו של יום מכוסה מאיתנו, עד שלא נדע מתי יהיה קודם שיהיה, ולמשל אם יבואו עדים על חידוש הלבנה שעה קלה קודם שקיעת החמה של יום ל' יקדשו החדש, ויתברר למפרע שכל היום הזה היה ראש השנה. והנה, עבר היום ולא ידענו כלל שאנו נמצאים בו [אף שנמענו מעשיית מלאכה מפני הספק].

ה. ובאמת, מהאי טעמא לא מצאנו כמעט אצל הקדמונים ענייני הכנה לראש השנה, ובשו"ע כתוב לבקש מחילה בחבירו בערב יו"כ ולא נזכר בערב ראש השנה אע"פ שהוא הוא יום הדין הנורא. ואל תטעה משופר של חודש אלול, כי איננו לקראת ר"ה אלא כנגד מ' יום קודם יום הכפורים אבל אינו שייך לראש השנה, וכן אמירת הסליחות אצל הספרדים, [ואפילו אצל האשכנזים עיין במהרי"ל שעיקרו משום ארבעת הימים החסרים בעשי"ת וכהשלמה להם]. וכן אין נוהגים להכריז החדש משום בכסה ליום חגנו. ולהאמור כל זה הטעם מפני שהחג מכוסה מאיתנו ואין אנו יודעים אפילו אימתי יחול החג.

סוף דבר, כל אותו היום עלום ומכוסה עד שאיננו יודעים אפילו אם יש בו דין שמחה גדולה, ומאריכים בסעודות לסימנא מילתא כמוש"כ התוס' בע"ז, או להיפך שראוי

להתענות בו כדעת כמה גאונים. וכבר התחבטו בזה בימי עזרא שהיו ישראל בוכים על עוונותיהם והוא אומר להם אכלו משמנים.

כל זה היינו משום שיום זה הוא מועד הבריאה, ומשמעות המושג בריאה שהיא שאנו חוגגים בו את תחילת יצירתנו אנו ואת הסיבה הקודמת לנו, ולכן לא שייך שתהא לנו אחיזה והבנה בדברים נשגבים אלו אשר אנו תוצאותם. [משא"כ שאר המועדים על מצרים ומתן תורה וכדו' שאנו חוגגים בו מאורעות שנעשו לנו, ובזה אנו שייכים בודאי]. לכן, אין לנו אלא לעשות המעשים כ'גזירת הכתוב' כמוש"כ הרמב"ם ולומר הפסוקים במז"ש עד שיפעלו המעשים הגבוהים והנסתרים את פעולתם.

הרי ידעת, אחי, שאסור להסתכל מה לפנים ומה לאחור, והיינו משום שמחשבתנו מוגבלת לפי עולמנו המצומצם אבל אין לנו תפיסה במה שקודם יצירת העולם וזמנינו. והנה בראש השנה אנו שבים כביכול לנקודת ההתחלה שקודם הבריאה ומשפיעים על הבריאה המחודשת לשנה זו, וזהו ענין כמוס מאד הנוגע בסודות מעשה בראשית.

מקובל לנו שבריאת העולם נעשתה ע"י עשר ספירות משתלשלות, ובספירות העליונות אין לנו אחיזה והשפעה כלל כי אם באלו השבע התחתונות. והיינו משום שככל שהספירה יותר גבוהה וקדומה הרי היא פחות ופחות ברת השגה כי יותר מתקרבת לעצמותו יתברך שלית מחשבה תפיסה ביה כלל.

בראש השנה אנו במעשינו פועלים ומשפיעים על אופן היצירה המחודשת באותה שנה, ונוגעים במקומות בראשיתיים מאד, אשר כמעט הם בכלל האיסור לדרוש מה לפנים ומה לאחור וכו'.

לך אכול משמנים ושתה ממתקים, ושלח מנות, ואל תעצב כי חדוות ה' היא מעוזך"

צעיר אחד מבני עדת תימן סיפר לי בטרונאי על מנהג אבותיו לקרוא לפני התקיעות בקול רגש ובעיניים דומעות את דברי הרמב"ם: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וכו' וכו'".

אותו צעיר (שתלה עיניים מעריצות בבני עדות אחרות הקוראים אז דברי הזוהר או פרק למנצח ז' פעמים ולא 'סתם' רמב"ם...) תמה באוזני: מדוע הזקנים התמימים אצלנו מתרגשים כל כך מדברי הרמב"ם הללו, הרי הרמב"ם הקדים בפירוש שאין זה אלא רמז ואינו טעם המצוה, ומדוע עושים הם עסק גדול כל כך מרמז זה שהזכיר הרמב"ם?!

השבתי לו: שטיא, איך לא תבין ותשכיל מנהג אבותיך הקדושים, אין הם בוכים מה'רמז יש בו', כי אם מה'גזירת הכתוב'... וכי יש מועד נוסף שאנו מקיימים את מצוותיו כ'גזירת הכתוב'?!

השופר של ראש השנה גבוה וטמיר כל כך, עד שאין לנו תפיסה בו עד שהגדירו הכתוב כ'חוק', עד שחזו"ל אמרו עליו 'למה תוקעים? רחמנא אמר תקעו', עד שהרמב"ם כתב 'גזירת הכתוב הוא' - וכי איך אפשר שלא לבכות ולהתרגש מעניין נשגב כל כך?!!...

עיקר תפקידנו לעשות את רצון השי"ת בשמחה, ובידיעה שאנו פועלים פעולות נשגבות מאד בכל העולמות, בראש השנה, יום מלכות ה', יום ראשון וכולל לכל מאורעות השנה וכו'.

**על כן, אל יפול רוחך אם לא תצליח לכוזן או להרגיש או להתעורר,
כי עיקר עבודתנו לעשות זאת בבחינת 'רחמנא אמר'.**

יש בזה גם מעלה, כדי לערבב את השטן.

היינו ככל שהאדם מודע לרוממות פעולתו כך כנגד זה נוצרת בו תנועה נגדית של יצר הרע וקטרוג [בעיקר קטרוג עצמי "וכי אני באמת יכול להמליך את השם" "אין זה אלא חיצוניות" "זהו מדי כבוד וקשה עלי" וכו'], אבל כאשר אנו עושים פעולות נשגבות ומשפיעות בדרך של 'כיסוי והעלם', הרי אין זה מעורר כל כך התנגדות וקטרוג.

אולי לכן 'נהגו' בעלי התקיעות להיתקל בתקיעותיהם, אע"פ שבכל ימי ההכנות הם תוקעים 'חלק' ללא שום תקלה, וזה כדי שיתערבב השטן ולא ידע מתי יצאו ידי חובתם, מתי באמת תקעו. מתי הם פועלים את פעולתיהם הנשגבות.

ולאחר כל זה - "אשרי העם יודעי תרועה" אשר מנסים להשיג איזו נגיעה ובחינה, עוד תוספת הבנה והרגשה. יחד עם זכירתם שהכל בבחינת 'רמז יש בו', הם יודעים שמכל מקום כל מה שנשיג ונתעורר יש בו רווח גדול ותועלת עצומה....

ביאור פסוקי

מלכויות זכרונות ושופרות

עפ"י דברי אאמו"ר שליט"א
בספר 'סם-תם'

”

...פסוקי התורה הקדושה שירדו אלינו משמי
שמים אל חולות מדבר סיני הם הכלים היחידים
בעולמנו שלא נבראו בבריאת העולם, הם הגיעו
אלינו מתקופת קדם-בראשית,

התורה קדמה לבריאת העולם, התורה עוררה את בריאת
העולם, התורה א"כ היא הדבר היחיד שלא נברא בכל שנה
מחדש בראש השנה לכן, היא האמצעי היחיד שיש לנו
בראש השנה לפעול עמו על הבריאה המתחדשת...

כאשר אנו פותחים את המחזור ברטט, עומדים לפני ה',
ככהן גדול בקודש הקדשים וקוראים את פסוקי התורה
הקדושה של מלכויות, זכרונות ושופרות, עולים הפסוקים,
המילים, האותיות והתגים השמימה, מגיעים למעלה
משורש הבריאה ומעוררים אותה, הם יוצרים את צורת
הבריאה של השנה הבאה..."

עוד מבוא קצר אחד וזהו...

מדוע כתובים לפני נביאים

הקב"ה אמר לנו (לדעת חכמים) לומר בכל אחד משלושת ברכות מלכויות-זכרונות-שופרות, עשרה פסוקים המורכבים משלוש קבוצות של ג' פסוקי תורה-כתובים-נביאים, ועוד פסוק עשירי מן התורה הכולל הכל.

הראשונים שואלים מדוע אנו אומרים אחרי פסוקי התורה (ככתוב בתורתך) את פסוקי הכתובים (ובדברי קדשך כתוב לאמר) ורק אח"כ את פסוקי הנביאים (ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר), לכאורה היה לנו להקדים את פסוקי הנביאים קודם שהרי קדושתם גדולה יותר מן הכתובים.

מבארים הראשונים שסידרו את הפסוקים לפי זמן כתיבת הדברים, וכיון שספר תהלים נכתב ע"י דוד לפני ספרי הנביאים האחרונים לכן מקדימים את הפסוקים שבתהלים.

אך הא גופא קשיא, מדוע נקבע הסדר לפי הסדר הכרונולוגי ולא לפי החשיבות והקדושה?

תורה-כתובים-נביאים כנגד בריאה-השגחה-התגלות

הביאור בזה הוא שעבודתנו בראש השנה נעה בין ג' קטבים: בריאה-השגחה-התגלות / חסד-דין-רחמים / אהבה-יראה-קדושה. כמו שהארכנו בס"ד בפרקי המבוא.

כלומר:

(א) ב'מלכויות' אנו מבקשים לעורר את מלכות ה' שהחלה בבריאת העולם מתוך חסד צרוף "עולם חסד יבנה" והיא מתחדש בבריאת העולם בכל שנה ושנה, חסד זה מעורר אצלנו מידת אהבה.

(ב) ב'זכרונות' אנו מבקשים לעורר את השגחת ה' בעולמו, השגחה זו היא במידת הדין, לתת שכר לעושי רצונו ולהעניש את עוברי רצונו. היא מעוררת אצלנו מידת היראה.

(ג) ב'שופרות' אנו מבקשים לעורר את התגלות ה' עלינו, התגלות זו באה מתוך התעוררות רחמים, התורה ניתנה ברחמים "אבינו אב הרחמן, המרחם, רחם עלינו ותן בלבנו להבין" והקב"ה יופיע לגאלנו ברחמים גדולים. ההתגלות היא התכלית של

הבריאה וההשגחה. היא מעוררת אצלנו את מידת הכבוד/הקדושה.

אך, כפי שביארנו בפרקי המבוא, ג' החלקים הללו שזורים זה בזה וזקוקים זה לזה, לכן הם מעכבים זה את זה. כי בעוסקנו כעת במלכויות, אנו מבקשים לעורר גם את בחינת המלכות המתבטאת בדין, וגם את בחינת המלכות שמתבטאת בגאולה ובהתגלות.

ניקח למשל, את ג' פסוקי מלכויות שבתורה, הפסוק הראשון עוסק ב'מלכות' ה' ימלוך לעולם ועד, הפסוק השני עוסק ב'דין' של המלכות, 'תרועת' מלך בו, כפי שהבאנו לקמן מדברי הרמב"ן שהוא לשון מידת הדין, מלכות ה' עושה דינים באויבי ישראל. הפסוק השלישי עוסק בהתגלות המלוכה 'ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם', שזהו תיאור להופעת ה' עלינו במעמד הר סיני.

מלכויות-זכרונות-שופרות כנגד עבר-הזוה-עתיד

מלכות-בריא-חסד נוגעת ב'עבר'. אע"פ שכמובן הקב"ה בורא את העולם בכל שנה ובכל רגע מחדש, מכל מקום במובן של סדר הדברים, ה'בריא' היא הקדומה, העליונה, השורשית.

זיכרון-השגחה-דין נוגעת ב'הווה'. אע"פ שהקב"ה השגיח וישגיח בעבר ובעתיד, אך זהו השלב האמצעי שבין השורש הקדום לבין התכלית הסופית. זה 'שלב הביצוע' שבו הקב"ה מוציא את הכוח אל הפועל.

שופרות-התגלות-רחמים נוגעת ב'עתיד', אע"פ שכבר בהר סיני התגלה ה' בשופר, וגם בכל שנה בראש השנה הוא מופיע עלינו בשופר, אך מצד מהותו - זהו השלב האחרון, התכלית הסופית, להתגלות עלינו ברחמים.

תורה-כתובים-נביאים כנגד עבר-הזוה-עתיד

לכן כתבו הראשונים שסידרו הקדמונים את אמירת הפסוקים לפי הסדר הכרונולוגי: כי פסוקי התורה שבמלכויות בכללותם עוסקים ב'עבר' - קריעת ים סוף, מחנה ישראל במדבר כפי שהשתקף בעיני בלעם, מתן תורה.

פסוקי הכתובים עוסקים במלכות ה' כפי שנראתה ב'הווה', בעיניו של דוד המלך, כפי שראה ברוח קדשו, שהיא מתבטאת בהווה בממשלתו בגויים (כי לה' המלוכה ומושל בגויים), בקיום הבריא (אף תיכון תבל בל תימוט), בבית מקדשו (שאו שערים

ראשיכם).

ואילו פסוקי הנביאים עוסקים בעתיד: גילוי מלכות ה' לעתיד לבוא כמלך ישראל וגואלו, כמלך כל הגויים, כמלך על כל הארץ.

כך גם בזכרונות: פסוקי התורה עוסקים בעבר: זכרון נח אחרי המבול, זכרון ישראל במצרים, זכרון ישראל אחרי גלות בבל.

פסוקי הכתובים עוסקים בזכרון שבהווה: זכר נפלאותיו בכל דור ודור, זכרון הפרנסה, זכרון הברית להנחם על הגזירות הקשות.

פסוקי הנביאים עוסקים כולם בזכרון שמעורר את הגאולה העתידה: זכרתי לך חסד נעורייך, זכרתי אני את בריתי אותך, זכור אזכרנו עוד.

כך גם בשופרות: פסוקי התורה עוסקים בהתגלות בעבר, שופר של מתן תורה. פסוקי הכתובים עוסקים בהתגלות בהווה על ידי השופר: בראש השנה, על הקרבנות, שירת הלויים. פסוקי הנביאים עוסקים בשופר שלעתיד לבוא: שופר של תחית המתים, של קיבוץ גלויות, של מלחמת גוג ומגוג.

כך אנו נעים בראש השנה על פני ציר הזמן, רובדים עליונים ונשגבים, עבר הווה ועתיד משתכללים ומשפיעים זה על זה ביום הדין הגדול והנורא הזה.

סיכום

א. פסוקי התורה עוסקים במלכויות-זכרונות-שופרות כפי שהתגלו בעבר. פסוקי הכתובים עוסקים במלכויות-זכרונות-שופרות כפי שמתגלים בהווה. פסוקי הנביאים עוסקים במלכויות-זכרונות-שופרות כפי שיתגלו בעתיד.

ב. כפי שכבר ביארנו, החלוקה של מלכויות-זכרונות-שופרות (או: בריאה-השגחה-התגלות, או: השפעה-הנהגה-גאולה) היא גם חלוקה פנימית בתוך כל חלק מחלקיה:

המלכות עצמה כוללת גם היא השגחה ודין, וגם התגלות וגאולה. הדין עצמו נובע מן המלכות ומביא אל הגאולה. הגאולה עצמה נובעת מן הדין והיא תכלית המלכות.

ג. לכן, בכל קבוצה של שלוש פסוקים יש חלוקה פנימית של מלכויות-זכרונות-שופרות:

כל פסוק מפסוקי המלכויות שבתורה, העוסקים במלכות בעבר, עוסק בחלק אחד של המלכות שהתגלתה בעבר: מלכות שבמלכות, זכרונות שבמלכות, שופרות שבמלכות. וכן הלאה. כפי שנבאר בתוך הדברים.

מלכויות

לבנות ארמון מלוכה

”...במלכויות אנו מביטים בפרספקטיבה
של מרחבי היקום.

האדם רואה את עצמו כחלק מהבריאה
כולה, אנושות ובעלי חיים, עופות ודגים, צמחים
ופרפרים, יבשות וימים, הרים ועמקים, מדבריות
ויערות, שמים, עננים, רבבות כוכבים, מערכות
שמיים, גלקסיות, גדודי מלאכים, שרפים ואופנים
- הוא מרגיש חלק מיצירה ענקית של מלכות ה'.

אנחנו בעצם אנשים קטנים שמתהלכים בתוך
ארמון מלוכה מפואר עצום מימדים...”

”אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם”

פסוקי מלכויות שבתורה

עוסקים בגילוי המלכות בעבר, בשלושת רובדיה

פסוק ראשון ממלכויות מן התורה (מלכות)

ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

יודעים אתם כמה פעמים ביום אנו אומרים את הפסוק הזה? לפחות עשר פעמים! בעלינו לשבח ובשירת הים, בפסוקי דזימרה ובקדושה דסידרא וב'אמת ויציב' וב'אמת ואמונה'...

זהו הפסוק שאנו חוזרים עליו בכל יום כמעט הכי הרבה פעמים מכל הפסוקים שבתורה.

מה המיוחד בפסוק הזה?

הבה נעצום את העיניים ונראה את בני ישראל על שפת הים, מרוגשים עד עמקי נשמתם, משתאים מול הפלא הגדול שאירע מול עיניהם - קריעת ים סוף.

איך אנו היינו מגדירים את המאורע הכביר הזה? בוודאי היינו קוראים לו 'נס' או 'פלא', 'ישועה' או 'הצלה'. אבל הסידור קורא לזה 'מלכות': מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה. בני ישראל זכו לראות את מלכות ה' מתגלה לעיניהם. ואז הם חותמים את שירתם בשמחה רבה ומכריזים: ה' ימלוך לעולם ועד!

לאחר שמלכות ה' בעולמו התגלתה במלוא תפארתה, הים נקרע לגזרים, המצרים טובעו בים סוף, בני ישראל ראו את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, הם קוראים את הקריאה: ה' ימלוך לעולם ועד! הם מבקשים ובטוחים שגילוי המלכות הזה, איננו זמני וחולף, הוא ימשיך ויתגלה לעולם ועד!

ההבדל בין מלכות לשלטון

מדוע קריעת ים סוף נקראת 'גילוי מלכות'?

'מלכות' פירושה שהקב"ה לא רק בורא את העולם, לא רק מנהיג ומשגיח, אלא הוא המלך. הוא המרכז של כל הבריאה, כל הבריאה סביבו.

אין כאן עולם שגרתי שיש לו מפקח ומנהל, "גבוה מעל גבוה שומר ושומרים עליהם", אלא יש כאן בעצם ארמון עצום מימדים. אנו חיים בתוך ארמון מלוכה, לכל פרט ופרט מפרטיה של המציאות יש תפקיד ומשמעות בתוך הארמון הענק הזה. כולנו סביב המלך.

כאשר אנו רואים פרחים ססגוניים, עצים מלבבים, בריות נאות, שמים כחולים, שמש חמימה - צריכים אנו לראות אותם כחלק מארמון המלוכה. "השמים מספרים כבוד א-ל ומעשי ידי מגיד הרקיע", כל הבריאה אינה אלא תפאורה בתוך הארמון הנפלא הזה.

זאת תפיסה אחרת של המציאות.

דבר זה מלמדת אותנו הברייתא בסוף מסכת אבות: "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו' ואומר 'ה' ימלוך לעולם ועד'". הרי שזוהי מהות המלכות - שהכל נברא לכבודו.

כאשר רואים בני ישראל איך הים נבקע לפני משה, הם מבינים שהים יושב ומצפה מעת בריאתו לציית לרצון ה', לקיים תנאו הראשון, כל הבריאה מזומנת ומשועבדת לכבוד מלכותו. 'ברוח אפיך נערמו מים' - חכימו מיא, כביכול יש בהם חכמה ודעת לעשות רצון המלך. כל המים שבעולם כולו, מהודו ועד כוש, נחלקו ונבקעו, היה זה גילוי מלכות עצום שכלל את כל היבשות והארצות ללא יוצא מן הכלל!

לתפיסה הזו אנו מקדישים בעז"ה את שלושים ימי חודש אלול, להפנים את ההשגה הזו, שכל פרח שאנו רואים - הוא פרח בארמון מלוכה ענק וססגוני, כל אדם הוא חייל ופקיד, הוא משרת את המלך ומתמלא מההדר ומהרוממות המלכותית העצומה שלו.

ה' ימלוך - קבלת עול מלכותו

בני ישראל רואים את המלכות הנפלאה הגדולה, והם מחליטים 'בשמחה רבה' ו'ברצון' לקבל עליהם את מלכות ה', "מלכותו ברצון קיבלו עליהם" "יחד כולם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד".

זהו הפירוש הראשון בפסוק הזה, הפירוש של הסידור, שקריאת ה' ימלוך לעולם ועד, היא קריאה של קבלת מלכות שמיים. כאילו כתוב: ה' ימלוך עלינו לעולם ועד, אתה הוא המלך שלנו מאז ולעולם!

מלכות שמים תלויה בתוקף קבלתנו

מה זאת אומרת 'לקבל מלכות'? וכי הדבר תלוי בהם האם ה' מלך הוא?! מישהו שאל

אותם?! לשם מה נצרכת הקבלה שלהם? כאן אנו למדים שמלכות ה' בכל העולמות תלויה בקבלתה ברצון ע"י בני ישראל.

לא בכדי הוא שדוקא בקריעת ים סוף קיבלו בני ישראל את מלכות ה' עליהם. כי החידוש הזה שמלכות ה' תלויה בנו, נתחדשה אז בקריעת ים סוף.

הפסוק אומר "לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעייתי" הקב"ה מדמה את כנסת ישראל בקריעת ים סוף לסוסי פרעה שהובילו את רוכביהם לתוך הים כנגד רצונם, כמו שלימדנו הנפש החיים בדבריו הנוראים:

"בעת קריעת ים סוף אמר הוא יתברך למשה: "מה תצעק אליי דבר אל בני ישראל ויסעו" רצה לומר דבדידהו תליא מילתא, שאם המה יהיו בתוקף האמונה והבטחון וילכו הלך ונסוע אל הים, סמוך לבם לא ירא מעוצם בטחונם שודאי יקרע בפניהם, אז יגרמו על ידי זה התעוררות למעלה שיעשה להם הנס ויקרע בפניהם.

וזוהו 'לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעייתי' רוצה לומר כמו בסוסי פרעה שהיה היפך מנהגו של עולם שהרוכב מנהיג לסוס, ואילו בפרעה וחילו - הסוס מנהיג את הרוכב כמו שאמרו רבותינו ז"ל, כן דמיתוך והמשלתיך רעיתי על זה האופן על ידי מעשייך, שענין התחברותי כביכול להעולמות הוא רק כפי ענין התעוררות מעשייך לאן נוטים, וזהו שאמר הכתוב 'רוכב שמיים בעזרך' ואמרו 'העבודה צורך גבוה'. עכ"ל רבינו נפש החיים.

כאשר בני ישראל ראו עד היכן מגיע כוחה של כנסת ישראל, לעורר קריעת ים סוף! לגלות מלכות ה' באופן נשגב ואדיר כזה! הם הסיקו מזה עד כמה מלכות ה' תלויה בהם. והם החליטו בשמחה רבה וברצון לקבל עליהם מלכות שמיים בקריאת ה' ימלך לעולם ועד.

זאת ההכנה הראשונה לראש השנה: לדעת שמלכות ה' תלויה בנו, בהכרה שלנו במלכותו, בתפיסה שלנו את המציאות. "תמליכוני עליכם!"

ה' ימלך - לשון הוזה נצחי

פעמיים ביום אנו מתרגמים את הפסוק הזה בתרגומו של אונקלוס: ה' מלכותיה קאים לעלם ולעלמי עלמאי. אונקלוס פירש שאין כוונת הכתוב ה' ימלך בעתיד, אלא שכבר מעתה ועד עולם הוא מלך לעולם ועד.

לפי אונקלוס בקריעת ים סוף נוכחו ישראל לראות איך ה' יתברך מולך תמיד על כל העולם, משדד מערכות ומגלגל גילגולים להעניש את הרשעים ולהציל את בניו, להביא

את עולמו לתיקונו הטוב.

כך גם המשמעות הפשוטה של ברכת המלכויות "כי המלכות שלך היא... ככתוב בתורתך ה' ימלוך לעולם ועד". המלכות כבר שלך היא מעתה ולעולמי עד.

אנו מבקשים ומתחננים שכל הברואים יזכו לראות את המלכות הזו שקיימת תמיד.

ה' ימלוך - תפילה על העתיד

הרמב"ן תמה על אונקלוס: ואונקלוס נתיירא ממנו בעבור שהמלכות לא-להים היא לעולמי עד, ולפיכך עשאו לשון הוה ה' מלכותיה קאים לעלם ולעלמי עלמיא, כדרך מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה יג). ולא הבינותי דעתו בזה, שהרי כתוב [בלשון עתיד]: יהי כבוד ה' לעולם (שם קד לא), וימלא כבודו את כל הארץ (שם עב יט), יתגדל ויתקדש, יאמן ויגדל שמך (דהי"א יז כד).

ופירש הרמב"ן שהיא תפילה על העתיד: ה' ימלוך לעולם ועד - יאמר, כי הראה עתה כי הוא מלך ושלטון על הכל, שהושיע את עבדיו ואבד את מורדיו, כן יהי הרצון מלפניו לעשות בכל הדורות לעולם, לא יגרע מצדיק עיניו, ולא יעלימהו מן הרשעים המריעים. ובאו כזה פסוקים רבים, כגון ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה (תהלים קמו י), יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם (שם קיג ב), והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד ט).

כתב אאמו"ר שליט"א שלפי דברי הרמב"ן יש לומר שלשון הברכה כאן 'ככתוב בתורתך ה' ימלוך לעולם ועד' לא קאי רק על סוף הברכה 'ולעולמי עד תמלוך בכבוד' אלא על תחילתה 'על כן נקווה לך', שאנו מקווים ומתפללים ומתחננים לראות במלכותך, ככתוב בתורתך שבני ישראל - ברוח קדשם שהשרית עליהם בעת השירה - התפללו על זה שה' ימלוך לעולם ועד. הרי שכך הוא רצוי לפניך שנתפלל ונבקש את גילוי מלכותך.

במכילתא מבואר כדעת הרמב"ן: ר' יוסי הגלילי אומר אילו אמרו ישראל על הים "ה' מלך לעולם ועד" לא היתה אומה ולשון שולטת בהן לעולם, אלא אמרו "ה' ימלוך לעולם ועד" לעתיד לבא.

מבואר שישראל נתבעו למה לא השכילו לראות שה' יתברך הוא כבר מלך בהווה נצחי, רק שענינו טחות מלראות מלכותו. ואולי זו כוונת הרמב"ן ש'אונקלוס נתיירא ממנו' היינו שזוהר שלא לפרש באופן כזה שיש בזה איזה תביעה, אלא מפרש שפנימיות כוונתם היא שמעתה מוכח שה' הוא בכל הדורות כולם מלך העולם.

ה' ימלוך - לקרוע בפנינו שוב את הים

מבואר ברמב"ן שהקריאה ה' ימלוך לעולם ועד, היא תחינה שה' יוסיף לגלות מלכותו ע"י שיושיענו באופן פלאי ונשגב כזה. כך מבואר בפסוק שכל הניסים עודם מהדהדים ומשפיעים לעולם ועד, "לגוזר ים לגזרים - כי לעולם חסדו", וכמו שאמרו חז"ל שזיווגו של אדם ופרנסתו של אדם קשים כקריעת ים סוף.

באמת הדברים מפורשים בסידור הקדוש, דהנה בברכת אמת ואמונה אנו מסיימים: "ומלכותו ברצון קיבלו עליהם משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה... זה א-ל-י ענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד, ונאמר כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו".

ובפשטות הכוונה ב"ונאמר כי פדה ה' את יעקב" שמסיים בפסוק נוסף שמספר על כך שהקב"ה פדה וגאל את יעקב מידי פרעה בקריעת ים סוף, אשר על זה עוסק בברכה זו.

אבל כאשר מעיינים בפסוק במקורו (ירמיה לא י, הפטרת יו"ט שני דר"ה) אנו למדים שפסוק זה עוסק בגאולה העתידה "כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו, ובאו וריננו במרום ציון ונהרו אל טוב ה' והיתה נפשם כגן רווה ולא יסיפו לדאוה עוד, אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו וגו'".

והוא פלאי, מה השייכות אם כן של פסוק זה לכאן, על מה קאי ה'ונאמר'?

ובדוחק יש לומר דקאי על תחילת הברכה 'הפודנו מיד מלכים מלכנו הגואלינו מכל העריצים' דזה קאי גם על הגאולה העתידה כמו שכתב רש"י ברכות יב,א "ברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות, שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים, ולהדריכנו על במות אויבינו, כל אלה הניסים התדירים תמיד..." אך הפשטות משמע שזה המשך למה שאמר קודם 'ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד'.

וביאר אאמו"ר שליט"א עפ"ד הרמב"ן, שפירוש ה' ימלוך לעולם ועד - שמתפללים שכן יהיה לעתיד שיושיע ה' את עמו בכל הדורות לעולם, שתתגלה מלכות "מלך ישראל וגואלו", ועל זה ממשיכה הברכה 'ונאמר כי פדה ה' את יעקב' שאכן יתקיים כן לעתיד לבוא שה' יגלה מלכותו לעולם ועד בישועת בניו.

אם כן, כאשר אנו עומדים ומתחננים ה' ימלוך לעולם ועד' אנו מבקשים גם על ה'קריעת ים סוף' הפרטית שאנו זקוקים לה, ישועות פרטיות וכלליות. ובעיקר על ה'קריעת ים סוף' העיקרית שאנו משתוקקים אליה, הגאולה השלימה, כי "באנו באש ובמים" "באנו במעמקי מים ושיבולת שטפתנו" "באו מים עד נפש", ואנו מבקשים לראות את הים נקרע לרווחה, ללכת בתוך הים ביבשה.

לעולם ועד - קבלה עלינו ועל בני בנינו עד סוף כל הדורות

כתב יסוד ושורש העבודה: "כשיאמר פסוק ראשון 'ה' ימלוך לעולם ועד" יכווין במחשבתו בשמחה עצומה עד מאד בזה הלשון: אני מקבל א-להותך ומלכותך עלי ועל בניי ועל בני בניי עד סוף כל הדורות, וישמח שמחה עצומה בלבו עד מאוד על שיש לו א-לוה קדוש ומלך גדול ונורא, ומרוב גודל תשוקתו ראוי לקבל על עצמו מסירת נפש בציור איזה מיתה להראות אמיתת אמונתו ביחוד א-להותו יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ויכוין לתת לית"ש נחת רוח גדול. וכזה יכוין כוונה זו בקיצור בכל עשרה פסוקי מלכויות וביחוד בפסוק שמע ישראל".

לעולם ועד - בכל מקומות הנעלמים והחשוכים

הקדמונים פירשו 'לעולם' מלשון 'נעלם ונסתר', העתיד הוא נסתר וכמוס. אך בקשה זו שה' ימלוך לעולם ועד, עוסקת גם במקומות הנעלמים והנסתרים שבתוכנו, ושביתוך הבריאה, שבה עדיין לא נתגלה מלכות ה', היא נעלמת ונסתרת, ואנו מבקשים שהקב"ה יגלה כי 'מלכותך מלכות כל עולמים' - בכל הנקודות הנעלמות והחשוכות גם שם מאירה מלכות ה' יתברך.

יש דברים שהם נעלמים מאתנו, אנו לא מבינים כיצד מתבטאת בהם מלכות ה', אך לעתיד לבוא הכל יתברר ויתבהר, איך כל הנבראים והמאורעות כולם הינם חלק מתהליך גילוי מלכות ה', כמו שכתב התפארת ישראל באבות ו:

"ה' ימלוך לעולם ועד - ר"ל שנעלם מבני עולם תכליתן של כל אחד ואחד מהבריות. ולהכי קאמר קרא אימתי ה' ימלוך, ר"ל אימתי יתחילו כל העיניים להציץ קצת ממחשבות ה'. לעולם ועד, דהיינו באחרית הימים, שיתטהרו הלבבות כולם לעבדו שכם אחד, דאז יערה עליהן רוח ממרום, לידע קצת מהתכלית הגדול הנעלם, הוא החוט החרוז את כל הברואים כולם יחד כי נורא וקדוש הוא..."

פסוק שני ממלכויות מן התורה (השגחה)

לֹא הָבִיט אֶן בִּיעֶקֶב וְלֹא רָאָה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵיו עֲמֹ וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ:

אפילו חוטאים ומכעיסים לפניו אינו זז מתוכו

כאשר בלעם הרשע ביקש להביט ולהזכיר את עוונותיהם וחסרונותיהם של ישראל,

נתן ה' בפיו דבר לאמר: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל" - מפרש רש"י "כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוונות (=אוון ברבים) שלהם ובעמלן שהם עוברין על דתו.

אלא - ממשיך הפסוק - בכל מצב "ה' אלוקיו עמו", מפרש רש"י: אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכו, "ותרועת מלך בו" - לשון חיבה וריעות. כלומר, אפילו כשהם חוטאים ומכעיסים לפניו הוא ממשיך לחבב אותם, וכמו שתרגם אונקלוס 'ושכינת מלכהון ביניהון'.

רק המלך יכול להעלים עיניו מחטאי אהוביו

הדברים נפלאים ומרגשים, אך מה נוגע עניין זה למלכויות? מדוע הזכיר הכתוב שתרועת 'מלך' בו, ולא כתב שתרועת אלוקיו בו.

פירש אאמו"ר שליט"א שהאפשרות שלא להתבונן בחטאי ישראל נובעת מכוח מלכותו בעולמו. הרי כאשר מעידים לפני השופט על העבירות והפשעים של הנאשם, אין לו זכות להתעלם מהם, שכן גם השופט כפוף לחוקים המחייבים אותו להעניש את החוטאים. אך כאשר המשפט הוא לפני המלך, הרי ביכולתו להשתמש בכוח מלכותו על מנת 'להכפיף את החוקים' לרצונו של המלך, ואם הוא רעו ומחבבו של הנאשם יכול הוא להפעיל את סמכותו ולקיים 'לא הביט אוון ולא רעה עמל'.

זהו גילוי המלכות שאנו מבקשים לעורר באמירת פסוק זה - מלכות ה' שתבטא בכך שהוא יקיים 'לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל' לא ידקדק אחריו להתבונן בעוונותיו.

[זאת בחינת 'תרועה' של מלכויות, כלומר, אע"פ שאנו מתעסקים כאן ב'מלכויות' ולא ב'זכרונות', ב'חסד' ולא ב'דין', מכל מקום גם ב'דין' יש 'חסד', גם במשפט יש כוח מלכות, להיות ריע ואוהב בתוך המערכת הנוראה של הדין והמשפט.

ואאמו"ר שליט"א ציין לדברי הרמב"ן בדרשתו לראש השנה שפירש את לשון אונקלוס כאן 'ושכינת מלכהון ביניהון', שה'תרועה' וה'שכינה' מרמזות על מידת הדין, שעם ישראל הינם 'יודעי תרועה', יודעים כיצד לפעול במידת הדין ולעורר על ידה רחמים בדין בחינת 'תפארת עוזמו', ולפירושו י"ל שלכך ע"י ש'תרועת מלך בו' הם זוכים ל'לא הביט אוון ביעקב' ולזכות בדין].

זכורני איך פעם אחת הגיע מוריני הצדיק רבי קלונימוס קלמן גולדשמידט זצ"ל שש ושמח לבית המדרש, כי בדרכו לבית המדרש נודע לו שכלי התקשורת מדווחים

בסערה על 'תספורת החובות' שערכה הממשלה לאחד הטייקונים הגדולים בארץ, נמחלו לו חובות של כמה מליארדים!

רבי קלמן הסיק מזה בהתלהבות: תראו כמה אפשר להשיג ע"י נשיאת חן אצל המלכות! אם יש לך 'קשרים', 'פרוטקציה', 'קשרי ידידות' עם ה'חלונות הגבוהים', אפשר למחול לך אפילו על כמה מליארדים!... משא"כ אם אתה סתם אדם מן השורה, הרי אפילו על חוב של מאה ₪ לחברת החשמל ימצו איתך את כל שורת הדין, התראות ועיקולים, קנסות וריביות ללא רחם...

אם כן, סיים רבי קלמן, כמה צריכים אנו לשמוח שיש לנו נשיאת חן אצל הקב"ה, שגם כשיש לנו חובות כבדים אליו מכל מקום 'אינו זז מתוכן' אלא ממשיך בחיבה ובריעות. וכמו שהאריך רבו בליקוטי מוהר"ן חלק א' תורה א' על מעלת נשיאת חן אצל הקב"ה.

"כל ברכותיהם יתקיימו לעולם כי ה' אלוקיו עמו אשר לא ינחם"

לאחר שלמדנו את פירושו של רש"י נבין ביתר שאת את פירושו של הרמב"ן: הוא פירש ש'לא הביט' ו'לא ראה' לא קאי על הקב"ה אלא על עם ישראל, עם ישראל אינו מביט ומקווה לאוון ושקר, אינו רואה באמונתו דברי עמל וכזב, "אין בטחונם שקר ואין תוחלתם נכזבת, אבל כל ברכותיהם ובטחונם יתקיימו לעולם... ואמר הטעם כי ה' אלקיו עמו אשר לא יכזב ולא ינחם, ותרועת מלך גיבור בו אשר לא ינוצח לעולם".

בפשטות כוונת הרמב"ן שבניגוד לאומות העולם הסומכים ובוטחים בשווא ושקר עם ישראל בוטח בה' אלקיו בעל כל הכוחות ובתרועת נצחונו הנצחית. אבל מלשונו 'אשר לא יכזב ולא ינחם', מבואר שהפסוק בא לומר שעם ישראל בוטח בטחון אמת ואינו צריך לחשוש מכך שהקב"ה ינחם מלהיטיב להם בעבור עוונותיהם, ולא יקיים הבטחתו להיטיב להם הטבה נצחית ושלימה. כי הקב"ה אלקינו תמיד ולעולם לא יעזבנו ולא יטשנו אלא תהיה תרועת נצחון מלכותו עמנו, לנצח את כל אויבינו הקמים לכלותינו.

לית פלחי גילולין בדבית יעקב

בזכות מה הקב"ה 'לא הביט אוון ועמל'? בזכות מה הקב"ה לעולם מחבב את ישראל?

כאן מגיע פירושו של אונקלוס ומאיר את עינינו, לפי אונקלוס 'לא הביט' קאי על בלעם עצמו, שהתבונן וחיפש ולא מצא עובדי עבודה זרה ביעקב ובישראל.

ישנם יהודים רחוקים מאד, אתיאסטים לפי הצהרתם, ובכל זאת אם נציע להם חלילה להתנצר על מנת לקבל ממון או כבוד, או אפילו על מנת שיוכלו להתבולל בנקל ו'לפתור את בעיית האנטישמיות' עבור נכדיהם וניניהם - בוז יבוזו לנו.

הם לא מוכנים לעבוד ע"ז, הם לא מוכנים להיפרד מכלל ישראל - למרות שאינם יודעים ומבינים כלל מקדושת ישראל, הם נחשבים בימים רגילים 'רודפי הדת' בארצנו, ואעפ"כ יש בפנימי-פנימיותם קדושת ישראל עצומה - הם אינם מוכנים לעבוד עבודה זרה בשום פנים ואופן.

סיפר זקני הצדיק רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל: "...על עניין זה, למצוא צד מעלה וזכות אפילו באחינו הרשעים הרחוקים ביותר, שמעתי מעשה נורא מהרב ר' חיים שלמה גרינוולד (שליט"א) ששמע מהרב מטעפליק זצוק"ל שבעיירת מולדתו היה פוגרום בימי ילדותו, ומי שלא הצליח להמלט או להתחבא נרצח באכזריות. באותה עיירה התגורר רופא יהודי שפרק עול תו"מ ולא היתה לו שום שייכות עם היהודים, אפילו ביום הכפורים לא הגיע לבית הכנסת. הוא היה מתגורר בוויולה מפוארת מחוץ לעיירה. וכאשר ראה הרופא שהרוצחים האוקראינים לא מגיעים אליו אחרי הפוגרום שחוללו בעיירתו, ופונים להמשיך במסע הרצח לעיירה אחרת, הרגיש לפתע אכזבה נוראה שאפילו המרצחים השפלים הללו אינם רואים אותו כיהודי, הוא יצא מביתו וצעק בתביעה לעבר המרצחים - מדוע פסחתם על ביתי, וכי אני אינני יהודי?!... הלא גם אני יהודי כדת וכדין!... מיד התנפלו הרוצחים עליו והרגוהו במיתה משונה.

הרי לנו מעלתו העצומה וקדושתו הנשגבה של יהודי רחוק ביותר, שכאשר הרגיש שמנסים לנשל אותו מיהדותו, כביכול איננו כלל 'ראוי' לרדיפות, מייד התעורר בו הניצוץ הקדוש, נשמתו הטהורה שבערה בתוככי ליבו פנימה, והגיע למעלת מסירות נפש ממש!

מדוע אותם יהודים כופרים אינם מוכנים בשום אופן לעבוד ע"ז? או לבטל ברית מילה? או להשיא את בנם לנכרית? מה המיוחד במצוות הללו?

שמעתי מהמשגיח רבי ראובן לויכטער שליט"א שהניצוץ היהודי מתעורר במיוחד כנגד ניסיון לכבותו, [לכן יש התרגשות מיוחדת לקראת צאת השבת רעווה דרעווין, לקראת הפרידה מתעורר הקשר יותר ויותר] ולכן, כאשר עומד הרשע מול ניסיון להעבירו על דתו או שלא למול את בנו ולנתקו משלשלת הדורות, או כאשר מבקש בנו להינשא לנכרית חלילה וכדומה, ברגעים אלו מבין האדם מה הוא עומד להפסיד ואז מתעוררת שלהבת הקודש להיאחז ולהתלהט באש שלהבתיה.

נמצא שהמעלה של 'לית עבדי גילולין בישראל' איננה מעלה צדדית שאינם עובדי ע"ז, אלא היא מעידה על פנימיותם שהם אחוזים בקדושת ישראל ואינם מוכנים לוותר עליה בשום אופן.

לקיים בעצמנו 'לא הביט אוון', לראות רק מעלת הזולת

כאשר אנו מבקשים להתכונן לאמירת פסוק זה, עלינו לדעת שגם מידת מלכות זו של 'לא הביט אוון ביעקב' תלויה בנו:

ככל שאנו נקיים בעצמנו 'לא הביט אוון ביעקב' שלא לראות חסרונות בזולת, לא לדקדק אחרי חטאיו, ולזכור ש'תרועת מלך בו', שהוא בן אהוב וריע קרוב לאבינו מלכנו. לראות את מעלתו הפנימית ולא את חסרונותיו החיצוניים - כך נזכה לעורר בחינת מלכות זו, שינהג עמנו הקב"ה שלא להתבונן ולדקדק בחטאינו אלא לעורר את אהבתו וקרבתו אלינו.

ה' אלקיו עמו - דביקות בה'

אאמו"ר שליט"א ציין לדברי הגר"א שדקדק חילוק הלשון בין ה' אלקיו 'עמו', לעומת תרועת מלך שהיא 'בו'. ופירש הגר"א ש'ה' אלקיו עמו' זוהי הדבקות בה', שהם 'עמו', לעומת 'תרועת מלך' שהיא התורה שהיא 'בו', כמו שכתוב וחיי עולם נטע 'בתוכנו'. (וראה לקמן זכרונות ט', על הפסוק 'מדי דברי בו').

והוסיף אאמו"ר שליט"א עפ"י מה שאמרו חז"ל על יוסף הצדיק 'וירא אדוניו כי ה' עמו' ששם שמים שגור על פיו, הרי שלשון 'עמו' מורה על דביקות תמידית בה'. וציין לפירוש פה קדוש (נדפס במחזור הגר"א) על קריאת התורה דיו"ט א' דר"ה שאבימלך אמר לאברהם "אלקים עמך בכל אשר אתה עושה", שבכל מה שאתה עושה אתה אומר "אלקים יעזרני". הרי שלשון אלקים 'עמך' מורה על דביקות תמידית, שזוכר וחושב ומדבר על הי"ת בכל זמן ומצב.

זוהי ג"כ מעלה שנמצאת בבחינה מסויימת אפילו אצל הרבה מהרחוקים ביותר, ששם שמיים שגור על פיהם, ואומרים 'אלקים יעזרני' בעזרת השם' אם ירצה השם'.

ותרועת מלך בו - תורה

עוד ביאר הגר"א ש'תרועת מלך' היא התורה, "כי היא שעשוע של הקב"ה". וכנראה שפירש 'תרועת' מלשון ריעות וחיבה כפרש"י. שהתורה היא חיבתו ושעשועיו של הקב"ה והיא נמצאת 'בו' בתוך פנימיותו של כל אחד מישראל.

נמצא שמבואר בגר"א שהקירבה והאהבה והריעות בין ישראל לאביהם שבשמיים מתעוררת ע"י לימוד התורה שהיא חיבתו ושעשועיו של הקב"ה.

ומה מאד נפלא, שבליקוטי מוהר"ן שם - שהביא רבי קלמן זצ"ל - שעוסק בחשיבות נשיאת חן אצל הקב"ה, מבאר שהדרך לזכות לנשיאת חן זו היא ע"י לימוד התורה

בכוח ובעמל, שזה בחינת 'יעלת חן', ועי"ז מתקבלים כל התפילות והבקשות, "כי עיקר מה שאין מתקבלין הבקשות הוא מחמת שאין להדברים חן, ואין נכנסין בלב של זה שמבקשין ממנו, כאלו אין בליבו מקום שיכנסו הדברים בלבו, מחמת שאין להמבקש חן שיכנסו הדברים בליבו של זה שמבקשין ממנו. אבל על ידי התורה, שעל ידי זה נתחברין ונתקשרין ה-נ-וה-ח-כנ"ל ונעשה חן, ועל כן נקראת התורה "יעלת חן" אזי זוכה שדבריו הם דברי חן, ואזי נתקבלין דבריו ובקשותיו, כמו מי שמדבר דברי חן שנכנסין הדברים בלב המתבקש, דהיינו זה שמבקשין ממנו".

[והוסיף על זה רבי קלמן זצ"ל: אנו בביהכנ"ס כל כך מסלסלים בתפילות ובקשות, בזמירות וניגונים, אבל התנאי לכל זה הוא מציאת חן, שיכנסו הדברים בלב המלך, ובשביל זה אנו צריכים להוסיף לזה גם את עסק התורה בכוח. אין זה עניין ששייך דוקא לפונביז', זהו האל"ף ב"ת של ברסלב, התורה היא המביאה לקבלת כל הבקשות והתפילות..."]

הנה כי כן, הדברים מבוארים גם אצל הגר"א וגם אצל מוהר"ן שנשיאת החן אצל הקב"ה בחינת 'תרועת מלך בו', תלויה בעסק התורה. א"כ כאשר באים אנו להתכוון לעורר את הבחינה הזו של 'תרועת מלך בו', עלינו להשתדל ולהוסיף בעסק התורה להוסיף אהבה וריעות עם הקב"ה.

ותרועת מלך בו - מלך המשיח

בתרגום המיוחס ליונתן כתוב "יבבות מלכא משיחא מיבבא ביניהון" - תרועת המלך המשיח נשמעת ביניהם. דהיינו שבזכות שאין ע"ז בישראל ישלח הקב"ה לישראל את מלך המשיח שיריע וינצח את אויביו.

והסתפק אאמו"ר שליט"א האם לפי שיטתו אפשר לקיים בפסוק זה 'מלכויות' שהרי עוסק במלך המשיח ולא במלכות ה'.

פסוק שלישי של מלכויות מן התורה (התגלות)

וַיְהִי בִּישְׂרוֹן מֶלֶךְ בְּהַתְּאַסֵּף רָאִשֵׁי עַם יִחִד שְׁבֹטֵי
יִשְׂרָאֵל:

מלכות ה' תלויה באחדות שבטי ישראל

חז"ל דרשו פסוק זה שאימתי 'ויהי בישורון מלך' כאשר 'בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל', וכמו שכתב רש"י על אתר: "בהתאספם יחד באגודה אחת ושלוש ביניהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם".

במדרש משלו על זה משל "למה הדבר דומה, למלך שהביא ספינות וחיברן זו לזו במסמרים ובנה עליהן פלטין [ארמון מלוכה] כל זמן שהספינות קיימות פלטין קיימת נשתברו [נפרדו] הספינות אבדה פלטין, כך כל זמן שישראל עשויין אגודה אחת מלכות שמים מתקיימת בהן מלמעלה".

בפסוק זה מבואר שבשביל שתתגלה מלכות שמיים צריכים כל שבטי ישראל וראשיהם להיות מאוחדים. ולהיפך - מלכות שמים מעוררת אחדות בישראל, כאשר כולם מאוחדים סביב מטרה אחת לעשות רצון מלכנו.

אמרו חז"ל שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, וכל הצדיקים עומדים סביב סביב והקב"ה באמצע, וכולם מורים באצבע 'זה ה' קיונו לו'. ומבארים המפרשים שהכוונה שלעתיד לבוא יראו שכל הצדיקים שמגיעים משיטות שונות וצדדים שונים מכל מקום כולם מכוונים למרכז אחד, 'זה ה' קיונו לו'.

סיפר לי אחד מחסידי קרלין-סטולין, שפעם אחת הלך הרבי שליט"א לבקר את אחד החסידים שבתו הקטנה חלתה במחלה הארורה, והלה מתוך צער קרא לעבר רבו "מתי תתאספו כבר כל צדיקי הדור יחדיו ותגזרו על המחלה הזאת שתעבור מן העולם" נאנח רבו והשיב לו מיניה וביה "אם יתאספו כל הצדיקים - כבר לא יצטרכו לגזור כלום..."

כלומר, שע"י קיום 'בהתאסף ראשי עם' יחד שבטי ישראל' הרי ממילא כל המחלות והקללות מתבטלות ומלכות ה' מאירה על עמו ומשפיעה רוב ברכה וישועה.

[באותם ימים ממש שהרבי נאנח על הפירוד בין הצדיקים נעשה שלום ואחדות בין רבני העיר ב"ב שליט"א מקהילות מרוחקות זו מזו מאד, אחד מחסידי חב"ד והשני מחוג תלמידי החזו"א, ובוודאי היה זה מכוחה של אותה אנחה קדושה... אין זה כוח פרטי של הרבי שליט"א, כל יהודי שנאנח ומשתוקק לראות בשלום ואחדות בין כל שבטי ישראל - ובפרט בראש השנה באומרו בהתרגשות פסוק זה - מעורר אחדות ושלוש ומלכות ה' בישראל].

"שים שלום" ברכה וקילוס למלכות שמים

שמעתי מאאמו"ר שליט"א דהנה חז"ל אמרו שבג' ברכות אחרונות הוא כעבד שקיבל

פרס מרבו שמשבחו והולך לו, ולכאורה בשלמא ברכת 'המחזיר שכינתו לציון' היא ברכה וקילוס לרבו שמברכו להחזיר שכינתו ולקבל ברצון את עבודת עמו, וכן ברכת 'מודים' היא ברכה ושבח על כל טובותיו וחסדיו, אך מה זה שייך לברכת 'שים שלום'? איזה שבח וקילוס יש כאן לקב"ה? ולכאורה ברכה זו צריכה להיות בין הברכות האמצעיות שבהם מבקש את הפרס מרבו.

וביאר אאמו"ר שליט"א עפ"י הדברים הנ"ל שמלכות ה' תלויה ועומדת באחדות ישראל, ולכן כאשר נפטרים מאת המלך מברכים אותו שיהיה שלום בין עבדיו בני ישראל ובזה תתגלה מלכותו עליהם.

"הערה נוראה"

בפתח התלמוד תורה דקעלם היו תולים כל שנה בחודש אלול מודעה תחת הכותרת 'הערה נוראה':

"...הנה מן הידוע אמרו ז"ל "אמרו לפני וכו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" וכאשר נתבונן על תוקף קיום המלוכה של בשר ודם הוא רק כשעבדיו כולם כאיש אחד לעבודת המלך זהו קיום המלכות, ואם ח"ו יפול פירוד בעבדי המלך ניתק קשר המלוכה וח"ו העולם חרב כאומרם ז"ל אלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו. ואם כן אחדות העבדים הוא קיום המלכות.

וכבר כתב רבינו תם בספר הישר כי מעבודת מלך בשר ודם ניקח דרך עבודת מלך מלכי המלכים הקב"ה וממילא נבין כי עיקר שתמליכוני עליכם היינו אחדות עבדיו יתברך וכענין שנאמר ויהי בישורון מלך - אימתי - בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל (ילקוט שם), ולפניו הסתר כבגלוי, על כן חובה עלינו קודם יום הדין הבא עלינו לקבל על עצמנו לעסוק בכל השנה במצות עשה דואהבת לרעך כמוך ובזה יהיה אחדות בין עבדי ה' יתברך ויעלה יפה בידינו מלכיות שנכוון עיקר קיום תקפו של מלכיות ובזה יבוא זכרוננו לפניו לטובה.

ואם ח"ו עוון בידינו של שנאת הבריות איך לא נבוש ולא נכלם להיות דובר שקרים ח"ו נגדו יתברך ולבקש מלוך על כל העולם כולו בכבודך ואנחנו לעצמנו לא הכנו עיקר קיום של מלכות שמים עלינו כתקפו?! הרחמן יצילנו ונקבל על עצמנו עסק אהבת הבריות ואחדות, ובזה לאט לאט יוטב דרכו וכבר שב בתשובה מעט לכל הפחות, ומי יוכל לשער גודל הזכות לנו ולכל העולם כולו כשנזכר שיהיה לנו ציבור עוסקים בזה בכל השנה הבאה עלינו לטובה. ואל יאמר האדם דבר קשה הוא מאד, מלבד שגזירת המלך היא, אמנם נקוה כי כשיעסוק בזה ברעיונות מסוגלים לזה יקל לאט לאט וישמח

בוזה מאד. ובפרט על דרך 'תומר דבורה' כמבואר ב'קול קורא'.

ההערה הנ"ל אל תזוז מנגד עינינו כל השנה בלי נדר. ונזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה בתוך כל ישראל אמן כן יהי רצון".

"ישורון" - שאוהב גם את מי שנוהג שלא כדעתו בעבודת ה'

יש להוסיף לזה דהנה תחילת הכתוב הוא 'ויהי בישורון מלך', והיינו בעם ישראל שנקראים ישרים. ויש לעיין מה השייכות בין המעלה של 'ישרים' ו'ישורון' לגילוי המלכות בישראל.

והנה הנצי"ב בהקדמתו לספר בראשית מבאר את החילוק בין 'ישר' ל'צדיק':

"זה הספר הנקרא ספר בראשית נקרא בפי הנביאים ספר הישר, כדאיתא במסכת ע"ז כה,א... זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב בהו 'תמות נפשי מות ישרים'. ויש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם "ישרים" ביחוד ולא 'צדיקים' או 'חסידים' וכדומה. וגם למה מכונה זה הספר ביחוד בכינוי "ישר", ובלעם התפלל על עצמו שיהיה אחריתו כמו בעלי זה הכינוי.

והעניין, דנתבאר בשירת האזינו על הפסוק 'הצור תמים פעלו וגו' צדיק וישר הוא' דשבח "ישר" הוא נאמר להצדיק דין הקב"ה בחורבן בית שני שהיה דור עיקש ופתלתול, שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה אך לא היו ישרים בהליכות עולמם, על כן מפני שנאת חנם שבלבם זה את זה חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס, ובאו עי"ז לידי שפיכות דמים (ע"י דין של מורדין ואין מעלין) בדרך הפלגה, ולכל הרעות שבעולם עד שחרב הבית. וע"ז היה צידוק הדין שהקב"ה "ישר הוא" ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם ולא בעקמימות, אע"ג שהוא לשם שמיים, דזה גורם חורבן הבריאה והריסות ישוב הארץ.

וזה היה שבח האבות, שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר, עוד היו ישרים, היינו שהתנהגו עם אומות העולם אפילו עובדי אלילים מכוערים, מ"מ היו עמם באהבה וחשו לטובתם באשר היא קיום הבריאה. כמו שאנו רואים כמה השתטח אברהם אבינו להתפלל על סדום, אע"פ שהיה שונא אותם ואת מלכם תכלית שנאה עבור רשעתם כמבואר במאמרו למלך סדום מ"מ חפץ בקיומם. ובב"ר פרשת וירא איתא ע"ז שאמר הקב"ה לאברהם אבינו 'אהבת צדק ותשנא רשע' אהבת לצדק את בריתי ומאנת לחייבן, והיינו ממש כאב המון גויים שאע"ג שאין הבן הולך במישרים מ"מ שוחר שלומו וטובו... וכן ראינו כמה נוח היה יצחק אבינו להתפייס ממשנאיו

ובמעט דברי פיוס מאבימלך ומרעיו נתפיים באופן היותר ממה שבקשו ממנו... ויעקב אבינו אחר שהיטב חרה לו על לבן שידע שביקש לעקרו לולי ה', מ"מ דיבר עמו דברים רכים עד שאמרו ע"ז בבראשית רבה 'קפדנותן של אבות ולא ענוותנותן של בנים' עיי"ש, ונתפיים עמו מהר. ומשו"ה נקרא כמו כן ספר הישר על מעשה אבות בזה הפרט.

ובלעם בשעה שהיתה רוח"ק עליו לא היה יכול להתפלא על רוע מעשיו שאינו צדיק וחסיד כאברהם יצחק ויעקב, אחרי שהוא נביא אומות העולם וראשו במקור הטומאה, אכן התפלא על רוע הילוכו בדרך ארץ, שאף אם ראוי היה לו לשנוא את ישראל תכלית שנאה באשר שהמה בני אברהם יצחק ויעקב וראשם במקור הקדושה, אבל מ"מ לא היה ראוי לפניו לבקש לעקור אומה שלימה, ואינה דרך ישרה בקיום העולם, וע"ז צעק 'תמות נפשי מות ישרים' היינו מקיימי הבריאה..." עד כאן דבריו הנוראים של רבינו הנצי"ב.

נמצא א"כ שהתואר 'ישר' מורה על כך שאינו שונא את מי ש'אוחז' בדעה אחרת, או ששייך לקהילה אחרת ולשבט אחר, אלא נוהג באהבה עם כל שבטי ישראל, וא"כ מדוקדק מאד שהקדים הפסוק שהקב"ה מולך בישראל כאשר הם 'ישורון', וכפי שממשיך הכתוב 'בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל'.

פסוקי מלכויות שבכתובים

עוסקים בגילוי המלכות בהווה, בשלושת רובדיה

פסוק ראשון של מלכויות מן הכתובים (מלכות)

כִּי לַה' הַמְּלוּכָה וּמֹשֶׁל בְּגוֹיִם:

"כי לה' המלוכה ומושל בגוים"

ידועים דברי הגר"א על החילוק בין מלך למושל: המלוכה ניתנת ע"י העם, המושל הוא

דיקטטור. בהווה, אין מלכות ה' מתגלית אלא על ישראל, כי הם מקבלים את מלכותו ברצון, אבל הגויים אינם ממליכים את הקב"ה אלא הוא מושל עליהם בכוח. לעתיד לבוא יתקיים 'והיה ה' למלך על כל הארץ' שכל העמים ג"כ ימליכוהו.

בפסוק זה אנו מעוררים את זכותם של ישראל שהם ממליכים את הקב"ה לעומת כל הגויים, ואנו מבקשים שהקב"ה ימשול על הגויים על מנת לחזק את מלכותו, שלא יזיקו לבני ישראל ממליכו.

אכן יש לעיין שבפסוק הקודם כתוב "יזכרו וישבו אל ה' כל אפסי ארץ וישתחוו לפניך כל משפחות גוים: כי לה' המלוכה ומושל בגוים" הרי שכאן מיירי לאחר שהגויים ישובו אל ה' וישתחוו לפניו ואפילו הכי נקרא כאן 'מושל בגויים', ואולי יש לפרש 'יזכרו וישבו אל ה' וישתחוו לפניו כי [הם נוכחו לראות ש]לה' המלוכה ומושל בגויים [בעל כרחם, ומזה הם התעוררו לשוב אל ה' ולהמליכו עליהם].

"לב מלכים ושרים ביד ה'"

והנה, פסוק זה הוא חלק ממזמור כ"ב בתהלים "למנצח על אילת השחר" שאמרה אסתר לפני שנכנסה למלך אחשוורוש. שם היא מבטיחה לקב"ה שכאשר יושע אותה מצרת המן ואחשוורוש, היא תספר את שמו לאחיה בני ישראל ותהלל אותו שלו המלוכה והוא מושל בגויים.

ובאמת בפרשה של מרדכי ואסתר נתגלה באופן מיוחד עניין זה של 'מושל בגויים' - 'לב מלכים ושרים ביד ה' איך הקב"ה הפך ליבם והחלטותיהם של אחשוורוש והמן כרצונו.

בקדמונים כתבו שלמלכים אין בחירה משום ש'לב מלכים ביד ה', הם משמשים ככלי ביד הקב"ה שהוא מלך מלכי המלכים להיטיב על ידם או להיפך חלילה כמו שכתוב "אשור שבט אפי ומטה זעמי".

אנו מבקשים שימשול הקב"ה במלכויות הגויים בשביל להביא על ידם את הגילוי של 'כי לה' המלוכה'.

אדוני זקני רבי דוד בונם סומפולינסקי שליט"א רגיל לתאר איך לפני כארבע מאות שנה, מלך בדנמרק כריסטיאן הרביעי אשר היה מלך חסד ליהודים. בשלהי מלחמת שלושים השנה פרצה מלחמה בינו לבין שוודיה, הלא היא מלחמת תורסטנסון ולמרבה אכזבת היהודים נחל מטיבם המלך כריסטיאן מפלה גדולה, ושטחים נרחבים מעבר למיצר אורסונד אשר היו בשליטת דנמרק עברו לשליטת שוודיה. כעת נעשה מיצר אורסונד הקו המבדיל בין דנמרק לשוודיה. לא ידעו היהודים באותו דור על מה ולמה

עשה ה' ככה לארץ הזאת.

רק כעבור שלוש מאות שנים (!!) הבינו הכל איזו תכלית נפלאה היתה לכיבוש זה. שכן, בשנות האימה כאשר הצוררים הנאצים ימ"ש בקשו להשמיד להרוג ולאבד את כל יהודי דנמרק, ניצלו היהודים במבצע הצלה המוני (אשר זקני שליט"א זכה ליטול חלק בתכנונו וביצועו עם חסידי אומות העולם מהאומה הדנית הזכורה לטוב) בתוך מספר ימים הוברחו כל יהודי דנמרק לשוודיה הניטרלית במאות סירות דיג אשר חצו את המיצר בין דנמרק לשוודיה. לאן הגיעו היהודים במנוסתם? אל אותם שטחים אשר כבשה שוודיה מדנמרק במלחמת תורסטנסון! אילו אותם שטחים היו נשארים בריבונות דנית, הרי גם הם היו תחת השליטה הצבאית הנאצית ולא היה ליהודים מפלט ומקלט מחרב הצורר. אילו לא העביר הקב"ה - שלוש מאות שנים קודם - את השטחים הללו לשלטון השוודי, הרי לא היו יהודי דנמרק ובכללם זקני שליט"א ובניו ובני בניו [ובתוכם אני הקטן שביניהם] מוצאים מפלט בארץ החיים!

זאת דוגמא לדבר הנפלא הזה איך הקב"ה מלך העולם הוא 'מושל בגויים' ועושה בהם כרצונו על מנת לגלגל את תיקון העולם במלכותו.

אין בחירה למלכים ושלטונים

מי שמתבונן בעניין זה שהקב"ה הוא 'מלך המלכים' ו'לב מלכים ושרים בידו', איננו כלל מתעניין בשאלה מי יהיה הנשיא או ראש הממשלה, האם פלוני או אלמוני, כי בלאו הכי לא נהיה בידם, אין להם שום בחירה עצמית משלהם, הכל הוא מלכות ה' וממשלתו.

לולי דמסתפינא, נראה לומר שבדינם של עם ישראל כלל לא נגזר מי יהיה ראש הממשלה או הנשיא... אלא נגזר מה יהיה מצב הגזירות והחוקים וכדומה. זהות האדם שישב על כסא המלוכה נקבע רק בדינו הפרטי של אותו אדם בראש השנה, אבל אין לזה שום חשיבות ונפק"מ אלינו, כי הרי בלאו הכי 'מלכותו בכל משלה' והכל בגזירתו יתברך.

כאשר אנו באים להתכונן לעורר בחינה זו של 'מושל בגויים', עלינו להתחזק להאמין בזה, לא להיות להוטים אחרי כל התפתחות פוליטית ומדינית כאילו תלוי בזה איזה עתיד, אם פלוני יהיה בשלטון יארע כך ואם אלמוני יהיה כך, אלא לזכור שהם עוסקים ב'משחקי דמיון' כילדים המשחקים ב'מלך ומשרתים'.

פסוק שני של מלכויות מן הכתובים (השגחה)

ה' מֶלֶךְ גִּאוֹת לְבִישׁ לְבִישׁ ה' עֹז הַתְּאֹזֵר אֶף-תְּכֹן תִּבֵּל בַּל-תְּמוּט:

להלביש את ה' בבגדי מלכות

פסוק זה הוא תחילת שיר של יום שישי, משום שביום שישי לבריאת העולם - הוא יום ראש השנה - הקב"ה "גמר מלאכתו ומלך עליהן". זהו שירו של יום בריאת העולם, יום המלכת ה' על עולמו.

חז"ל אמרו שפסוק זה נאמר על ידי אדם הראשון, ביום בריאתו, בראש השנה: "כיון שנברא אדם קם על רגליו, והיה מתואר בדמות א-להים, והיה קומתו מן המזרח למערב, וראו אותו כל הבריות ונתיראו מלפניו, סבורים שהוא בוראם ובאו להשתחוות לו, אמר להם מה אתם באים להשתחוות לי?! בואו אני ואתם ונלביש גאות ועוז ונמליך עלינו למי שבראנו. באותה שעה פתח אדם את פיו וענו כל הבריות אחריו ה' מלך גאות לבש..."

כתוב כאן שכאשר אנו אומרים ביום ראש השנה ה' מלך גאות לבש, לבש ה' עוז התאזר - אנו כביכול מלבישים את הקב"ה בגאות, ואוזרים אותו בעוז! זהו דבר מבהיל, שאירע בראש השנה הראשון לבריאת העולם וחוזר ונעשה בכל שנה על ידינו.

"גאות" ו"עוז" - נס וטבע

פירוש המילולי של הפסוק הוא: כאשר ה' מלך הוא לבש בגדי גאות וחגר עצמו באזור של עוז, והמשורר מתפעל איך למרות זאת העולם קיים ואיננו מתמוטט.

בגדי-מלוכה הם הבגדים שבהם המלך מתפאר ומראה את מלכותו, הם מבטאים חן ויופי, פאר והדר. הם מעוררים אצל האזרחים שרואים אותו - אהבה אליו. לעומת זאת - האזור, החגור שהמלך מתאזר בו, עליו תלויה חרבו האישית של המלך, עמה הוא יוצא בראש צבאו ללחום את מלחמותיו לערוף את ראשי אויביו, היא מבטאת כוח וחוזק, עוצמה וגבורה, היא מעוררת אצל האזרחים - מורא מלכות.

הבגדי-מלוכה של הקב"ה, הפעולות שבהם הוא מראה חן ויופי, פאר והדר של מלכותו, הם מעשי ה'גאות', גאות - ניסים ונפלאות שמתגאה בהם על הטבע, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, ועוד ועוד ניסים ונפלאות שבכל יום עמנו. לעומת זאת מצד שני ה'אזור' של הקב"ה, הפעולות שבהם הוא מראה עוצמתו האדירה, הם מעשי ה'עוז'. עוז - כוח מתמיד בלתי מתמוטט.

פעולות הטבע הקבועות מתנהלות באנרגיה עצומה, כדור הארץ עם כל כובדו האדיר מסתובב על צירו, השמש מחממת אותו בבעירה עצומה, כמויות מים עצומות נשפכות בעוז במפלי הניאגרה, גלי פרא בגובה עשרות מטרים מתרוממים במרחבי הים, עננים נושאים מסה של מליוני קוב מים משייטים להם מעל הארץ, וכו' וכו'.

המגיד רבי שלום שבדרון זצ"ל אמר פעם דהנה בקריעת ים סוף כתוב שבני ישראל הלכו בתוך הים ביבשה, ואילו אחרי הנס כתוב שבני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, מה פשר השינוי?

המשיל על זה רבי שלום משל לצייר שצייר סוס בצורה מוצלחת כל כך עד שכולם חשבו שזה סוס אמיתי ולא התפעלו ממנו, לקח הצייר מכחול עבה והעביר פס באמצע הסוס וראו הכל שזה רק ציור. מעתה ידעו להתפעל ממנו... כך, עד קריעת ים סוף לא ידעו ישראל להתפעל מהטבע, ממציאות הים ונוחות היבשה, היה נראה להם ש'זאת המציאות'. עד שבקריעת ים סוף העביר הקב"ה 'פס' באמצע הים, ואז נוכחו בני ישראל לדעת שגם הטבע הרגיל איננו 'רגיל' כלל, הכל תלוי ברצונו התמידי של הקב"ה, ומעתה כאשר הם הלכו ביבשה הם הרגישו את אותה התעלות כמו שהולכים בים. ואכן - הוסיף אאמו"ר שליט"א - אנו מברכים בכל בוקר 'רוקע הארץ על המים' הרי שלמדנו להודות על קיום היבשה שבארץ כמו על קיום היבשה בים.

עפי"ז ביאר אאמו"ר שליט"א שכעין זה יש לומר כאן - ההנהגה של ה'גאות' מראה לנו שגם ההנהגה הקבועה היא 'עוז' של הי"ת ולא דבר המובן מאליו.

"תבל בל תמוט" - קיום הנהגות סותרות בלא למוטט את העולם

אף תיכון תבל בל תימוט - המשורר מתפעל איך כדור הארץ לא מתמוטט משני המערכות הסותרות הללו, מערכת הטבע 'עוז' ומערכת הניסים 'גאות'. (עפ"י פירוש המלבי"ם).

יש כאן הדגשה מיוחדת, שיחד עם ההנהגה המיוחדת של הגאות ממשיך הקב"ה ללבוש את העוז אשר בו התאזר, וחוקי הטבע ממשיכים לפעול בשאר חלקי הבריאה כאילו לא אירע נס. והוא דבר פלאי מאוד כי כל חוקי הטבע קשורים זה בזה ואם הקב"ה מתגבר על הטבע היה צריך להפסיק לפעול. ואין הדבר כך אלא הכל ממשיך ובתוך זה קורה הנס.

אאמו"ר שליט"א הביא פעם דוגמא לניהול המערכות הסותרות הללו - אנו יודעים שיהושע העמיד את השמש בגבעון, אבל הרי השמש אינה נעה אלא הכדור נע על צירו, נמצא אם כן שכאשר השמש 'עמדה' - בעצם כדור הארץ נעצר מסיבובו. **אתם יודעים**

מה אמור לקרות כאשר התנועה של כדור הארץ נעצרת? כולנו צריכים היינו לעוף קדימה! [היזכרו מה קורה לרכב קטן שבולם בבת אחת, ותבינו מה אמור לקרות ליקום שנע במהירות 1,800 קמ"ש!] והנה, הכדור בלם את תנועתו - והחיים המשיכו כרגיל! הקב"ה מנהל את עולמו ב'גאות' וב'עוז' בו זמנית, בד בבד, בלא שהעולם מתמוטט ממערכות סותרות אלו.

הוסיף אאמו"ר משל נפלא לזה: הבה ניזכר בסוסו 'של' רבי שלום... הצייר צייר את הסוס הנפלא, ומשחשבו כולם שהוא אמיתי החליט למתוח קו שחור עבה באמצעיתו. הכל הסיקו שאין כאן אלא תמונה. אלא שלמרבה הפלא - אותו סוס 'לא אמיתי' נראה לעין כל כשהוא ממשיך ללעוס בפיו, להטיל גללים מאחריו, רגליו ממשיכות לצעוד, כאילו לא אירע דבר... כאילו איננו 'חתוך' לשניים... מחד גיסא - הכל מבינים שאין כאן סוס אמיתי... מאידך גיסא - הוא ממשיך להתנהל כאילו הוא סוס אמיתי...

זהו שאומר המשורר "אף תיכון תבל בל תימוט" למרות שהקב"ה מנהיג את העולם בשתי הנהגות שהיו צריכות להיות סותרות זו לזו העולם ממשיך להתקיים בלא להתמוטט.

באמת, גם בתוך כללי הטבע עצמו ישנם עניינים-סותרים המיועדים להחזיק את העולם שלא יתמוטט. כמו למשל 'האנומליה של המים' שהיא תופעה מיוחדת המאפיינת את המים: בעוד כל החומרים בעולם מתכווצים כשהם קופאים למוצק, הרי המים נפחם גדול יותר כשהם קופאים. אילולי היתה 'סתירה' זאת בכללי הטבע, הרי כל הקרחונים בקטבי כדור הארץ היו שוקעים מחמת כובדם הסגולי והמים שתחתיהם היו מציפים את העולם (או קופאים גם הם בעצמם, מה שהיה גורם לעוד שרשרת של אסונות), ובשביל 'תיכון תבל בל תימוט', יצר הקב"ה את המים כשהם בעלי תכונה הפוכה משאר החומרים, הם מתרחבים כשהם קופאים ונעשים קלים יותר, לכן הם צפים ע"ג המים ומבודדים אותם שלא יקפאו.

או למשל 'דואליות גל-חלקיק': יש חומרים בבריאה שיש להם תכונות גם של גלים וגם של חלקיקים, למרות שהם תופעות סותרות לכאורה. וכן הלאה והלאה חוקים פלאיים שקבע הקב"ה בעולמו על מנת שיהיה בר-קיום.

ה' מלך - מלכות ה' בכל היקום

ארבעת הפסוקים הראשונים עסקו בהמלכת ה' על בני ישראל, ועל האומות והגויים. בפסוק זה אנו עוסקים בהמלכת ה' על כל היקום כולו. על ה'תבל' כולו.

אנו צריכים לזכור שאנו גרגיר קטן בעולמו של הקב"ה - מחד גיסא, ומאידך גיסא - כל

העולם הנאדר הזה נברא בשביל הגרגיר הזה ותלוי בו... זהו האיזון בין 'מלכויות' לבין 'זכרונות'.

אם אתה רוצה להבין את הפסוק הנשגב הזה:

אתה צריך לעצום את העיניים, ולתאר בציור חי את כל החדר שסביבך, הכל הכל, את מדפי הבגדים המסודרים, את מגירת מכשירי הכתיבה על שלל תכולתה, את הספרים הרבים והשונים, את התאורה, את הקשקוש שילדך קשקש על הקיר... הכל תראה בעיני רוחך.

אז - תמשיך ותרחיב את מבטך, תראה את כל חדרי הבית, את כל מרכיביו, את אשתך שטורחת כעת במטבח, את ילדיך המשתעשעים בחדר הילדים, את התינוק הפעוט שנם את שנתו בשלווה... אל תמהר - תרגיש כל אחד מהם, תראה את הדם הזורם בו במאה אלף קילומטרים של עורקים! תרגיש את פעימות הלב של כל אחד מהם, את העיניים המשוכללות, את החיישנים, את ההורמונים והקולטנים, הכדוריות האדומות והלבנות, פעילות המעיים, הכל הכל, אל תחסוך בפרטים.

ואז - תמשיך ותרחיב את מבטך, ותראה את כל דירות הבניין שאתה מתגורר בו, את האנשים השונים והמגוונים, אחד מהם קורא עכשיו עיתון, השני עומד בתפילה, השלישי צועק על שותפו בטלפון... אל תפספס את הפרפרים המעופפים ברחבי הבניין, את חתולי החצר המלקטים את מזונם מתוך פחי הזבל המלאים על גדותיהם, את הפרחים שבגינה, את השבלול שזוחל מתחת הסלע...

תמשיך עוד ותרחיב את מבטך, תראה את כל בנייני השכונה, תאר לעצמך כמה ילדים ברגע זה מתרוצצים בחדווה, וכמה בוכיים בתוך מריבת ילדות... כמה מים זורמים בצינורות, וכמה ציפורים מעופפות ברחובות... אל תפספס את בית הכנסת, על לומדיו וספריו... תציץ גם במרכז המסחרי, כל חנות - עולם שלם של מוצרים ומוכרים, לקוחות ומבקרים...

אל תעצור כאן - תמשיך ותביט על כל העיר, תראה אותה בעיני רוחך - על שכונותיה, גינותיה, בתי החרושת, הפועלים המתרוצצים, אוטובוסים מלאים, מוניות ורכבים... תעיף מבט גם אל גן החיות העירוני - אל תשכח את האריה המנמנם והדובים המפהקים... את הקופים המתקוטטים ואת התוכים הצבעוניים...

תתרחק עוד - ותביט על כל הארץ, תראה את הערים והכפרים, הכבישים והמחלפים, רכבות ומטוסים, נחלים ונהרות, עמקים ושדות... ראה את מיליוני האנשים, הבט אל אינספור בעלי החיים, תרגיש את הכמות הבלתי נתפסת של פרטי-הפרטים...

ואז - תרחיב יותר את המבט אל כל כדור הארץ. ראה את הימים, מלאי דגים ענקיים ודגיגים קטנטנים... ראה את המפלים השוצפים... את הארצות והאיים, המדבריות העצומים, את הג'ונגלים הפראיים, את היערות הטרופיים, תביט אל העננים העוטפים את הכדור, התבונן בזרמי הרוחות, בסערות הימים, ראה את הקטבים המושלגים (אתה מזהה שם את דובי הקוטב וכמה תיירים אמיצים?)

לא סיימנו! תתרחק עוד, תראה את מערכת השמש... היא לבדה פי מאה מכדור הארץ... תמשיך להרחיב את המבט... תראה את יחס מערכת השמש אל שביל החלב... גלקסיות עצומות מימדים... מרחבים אינסופיים של עולמות אדירים...

אתה רואה טוב את התמונה??

כעת תחפש את עצמך בתוכה... גרגיר קטן בתוך כדור מיניאטורי המתחבא בין מליארדי כוכבים וגלקסיות אדירות...

נגעת כעת בהרגשה קלה של 'מלכות ה', אנו ממליכים את השם על כל המערכות העצומות שראית זה עתה בעיני רוחך, הכל הכל תחת השגחתו ועינו הפקוחה, הכל הכל נברא לכבוד מלכותו, אתה ננס בתוך ארמון אדיר מימדים... ('תרגיל' זה למדתי בילדותי באחד ממאמרי 'דע את יהדותך')

ככה אומרים את הפסוק "ה' מלך גאות לבש... אף תכון תבל בל תמוט"... מלכות ה' שולטת בכל התבל, כל היקום מתקיים ומתהווה מכוחה!

שמעתי פעם מאיש אחד שישב על יד המחשב בזמן שהתרחשה רעידת אדמה קלה בארץ ישראל, והנה הוא מקבל הודעה מחבר: "דיווח ראשוני! רעידת אדמה הורגשה כעת ברחוב רבי עקיבא בבני ברק" לאחר רגע הוא קופצת הודעה נוספת מחבר אחר: "בלעדי! רעידת אדמה במאה שערים פינת ישעיהו" כך שטף של הודעות... כל חבר מכל אחד הרגיש את השטעט'ל שלו, אף אחד לא זכר שרעידת האדמה היא אירוע רחב-היקף שאינו מצטמצם למקום הפרטי שלך...

אוי לנו, אם נרגיש בראש השנה שהמלכנו את הקב"ה על השטעט'ל שלנו... בראש השנה אנו זוכרים שאנו מסתובבים בתוך מרחבים עצומים, אנו חלק מבריאה נפלאה, חלק מטבע מרהיב, חלק מעולם קסום... אנו לא מרגישים את עצמנו, אנו מרגישים את כל היקום - מתוך מבט כזה אפשר להמליך את הקב"ה.

פסוק שלישי של מלכויות מן הכתובים (התגלות)

שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאִשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ
הַכְּבוֹד: מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד ה' עֲזִיז וְגִבּוֹר ה' גִּבּוֹר
מִלְחָמָה: שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאִשֵׁיכֶם וַיָּבֹאוּ פִתְחֵי עוֹלָם
וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד ה' צְבָאוֹת
הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֶלָה:

"שאו שערים ראשיכם... ויבוא מלך הכבוד"

עד עתה עסקו הפסוקים במלכות ה' על ישראל, על האומות, על כל היקום - טעמנו את מרחביה העצומים של מלכות ה' והתפשטותה על כל האנושות והברואה.

כעת אנו עוסקים במוקד של מלכות ה', היכן הוא טרקלין המלך שממנו הוא מנהל ומשפיע על כל הממלכה - בית המקדש. היכן שוכן כבוד ה'? בהר ה' בירושלים.

בפסוקים רבים מבואר שהקב"ה מולך על כל העולם מירושלים ומהמקדש "ימלוך ה' לעולם אלקיך ציון" "כי מלך ה' צבקות בהר ציון ובירושלים" ועוד ועוד, וכמו שאנו מתפללים בראש השנה: ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך.

דוד המלך קורא לשערי בית המקדש: "שאו שערים ראשיכם", בית המקדש נקרא "שער השמים", הוא המקום בו נפתחים שערי שמיים ויורדת השכינה לארץ, שם נמצאים "פתחי עולם" דרכם נכנס מלך הכבוד אל עולמנו. דוד קורא לשערי המקדש להתרומם ולקבל את מלך הכבוד שיבוא לתוכם.

מלכות ה' בעולמו מתגלית בבית המקדש

פסוקים אלו הם הפסוקים האחרונים במזמור 'לדוד מזמור' שאומרים אותו בהתרגשות גדולה בליל ראש השנה לאחר ערבית.

בפרק זה אומר דוד שהקב"ה מולך על כל העולם, הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה, הוא יסדה וכוננה. אבל - אמנם הוא מולך על כל המקומות, אך לא בכל המקומות אפשר להיות 'לפני המלך', לזה יש מקום מיוחד, הר ה'. לא כל אחד ראוי לעלות לשם ולהמליך שם את ה'.

רק מי שזוכר שהקב"ה מלך על כל העולם ומלואו, "נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא

לשווא נפשי ולא נשבע למרמה", רק מי שמבקש את הקב"ה ודורש את קרבתו "דור דורשיו מבקשי פניך", הם אלו שיזכו לעלות להר ה'.

ומה הם יאמרו שם? "שאו שערים ראשיכם ויבוא מלך הכבוד" הם יקראו לשערי העולם להיפתח ולקבל לתוכם את מלך הכבוד שיבוא למלוך שם על כל העולם.

עיקר ראש השנה - בארץ ישראל ובירושלים

אנו צריכים לדעת שעיקר ראש השנה הוא בארץ ישראל ובפרט בירושלים. שהרי דינו של ראש השנה למדוהו חז"ל מן הפסוק "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה עד אחרית שנה" שבראשית השנה גוזר הקב"ה על כל השנה עד אחריתה. פסוק זה מתייחס למעלת ארץ ישראל שבה הקב"ה דן את העולם מראשית השנה עד אחריתה.

יתירה מזו, יש שנים שבארצות רבות בחוץ לארץ לא היה כלל ראש השנה!...

הא כיצד? אם הגיעו עדים זמן קצר קודם צאת יום ל' באלול וקידשו ב"ד את החודש, הרי נעשה אותו יום לא' בתשרי ולראש השנה, ומיד מזדרזים כולם להקריב את המוספים, לתקוע בשופר ולהתפלל תפילת מוסף. באותה השעה - כל הארצות שממזרח לארץ ישראל כבר נמצאים ביום ב' תשרי, ראש השנה דילג עליהם... אין להם באותה שנה חיוב תקיעת שופר ולא תפילת מוסף... [עכ"פ לדעת האחרונים שאי אפשר לצאת בתקיעה שתקעו קודם קידוש החודש].

איך יתכן דבר כזה? הרי מוכרחים אנו ללמוד שעיקר עבודת ראש השנה היא בארץ ישראל ובירושלים.

ובאמת יש דין מיוחד בתקיעת שופר של ראש השנה במקדש, שהוא נעשה עם שתי חצוצרות מן הצדדים, לקיים 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'. רק בהר הבית אנו 'לפני המלך ה', ולכן שם יש צורה מיוחדת איך להמליך את הקב"ה בראש השנה. שם אנו מקיימים "ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי"

לכן כאשר אנו באים להמליך את הקב"ה בפסוקי המלכויות, אנו מבקשים שיבוא מלך הכבוד אל מקום מלכותו.

"מי הוא זה מלך הכבוד?"

בגמרא נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה האם פסוק זה הוא בכלל מלכויות, כיון שנאמר כשאלת-פליאה. ההלכה כרבי יוסי שגם זה בכלל מלכויות. וביאר אאמו"ר שליט"א שגם הפליאה וההשתאות 'מי הוא זה מלך הכבוד?' זה עצמו גם כן צורה של המלכה.

החיפוש וההשתוקקות לדעת 'מי הוא זה מלך הכבוד?' 'מי הוא בעל הבירה?' מעוררת את הגילוי של 'הציץ עליו בעל הבירה - אני הוא בעל הבירה'.

ה' עיזוז וגיבור - בעולם הזה

המפרשים ביארו שכפל הקריאה "שאו שערים ראשיכם" רומז על שני השלבים של מלכות ה' בעולמו. בשלב הראשון - עד ביאת המשיח - ישנו בעוה"ז צד של רע וחושך, והקב"ה מנהיג את עולמו כ'עיזוז וגיבור' וכ'גיבור מלחמה', הנלחם באויביו הקמים נגד עמו ותורתו.

בתקופה זו אין גילוי השכינה במצב תמידי, אלא התרוממות והתנשאות מפעם לפעם. לכן מבקשים "הנשאו" פתחי עולם - פתחי עולם הינם סגורים בזה"ז, אך מפעם לפעם הם מתנשאים ופותחים עצמם לגילוי שכינה.

בפסוקים אלו אנו מתחננים שהקב"ה יגלה את מלכותו כמלך עזוז וגיבור [ביאר אאמו"ר שליט"א שעזוז - כנגד ההנהגה שבטבע, וגבור - הנהגה ניסית, כמו שנתבאר בפסוק הקודם בחילוק בין "גאות" לבין "עוז"] וכגיבור מלחמה שילחם עם אויביו הגשמיים והרוחניים.

ה' צבאות - לעתיד לבוא

אך לעתיד לבוא, תהיה הקריאה: "שאו פתחי עולם" באופן קבוע ותמידי, "מי הוא זה מלך הכבוד?" לשון גילוי מוחשי, "ה' צבאות הוא מלך הכבוד" - כל הצבאות שלו, כל הבריאה וכל האומות יכירו שהם צבאותיו, "סלה" - לתמיד.

אנו מתחננים לראות את מלכות ה' השלימה שתתגלה בבית המקדש השלישי.

בימים אלו, כשאנו מתעסקים להכין את עצמנו לבקשת 'שאו שערים ראשיכם', צריכים אנו להתעורר לשאוף ולהשתוקק לגילוי מלכות ה' על הר קדשו.

המלכת ה' בבית הכנסת

אמנם בזה"ז איננו רואים בחוש איך נפתחים שערי המקדש לקראת מלך הכבוד, אך נתן לנו הקב"ה ברחמיו מקדשי-מעט בתי כנסיות ומדרשות בהם שורה השכינה בזמן הזה.

בחיי אדם כתב: "בליל ראש השנה יכנס לבית הכנסת באימה ורעד, כי כבר הגיע העת להכין כסאות למשפט בשמים ממעל", וצריך להבין מה השייכות בין הפחד מן המשפט לכניסתו לבית הכנסת?

ומבואר שמקום ההמלכה והדין הוא בבית ה', במקדש מעט, שם מתגלה ה' בהדר גאונו, כי בא לשפוט את הארץ.

בשביל לזכות לעורר את מלכות ה' בעולמו צריכים אנו להתחזק בהרגשת כבוד המלכות בבתי כנסיות, לזכור ששם בא מלך הכבוד, ה' עזוז וגבור, ה' גבור מלחמה, וכבוד ה' מלא את ההיכל.

פסוקי מלכויות שבנביאים

עוסקים בגילוי המלכות בעתיד, בשלושת רובדיה

פסוק ראשון של מלכויות מן הנביאים (מלכות)

כֹּה-אָמַר ה' מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל וְגֵאֲלוֹ ה' צָבָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן
וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְלָעֲדֵי אֵין אֱלֹהִים:

מלך ישראל או מלך העולם?

התואר "מלך ישראל" נזכר בנביאים יותר ממאה שלושים פעמים - כולם מתארים את אחד ממלכי ישראל, דוד או שלמה, חזקיהו או יאשיהו. רק בפסוק זה (ובעוד פסוק אחד בצפניה) מתואר הקב"ה כ"מלך ישראל".

זה תואר מפליא, שהרי מלכות ה' היא על כל העולם, הוא "מלך העולם", מדוע הוא נקרא כאן "מלך ישראל"?

באמת הפסוק עצמו מדגיש את הפליאה הזו, אני מלך ישראל, אבל לא בגלל שהנני מולך רק על ישראל - אלא "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים", הכל שלי, הכל ממני, על הכל אני מולך, ועם זה אני "מלך ישראל".

וכפי שכתב האלשיך כאן שהקב"ה מראה את חביבותם של ישראל שאע"פ שאני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין א-להים, כי הוא מולך על כל הדורות מראשית ועד אחרית, ומושל בכל העולמות העליונים והתחתונים, ואני ה' צבא-ות שכל הצבאות שלי, מכל מקום אינני מכנה שם מלכותי כי אם עליכם "מלך ישראל".

מה הכוונה שהוא מכנה את מלכותו "מלך ישראל"? הרי באמת הוא "מלך העולם"!

"עם עולם"

בשביל להבין זאת עלינו ללמוד את הפסוק הבא שממשיך "ומי כמוני יקרא ויגידה ויערכה לי משומי עם עולם" פירש האלשיך: מי עוד כמוני "משומי עם עולם" - מעת בריאת עולם - הם ישראל, שהם עם של עולם, שבשבילו בראתי את העולם, כדאמרינן בראשית ברא א'להים בשביל ישראל שנקראו ראשית ברא א'להים את השמים כו', ששמתיו עולם אז מהעת ההיא, יגיד ויעריך לי כל המושך שהיה מאז..."

נמצא א"כ ש'ישראל' נקראים 'עולם'. 'מלך העולם' ו'מלך ישראל' זהו בעצם אותו התואר, ישראל הם 'עם העולם'.

הקב"ה מראה לנו את החביבות שלנו, שכל העולם אינו אלא בשבילנו, וכל מלכות ה' בעולם היא בעצם מלכות ה' על ישראל והעולם שנברא בשבילם.

להחזיק את כדור הארץ

דבר זה מבטא חביבות גדולה לישראל, אך גם מעמיס עלינו אחריות עצומה. מלכות ה' על כל העולם כולו תלויה רק בנו - אנו העולם, הוא על הכתפיים שלנו. אם לא נמליך את הקב"ה בראש השנה על עולמו - יתמוטט כל העולם.

מספרים על משוגע אחד בבית משוגעים שנתקף בשיגעון מוזר: הוא עמד באמצע החדר שלו והגביה את ידיו מעל ראשו כאילו הוא תופס משהו... כך עמד שעות על גבי שעות, בלי להפסיק לאכילה או לשינה, המטפלים הפצירו, התחננו ואיימו - אך הוא נותר כצוק איתן על מקומו ומשמרתו...

לפתע הגיע פיקח אחד, ואמר הניחו לי לטפל בזה. הוא ניגש אל המשוגע לחש לו דבר מה באוזנו, ונעמד לידו כאשר ידיו מוגבהות מעל ראשו. מיד הוריד המשוגע את ידיו, וחזר למסלול חייו הרגיל...

אנשי הצוות הסתקרנו מאד לדעת מה אירע כאן, השיב להם הפיקח: ידידנו המשוגע סבר כי הוא מחזיק את כדור הארץ, הוא חשש מאד לעזוב אותו ולו לרגע שמא יפול

כדור הארץ ויתנפץ, ונמצא דם מליארדי אנשים תלוי בו... ניגשתי אליו ולחשתי על אוזנו שאני אחליף אותו, נעמדתי 'ואחזתי את כדור הארץ' בעצמי, ואז יכול היה ידידנו להסיר את האחריות הגדולה מעל כתפיו...

בימי ראש השנה אנו ממש 'אוחזים את כדור הארץ' בידינו, קיומו של היקום כולו תלוי בעם ישראל. אנחנו 'עם עולם' - בשבילנו נברא העולם, ובאחריותנו להחזיק את העולם.

"וגואלו"

האבן עזרא מסביר ש"וגואלו" משלים את התואר של "מלך ישראל", הוא היה מתגלה כמלך ישראל בזמן שישראל על אדמתם, והוא יגאל אותם ויחזור להיות "מלך ישראל".

האלשיך מפרש שיש כאן חביבות נוספת: "אמר התחזקו בביטחון הגאולה... 'וגואלו' - למרות שכל הצבאות שלי, אינני גואל אתכם אלא בעצמי וזהו 'וגואלו' של ישראל שהוא גואלו בעצמו, עם היותו ה' צבאות שהוא אלוה של כל צבאות כל מלאכי מרום, ולא ע"י מלאך או שרף או שליח, ובטחו בי כי אני שהייתי ראשון שגאלתי אתכם בראשונה במצרים, ואני אהיה ג"כ אחרון לגאלכם באחרונה, ואל ירך לבבכם פן יהיה עיכוב מצד אלהי העמים אשר ינגדו אתכם אולי יהיה כח בהם לעכב כי הנה אין פחד, כי 'ומבלעדי אין אלהים'".

פסוק שני של מלכויות מן הנביאים (דין)

**וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת־הָרָע עֲשׂוֹ וְהָיְתָה
לָהּ הַמְּלוּכָה:**

"הר ציון" מזל "הר עשיו"

מי שזוכה לבקר בהררי ציון נחשף לקיומם המצער של הכנסיות והמנזרים הממלאים את העיר הקדושה וההרים שסביבותיה. מכל עבר נשמעים קולות פעמונים מתכתיים ומצמררים, על כל הר וגבעה מתנשאים היכליהם המוזהבים, אי אפשר לצעוד בשבילי העיר, לצפות על הר הזיתים, לבקר בקבר-דוד בלי להיתקל בפסילי-אלוהיהם עשויי האבן.

מה יש להם לחפש כאן?

אנו צריכים לדעת ש"הר עשיו" ו"הר ציון" נמצאים במלחמה תמידית, כמו שכתוב

'ולאום מלאום יאמץ' ואמרו חז"ל כשזה קם זה נופל. על כן הסיטרא-אחרא מקפיד לתפוס את הר המלוכה, לקיים את מלכות הסט"א מכוח נפילתה של מלכות ציון.

"מלכות אמת" מול "מלכות שקר"

הפסוק שלנו הוא הפסוק האחרון בספר עובדיה העוסק כולו במלחמה לה' באדום. ושם מתאר הכתוב את אדום שלנו, האימפריה המערבית "אומר בלבו: מי יורידנו ארץ?! אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קינך" אנו רואים בעינינו איך המערב מגביה כנשר, בגורדי שחקים אשר ראשם בשמים, בחלליות ובלוויינים, במטוסים ובטילים- בליסטיים, איך בין כוכבים הוא שם קיניו - תחנות חלל השוכנות בשמי שמיים, והקב"ה אומר "משם אורידך נאום ה'".

עד פסוק זה עסקנו רק במלכות ה', והיינו יכולים להבין שההיפך ממלכות ה' היא האנרכיה, שאם לא נזכה לגילוי מלכות ה' - אזי נהיה במצב של "העדר מלכות". אבל כאן אנו לומדים שאם אין מלכות ה' ישנה מלכות אחרת, מלכותו של היצר הרע, עשיו ואדום.

מלכות אדום היא מלכות של שקר, מלכות חיצונית, שמשליטה את החיצוניות של העולם הזה על התודעה שלנו, גם היא עצומה ואדירה כוללת שכלולים ופיתוחים, המצאות וחדושים, אך בלי שום פנימיות של אמת. זאת **מלכות מתעתעת** שבאה להסתיר את מלכות ה' בעולם, לכן היא בוחרת לה את הר ה' ומסתירה אותו עם הר עשיו.

בימים אלו אנו צריכים לזכור שהמאבק שלנו עם היצר הרע, איננו מאבק בדחפים ופיתויים גרידא, כי אם במלכות של רוע. היצר הרע נקרא מלך, "מלך זקן וכסיל", עלינו להיאבק בו ולצאת תחת כבלי מלכותו.

הסברנו למעלה שההבדל בין "מלכות" ל"שלטון", שה"מלכות" היא נקודת המרכז של הממלכה, היצר הרע מבקש להעמיד את העולם הזה כנקודת המרכז של חיינו, הוא רוצה להיות המלך שכל חיינו סובבים סביבו, זאת מלכות אדום: טיפוח הגוף, שכלול הנוחות, בילוי הזמן בליצנות ושעשועים, שחוק ומלחמות גוף, "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" "למה זה לי בכורה".

יש לנו 'חשבון' ארוך עם רומי, עם הנצרות, עם המערב, שבשם המלכות המתקדמת שלהם, הקידמה והנאורות, החמלה והמוסר, טבחו ושחטו בנו. החטיאו וטימאו אותנו.

כאשר אנו באים להתפלל על מלכות ה', יש לנו גם תפילה מיוחדת על סילוקה של

מלכות הרשעה, "וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ".

יתכן לפרש 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו' - את הר עשיו אשר בהר ציון, המושיעים יעלו על הר ציון על מנת לשפוט שם את הר עשיו שנעץ שם את טלפיו.

משפט המלוכה

'מושיעים' הם המלך המשיח וחבריו - שבעת הרועים ושמזונת נסיכי אדם [הגמרא בסוכה מפרטת את שמותיהם, הלא הם: דוד, אדם, שת, מתושלח, אברהם, יעקב, משה, ישי, שאול, שמואל, עמוס, צפניה, צדקיה, משיח, אליהו] שיקומו לתחיית המתים בראשונה וישפטו את אדום [עמלק, גרמניה הארורה, הנצרות האכזרית, התרבות המערבית הקלוקלת] על כל אשר עוללו לנו.

ואז - תהיה לה' המלוכה.

המלכות דורשת נקמה ודין

באותם שהעזו ללחום בנסיכי המלוכה - בני ישראל

כל אחד שדיבר עם ניצול שואה הרגיש את התשוקה הגדולה לנקמה בארורים הרשעים, האכזרים השפלים, ויכול לעורר קצת אצלו את השנאה לעמלק וממשיכי דרכו, הוא קורא פסוק זה בתפילה ותחנון שנזכה 'לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאומים לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל'.

כפי שהזכרנו לעיל, בראש השנה אנו עוסקים במלכות-השגחה-התגלות, אך כל אחד מהם כולל פרטים מכולם. המלכות מתבטאת גם בהשגחה ובהתגלות. לכן פסוקי התורה (העוסקים במלכות ה' בעבר) עסקו ב"ה' ימלוך" (מלכות), "תרועת מלך" (השגחה, דין), ויהי בישורון מלך (התגלות).

כך גם פסוקי הכתובים (העוסקים במלכות ה' בהווה), פתחו ב"כי לה' המלוכה" (מלכות), "גאות לבש... עוז התאזר... תכון תבל בל תמוט" (מידת הדין והגבורה, השגחה), "שאו שערים ראשיכם... ויבוא מלך הכבוד" (התגלות).

כך גם כאן, בפסוקי הנביאים (העוסקים במלכות ה' לעתיד לבוא), לאחר שלמדנו את הפסוק "מלך ישראל וגואלו" (מלכות), אנו מגיעים לפסוק זה "לשפוט את הר עשיו", המשפט והדין של המלכות.

"והיתה לה' המלוכה"

בפשטות "והיתה" הוא לשון עתיד, על ידי וי' המתהפך. אבל אפשר לפרש הפסוק גם במובן של ואז יתברר ש"היתה" מאז ומעולם לה' המלוכה.

וכמו שכתב אאמו"ר שליט"א שמגדרי קבלת המלוכה להכיר שכל מה שהיה לא היה בהפקרות ח"ו, אלא בהשפעת ובהנהגת המלך ב"ה, ובזה שיעשו להם משפט יתברר למפרע שמלכותו בכל משלה מאז ומעולם, כמו שאומרים בתפילה "ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלקי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה" - "משלה" לשון עבר.

ויש להוסיף שמילת "כל" מרמזת פעמים רבות את צד הרע, ואחרי ככלות "הכל" לבדו ימלוך נורא, וא"כ יתפרש "ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה" שיתברר למפרע שהקב"ה משל גם בגויים וברשעים שהיה נראה כאילו הם עושים כרצונם וכשרירות ליבם. על ידי שישפטו את הר עשיו יבינו כולם שמאז ומעולם 'היתה לה' המלוכה'.

פסוק שלישי של מלכויות מן הנביאים (גאולה)

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

"על כל הארץ"

המפרשים ביארו 'על כל יושבי הארץ', כל האומות ימליכוהו עליהם. בעולם הזה הקב"ה 'מושל בגויים' בעל כרחם ושלא מדעתם, אבל לעתיד לבוא יהיה ה' למלך על כל הארץ.

הפסוק ממשיך 'יסוב כל הארץ כערבה מגבע לרמון נגב ירושלם וגו' ופירש רש"י: יסוב כל הארץ - יהפך להיות כל הארץ כערבה, ישפלו ההרים ויהי כל העולם כולו מישור וירושלים הר כדי שתראה גבוה על הכל.

על עניין זה מיוסד המזמור שאנו אומרים ז' פעמים לפני התקיעות "למנצח לבני קורח מזמור" שכולו עוסק בכך שכל העמים יצטרפו להמלכת ה', יתקעו כף לכבודו, יאספו אל עם אלקי אברהם, וישתעבדו לישראל אשר עליהם תגלה מלכות ה' בבית המקדש. וגם שם כתוב לשון הכתוב כאן "כי מלך כל הארץ אלקים".

"ה' אחד ושמו אחד"

הגמרא בפסחים דף נ' שואלת על הפסוק הזה: אטו האידנא לאו אחד הוא? - אמר רבי אחא בר חנינא: לא כעולם הזה העולם הבא; העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא - כולו הטוב והמטיב.

כלומר, כאשר יהיה ה' מלך על כל הארץ, ויכלה הרע מן העולם, הרי ממילא כנגד זה גם לא יהיה צורך עוד במידת הדין, וכל הנהגות ה' יהיו בחסד גלוי.

אנחנו יודעים שגם הקשיים וההתמודדויות שלנו, הינם באמת חסד ה' לטובתנו ולתועלתנו, אבל אנחנו רוצים חסד ה' כזה שלא נברך עליו 'דיין האמת' אלא 'הטוב והמטיב', שהוא יראה גם כלפי חוץ כחסד והטבה.

לעתיד לבוא לא נצטרך להכיר את הקב"ה גם בשמו כשופט ומעניש אלא רק בשמו כמטיב ומעניק.

הגאון רבי משה שפירא זצ"ל אמר בשיעורו:

"אני מספר תמיד שרבי לוי יצחק ברדיטשוב'ר היה אומר להקב"ה לפני ר"ה: "שיק מיר א שנה-טובה אז מיין ווייב זאל עס אויך קענען ליינען..." ["שלח לי מין 'שנה-טובה' כזאת שאשתי גם תדע לקרוא את זה..."].

אנו מאמינים שבאמת הכל לטובה, והקב"ה מנהיג הכל לטובה, אבל מבקשים "הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו", תן לנו את זה, שזה יגיע עד אלינו!"

ידוע שאצל חסידי ברסלב נהגו להמליך הקב"ה בראש השנה ע"י מחיאת הכף, וכלשון הכתוב 'כל העמים תקעו כף'. מחיאת הכפיים זה לזה מסמלת את האחדות של הימין והשמאל, החסד והדין, שכאשר הקב"ה ימלוך על כל העולם יראו כולם ש'ה' אחד ושמו אחד' והכל רחמים וחסדים בלא שום דינים והסתרה כלל.

זה שמי לעלם - גילוי הנעלמות

הגמרא בפסחים שם ממשיכה: "ושמו אחד, מאי אחד, אטו האידנא לאו שמו אחד הוא? אמר רב נחמן בר יצחק, לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י. [כלומר, שלא יצטרכו לשם אדנות שהוא דין, אלא יהיה נקרא בשם הוי"ה שהוא רחמים].

סבר רבא למדרשיה בפירקא [פירש רש"י: קרייה דיו"ד ה"י דארבע אותיות דרשיה

וטעמיה התלויים בו], אמר לו ההוא סבא [י"א שהוא אליהו הנביא] לעלם כתיב [לשון העלמה]..."

וכתב אאמו"ר שליט"א שאפשר ללמוד מכאן שלעתיד לבוא יתגלו הנהגות ומידות נעלמות ונשגבות, אשר היום הוא בבחינת 'לעלם' ולעתיד לבוא יתגלה.

פסוק עשירי של מלכויות

ובתורתך כתוב לאמר שִׁמְעַי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

אחד = מלכות

לאחר שהשלמנו ג' פעמים ג' פסוקים מן התורה (גילויי המלכות בעבר) מן הכתובים (גילויי המלכות בהווה) ומן הנביאים (גילויי המלכות העתידיים), אנו כוללים ומשלימים הכל בפסוק אחד נשגב:

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד!

פסוק זה אמנם איננו כולל את המילה מלך, אך הוא כולל את המילה שמבטאת מלכות יותר מכל: אחד!

כמו שכתב הרמב"ם בספר המצוות מצוה ב': "...המצוה השניה היא הצווי שציוונו באמונת היחוד והוא שנאמין כי פועל המציאות וסבתו הראשונה אחד והוא אמרו יתעלה שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד... ויקראו גם כן זאת המצוה מלכות. כי הם יאמרו (ברכות יג א) "כדי לקבל עליו עול מלכות שמים", רוצים לומר: להודות ביחוד ולהאמינו..."

הרי שמי שמכיר שה' אחד, הוא ממליך את השם עליו. כי המלכות היא ההכרה שכולם סביב המלך, מאוחדים סביבו, ומתבטלים אליו, הוא היחיד שמכוחו הכל והכל שלו. אין עוד מלבדו.

ובאמת מבואר בגמרא שגם באמירת פסוק "וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" או פסוק "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" - יוצאים פסוקי מלכויות. כי זהו מהות המלכות - שאין עוד מלבדו.

ה' אחד - לא להרגיש את ההקרבה

בעל התניא נ"ע שואל מה החילוק בין מסירות הנפש הנרמזת במילים ה' אחד (שאמרו חז"ל שצריך לכוון בו למסור נפש על קדושת שמו יתברך) לבין מסירות הנפש שאומרים מיד אח"כ 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נפשך? הרי לכאורה זוהי כפילות ממש.

וביאר, שיש שני מיני מסירות נפש, יש אחד שמרוב אהבתו את בנו מחליט למסור נפש עבורו, ולהקריב את חייו למענו. זוהי פסגת האהבה. אבל יש מסירות נפש של שומרי המלך.

נחשוב לעצמנו: הרי כאשר מאבטחי ראש-הממשלה ישמעו יריות הם יזנקו מיד עליו, להגן עליו בגופם, לספוג את כדורי המוות למענו, האם באמת הם צדיקים כל כך?!
האם הם אכן אוהבים כ"כ את המדינה ואת ראשה עד שהסכימו להקריב את חייהם למענו?! לא ולא! באותה שעה הם פשוט לא חושבים כלל. כאשר הם נכנסים לתפקיד, הם מרוכזים רק בעניין היחידי - שמירתו של המלך, הם לא חושבים על משהו אחר. [יתכן ומסתבר שהסיבה שהם מלכתחילה נכנסו לתפקיד היתה תמורת כסף או כבוד או סיפוק וכדומה, שהיה שווה להם מחמת שהם שיערו שכפי הנראה תפקיד זה לא יטול מהם את חייהם, אבל לאחר שהם בתפקיד הם מרוכזים כל-כולם בשמירת המלך, שום דבר לא מעניין אותם, בלי היסוס הם קופצים למסור נפשם עבורו!]

זהו ה' אחד'.

איננו מקריבים חיינו על מזבח אהבתנו את ה', כמו בפסוק 'ואהבת... בכל נפשך', אין כאן שום מסירות, אלא תחושה עמוקה שהוא המלך לבדו וכולנו חייליו, משמר המלוכה, העומדים הכן לשמשו ולציית לפקודותיו, אנו זוכרים שהוא המציאות היחידה באמת שכולנו טפלים אליה ונובעים ממנה, על כן אין לנו שום שיקול נוסף בלעדיו.

שמעתי מהגר"ש ברעוודא זצ"ל שהיה נוזף בנו איך צועקים 'א-ח-ד' ומכוונים למסור את הנפש ולעלות על המוקד, אך להקדים לקום חמש דקות מהמיטה הנעימה... זה לא קיבלנו על עצמנו...

ההרגשה של ה' א-ח-ד צריכה להוביל אותנו למעשים יומיומיים שנעשים בלי מחשבה על הקרבה, שיקול של אהבת ה', אלא 'בלי לחשוב', להבין שאנו חיילים בתפקיד, שומרי המלך, ומתוך מבט כזה להתגבר על פיתויי היצר.

...העבודה של 'זכרונות' היא: לראות את הביטוי של הרעיון
הנשגב בתוך ההתמודדות הסיזיפית של הפרטים הקטנים
והמגבילים, להרגיש כיצד פרטים אלו מביאים אל התכלית
הנאדרת.

בזכרונות אנו רואים איך מאחורי המרחבים האדירים של היקום, מעבר
לעוצמה העצומה של הבריאה כולה, עומד איש אחד קטן. אתה!

היקום כולו בידיים שלך. אתה אחראי על ה'הפעלה' של הגלקסיות,
העולמות, שאתה עומד מאחוריהם. תיזהר!..."

זכרונות

היקום מונח על כתפיו

מספרים על משוגע אחד בבית משוגעים
שנתקף בשיגעון מוזר: הוא עמד באמצע
החדר שלו והגביה את ידיו מעל ראשו
כאילו הוא תופס משהו... כך עמד שעות על
גבי שעות, בלי להפסיק לאכילה או לשינה,
המטפלים הפצירו, התחננו ואיימו - אך הוא
נותר כצוק איתן על מקומו ומשמרתו...

לפתע הגיע פיקח אחד, ואמר הניחו לי לטפל
בזה. הוא ניגש אל המשוגע לחש לו דבר מה
באוזנו, ונעמד לידו כאשר ידיו מוגבהות מעל
ראשו. מיד הוריד המשוגע את ידיו, וחזר
למסלול חייו הרגיל...

אנשי הצוות הסתקרו מאד לדעת מה אירע
כאן, השיב להם הפיקח: ידידנו המשוגע סבר
כי הוא מחזיק את כדור הארץ, הוא חשש
מאד לעזוב אותו ולו לרגע שמא יפול כדור
הארץ ויתנפץ, ונמצא דם מליארדי אנשים
תלוי בו... ניגשתי אליו ולחשתי על אוזנו
שאני אחליף אותו, נעמדתי 'ואחזתי את כדור
הארץ' בעצמי, ואז יכול היה ידידנו להסיר
את האחריות הגדולה מעל כתפיו...

בימי ראש השנה אנו ממש 'אוחזים את כדור
הארץ' בידינו, קיומו של היקום כולו תלוי
בעם ישראל. אנחנו 'עם עולם' - בשבילנו
נברא העולם, ובאחריותנו להחזיק את
העולם."

”אמרו לפני זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה”

זכרונות

לאחר שעסקנו ועוררנו את מלכות ה' בעולמו, ניגשים אנו ברטט וברעד לעיצומו של יום - פסוקי הזכרונות.

ראש השנה נקרא 'יום הזכרון', זוהי מהותו של יום, שאנו נזכרים בו לפני ה'.

כל אחד בתורו, אחד אחד, כבני מרון, נכנס לבדו לפני ולפנים, בלי חברים ובלי שכנים, בלי אחים ובלי הורים, בלי תלמידים ובלי רבנים. לבד לבד, הוא עומד בקודש הקדשים, ונידון על כל רגע ורגע מהשנה האחרונה.

זהו רגע של קירבה אדירה ופחד איום. פחד איום - אין צריך לפרש, הקב"ה שופט וגוזר את דינו של כל אחד ואחד, ומי יצדק לפניו בדין. קירבה אדירה - "כיון דלזכרון אתי כלפנים דמי", האדם נמצא בדרגה הכי גבוהה, עומד בקודש הקדשים, נזכר לפני מלכו הנערץ - על כל רובדיו, אישיותו, מצוקותיו, בלבוליו, נפילותיו ועליותיו, מעלותיו הייחודיות רק לו, תפקידו המסויים והבלעדי בעולם, הפוטצניאל העצום שלו, והאהבה האדירה אליו. כל זה מגיע ברגע אחד של זיכרון.

לעיל בפרקי המבוא ביארנו מדוע מלכויות, זכרונות ושופרות מעכבים זה את זה: אם אין לו מחזור ואינו יודע להתפלל אלא ברכה אחת או שתיים - לא יתפלל בכלל. מפני שמהות היום היא 'יום הזכרון' הדין והמשפט, ואם יזכיר רק מלכויות ושופרות - לא נגע במהותו של יום. מאידך גיסא, אם יעורר את הזכרונות בלא להמתיקם עם הזכרת המלכויות (סיבת הדינים - מחסדו ואהבתו) והשופרות (תכלית הדינים - לעורר רחמים וגאולה) הרי הוא נכנס לסכנה עצומה. זהו פחד פחדים.

כאשר אנו באים להכניס את זכרוננו לפניו יתברך, בדחילו ורחימו, אנו מבקשים להכניס את זכרוננו 'לטובה'. מה הכוונה 'לטובה'? על כל אדם, כל מצב, כל מעשה, אפשר להביט בזיכרון רע: מבט של תביעה וביקורת, ובזיכרון טוב - מבט של זכות והצדקה.

גם במבט הכולל - שקלול הזכויות והחובות, ישנה דרך של חובה המעצימה את צד החובה, ודרך של זכות לפיה אין החובות אלא טפילות לעומת הזכויות שלנו: זכויות האבות והאימהות, זכויות הדורות הקודמים, הסבים והסבתות הצדיקים שלנו, זכויות

המעשים הטובים שלנו, זכויות השאיפות והרצונות הכמוסים שלנו, זכויות הייסורים והבלבולים, הניסיונות והפיתויים שבדורנו שלא היו כמותם מדורי מדורות.

במה תלויה ההחלטה באיזה דרך ניזכר? בעבודת הזכרונות שלנו.

על ידי התפילה והתחנונים לפניו. על ידי הפחד והחרטה מצדדי החובה. על ידי היחס שלנו לזולתנו - איך הוא נזכר לפנינו - בדרך חובה או בדרך זכות? הדן את חבריו לזכות - דנים אותו לזכות. על ידי היחס שלנו לעצמנו - איזה מעשים עיקריים אצלנו, על מה אנו חושבים, במה אנו בוחרים, למה אנו מתגעגעים וכוספים, מהו עיקר הזיכרון שלנו. ובעיקר - על ידי אמירת פסוקי הזכרונות בהתבוננות, "אמרו לפני זכרונות - כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה".

לעומת הפרספקטיבה האוניברסלית של מלכויות, הרי בזכרונות מביט האדם בפרספקטיבה של פרטי-פרטים. כל מאורעות האנושות לדורותיה, מאדם הראשון ועד עתה, נערים וזקנים, בחורים ובתולות, ילדים וילדות, עמים שונים, שבטים מגוונים, מדינות עולות ויורדות - שעל כל אחד מהם עובר אין ספור התפתחויות והתמודדויות, סבל ועונג, עצב ושמחה, רוגע ודאגה, מריבה ושלום, כישלון והצלחה, אכילה ושינה, לימוד ובחינה, סערות וסופות, שרב ויובש, מוות וחיים, וכל פרט ופרט מטריליוני-טריליוני המאורעות הללו - הפרטיים והציבוריים, הלאומיים והמדינתיים - מחושב ומדוקדק ונארג בחכמה על מנת להגביר את הטוב על הרע, להביא את גמול הרעה ואת שכר הטובה. הכל מסובב בחכמה עצומה ובהשגחה מפותלת - מאורעות שאירעו לפני מאות שנים נותנים את פירותיהם ותכליתם כיום, ירידה בבורסה במזרח הרחוק מיועדת לייסר איזה יהודי מתל אביב (וכמובן שיש לה מלבד זאת עוד רבבות ייעודים שונים ומגוונים) וכהנה וכהנה. כל מאורע שלנו הוא חלק ממערכת עצומה של מאורעות מחושבים ומתואמים ומגיבים זה לזה, על מנת להביא אותנו אל הטוב ולהסיר מאתנו את הרע. הכוח הזה - שפעולה או מאורע שהתרחשו לפני אלפי שנים יתנו את תוצאותיהם בשנה זו, זהו הכוח של זיכרון.

אצלנו בני האדם - אם מישהו היטיב לנו לפני חמישים שנה, חל על זה חוק ההתיישנות... כבר איננו זוכרים זאת, כל שכן כאשר הוא עשה זאת לפני אלפי שנים, אבל בעולמו של הקב"ה יש כוח לכל מעשה של אדם להיזכר ולתת את פירותיו גם לאחר אלפי שנים. אנו צריכים להיות אלו 'המזכירים את השם' שמכניסים לפנינו זכרונות לטובה, שיעוררו חסד ורחמים ויבטלו גזירות רעות וקשות.

גם בזכרונות אנו מזכירים ג' פסוקים של תורה - המבטאים את גילויי השגחת ה' בעבר, ג' פסוקים של כתובים - המבטאים את גילויי השגחת ה' בהווה, וג' פסוקים של נביאים

- המבטאים את השגחת ה' בעתיד.

כפי שלמדנו במלכויות: כל קבוצה של ג' פסוקים, כוללת בתוכה את ג' ענייני מלכויות-זכרונות-שופרות שנכללים בענייני הזכרונות. הפסוק הראשון יזכיר את הזיכרון מתוך האהבה והחסד, הפסוק השני יזכיר את הזיכרון במבט של מידת הדין, הפסוק השלישי יזכיר את הזיכרון במבט של רחמים וגאולה.

פסוקי זכרונות שבתורה

עוסקים בגילויי ההשגחה והגבורה בעבר, בשלושת רובדיה

פסוק ראשון של זכרונות מן התורה (בריאה, חסד)

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת כָּל־הַחַיָּה וְאֶת־כָּל־הַבְּהֵמָה
אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּיבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ
הַמַּיִם:

זיכרון הבריאה בכללותה

זוהי הפעם הראשונה שמוזכר בתורה 'זיכרון'. זהו הזכרון השורשי ביותר, זכרון הבריאה. לאחר שכל הבריאה נימוחה ונשחתה במבול, זוכר הקב"ה את רצונו לברוא את העולם והוא מחליט לחדש את הבריאה שוב, מהתחלה.

המיוחד בפסוק זה הוא שהקב"ה זוכר גם 'את כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה', גם בעלי החיים נמצאים תחת הזכרון וההשגחה של הקב"ה. 'גם כל היצור לא נכחד ממך'.

פסוק זה איננו עוסק בזיכרוננו הפרטי של נוח, אם כן - לא היו יוצאים בו חובת פסוקי זכרונות, שאין אומרים זכרונות שעל היחיד, פסוק זה מדבר על קיום העולם לדורי דורות. הגרי"ז מבריסק ביאר שלכן מקדים בעל התפילה "על כן זכרוננו בא לפניך להרבות זרעו כעפרות תבל וצאצאיו כחול הים", כדי לומר שאין כאן זיכרון על היחיד אלא על הכלל. בעצם אנו עצמנו נזכרנו אז, שיהיה קיום לעולם שלא נברא אלא בשביל כל אחד ואחד מאתנו.

בפסוק זה אנו מתבוננים בכך שעצם מציאות היקום בשנה הקרובה איננה דבר המובן מאליו. בכל שנה העולם נידון מחדש. ראש השנה הוא 'יום הרת עולם' הקב"ה מחליט שוב לברוא את העולם. כיום אנו יודעים כמה סכנות גלובליות עלולות לפגוע ביקום כולו, הן סכנות אקולוגיות - פגיעה באוזון, התחממות כדור הארץ, סערות וסופות, הצפות ובצורות, הן סכנות אסטרונומיות כמו פגיעת אסטרואידים, הן סכנות אנושיות - מתוך אלפי פצצות אטום המסתובבות בעולם מפורק ומבולגן כשלנו, מספיק כמה בודדות שיגיעו לידי מטורפים או טרוריסטים שיכולים להשמיד עמם את העולם כולו. בפסוק זה אנו מעוררים את זיכרון קיום העולם כולו לפרטי פרטי.

רוח על הארץ - רוח רחמים

רש"י פירש 'זיכור אלקים - זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפילת הצדיקים... ויעבר אלקים רוח - רוח תנחומין והנחה עברה לפניו על הארץ - על עסקי הארץ'. בפסוק זה אנחנו מעוררים זכרון של רחמים, שיהפוך את מידת הדין העלולה להשמיד את כל היקום על יושביו - למידת רחמים המנשבת רוח תנחומין ורווחה ומשקיטה את המים הסוערים המאיימים להשחית את העולם.

כתב אאמו"ר שליט"א: בראש השנה אנחנו זקוקים מאוד למהלך הזה. וכמו שלמדו חז"ל מהפסוק "עלה אלקים בתרועה, ה' בקול שופר" שבראש השנה הי"ת יושב על כסא דין, ועל ידי השופר נהפך למידת הרחמים. ומתאים שמזכירים פסוק זה בראש השנה לעורר את ההנהגה שעל ידי התפילות יעבור הי"ת מכסא דין לרחמים.

במיוחד נחוצה מידה זו, כאשר העולם הולך ומתקלקל והקב"ה גוזר עליו גזרות קשות כדי לתקן את הקלקולים שבו, כמו שהיה בדור המבול, שבכל זאת יתעוררו רחמיו על בריותיו, ויזכרו לפניו במידת רחמים, כפי שהיה אצל נח.

זיכור אלקים את נוח - כוח התפילה להכניס זכרוננו לפניו

כתב אאמו"ר שליט"א: הנה הרמב"ן כתב שהזכירה בנח היתה מפני שהיה צדיק תמים וכרת לו ברית להצילו. מבואר בדברי הרמב"ן שאף על פי שהיו סיבות טובות להציל את נח, אעפ"כ היה צריך שיבא זכרוננו לפני הי"ת. ורק אז ע"י כניסת זכרוננו לפניו, יועילו הסיבות הטובות - צדקותו והברית שכרת לו הי"ת - שהי"ת יעביר כעת רוח על פני המים. כי יתכן שיש לאדם סיבה טובה לזכות לטוב ולא יהיה זכאי שזה יזכר דווקא כעת לפני ה', או שלא יהיה זכאי שסיבה זו תיזכר לגבי עניין זה, אלא יפקד זכרון זכותו בפעם אחרת או לעניין אחר.

יתכן שבזה משלים פירוש רש"י את פירוש הרמב"ן. דהיינו שעל ידי תפילתו של

צדיקים נזכר נח לפני הי"ת, שהוא צדיק והי"ת כרת לו ברית, ואז העביר רוח על הארץ וישוכו המים.

אנו מבקשים מהקב"ה שיבואו הזכויות שלנו והברית אשר כרת עמנו לפניו לזיכרון ביום זה, כמו שזכר את זכותו ובריתו שעם נח.

ויזכור אלקים - עבר הזוהר ועתיד

כבר הקדמנו שביום הזיכרון נזכרים לפני ה' כל המעשים שנעשו ושייעשו, משחר בריאת העולם ועד קץ הימים. וכמו שאנו אומרים בתפילה "אתה זוכר מעשה עולם... המון נסתרות שמבראשית...".

והאיר אאמו"ר שליט"א שבפסוק זה של 'ויזכור אלקים את נוח' נכלל זכרון העבר-ההווה-והעתיד.

העבר - ברמב"ן כתב שזכר הקב"ה את דבר קדשו שאמר והיה העולם, והרצון אשר לו בבריאת העולם עלה לפניו, וכן שזכר לנח את הברית שכרת עמו.

ההווה - זיכרון תפילותיו, וזיכרון מעשיו הטובים שטרח ויגע בתיקונם של החיות, כמוש"כ רש"י עה"פ וישאר אך נח שהיה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות.

העתיד - כל התכלית הטובה שעתידיה לצאת ממנו "להרבות זרעו כעפרות תבל וצאצאיו כחול הים".

באהבה זכרת - דין מתוך אהבה

הזיכרון הזה של נוח, הוא זיכרון מתוך אהבה, כמו שאנו אומרים בתפילה "וגם את נח באהבה זכרת", הקב"ה עורר מידת החסד ואהבה לנח אשר מצא חן בעיני ה', וכתרגום אונקלוס: אשכח רחמין, מצא אהבה לפני ה'.

כפי שביארנו, פסוק זה בא לעורר את מידת החסד שמתבטאת בתוך המערכת של מידת הדין: הקב"ה זכר את הבריאה כולה 'באהבה'. מכיון שזהו הזיכרון של חידוש הבריאה הרי הוא בהכרח מתעורר ממידת החסד, שהרי 'עולם חסד יבנה', הבריאה היא מתוך החסד, הדין אינו אלא אמצעי בשביל להביא את החסד לתכליתו.

אהבה יחסית - צדיק בדורותיו

כאשר אנו מעוררים את האהבה והזיכרון שהקב"ה זכר את נוח, מפרש בעל התפילה שהאהבה הזו היתה יחסית לבני דורו [כשיטת הדורשים לגנאי], "וגם את נוח באהבה

זכרת... בהביאך את מי המבול לשחת כל בשר מפני רוע מעלליהם, על כן זכרנו בא לפני..."

בפירוש 'עיון תפילה' מביא לזה דוגמא לאהבה יחסית, מלשון הכתוב במלאכי "אהבתי אתכם אמר ה', ואמרתם במה אהבתנו - כלומר, הרי אין לנו מעשים מצויינים, ובאה התשובה על זה - הלא אח עשיו ליעקב ואוהב את יעקב ואת עשיו שנאתי". כלומר, האהבה הזו היא פרי ההקבלה לרוע של עשיו.

אף אנו אומרים לפני הקב"ה, ראה נא את עמך ישראל לעומת הגויים השפלים. אף אם איננו צדיקים דיינו כשלעצמנו, אך ביחס 'לדורותינו' - אומות העולם, הננו צדיקים נשגבים! תדון אותנו ביחס אליהם!

ואת כל החיה - דינא רפיא

בפסוק זה הקב"ה זכר גם את החיות והבהמות. ופירש הרמב"ן: "הזכירה שאמר בחיה ובבהמה אינה בזכות, שאין בבעלי נפש זכות או חובה זולתי באדם לבדו. אבל הזכירה בהם כי זכר את דבר קדשו שאמר והיה העולם. והרצון אשר לו בבריאת העולם עלה לפניו, ורצה בקיום העולם במינים אשר ברא בו. והנה ראה עתה להוציאם שלא יכלו בתיבה..." עיין שם.

וביאר אאמו"ר שליט"א שבקריאת פסוק זה אנו באים לעורר זכות לפניו יתברך, שגם כאשר איננו ראויים מצד עצמנו, מכל מקום יזכור אותנו מצד תפקידנו ותועלתנו לקיום העולם. וכעין מה שביאר המכתב מאליהו על עניין 'דינא רפיא' ביו"ט שני של ראש השנה, שלפעמים האדם זוכה מצד עצמו (דינא קשיא) ולפעמים מצד שהוא נצרך לאחרים הזכאים, כגון שהוא גומל חסד או מחזק אחרים לתורה ועבודה. אף אם אנו איננו 'נח', מכל מקום אולי ניזכר כ'בהמה וחיה אשר איתו בתיבה' הנצרכים לו להמשך קיומו.

והנה רש"י פירש: "מה זכר להם לבהמות - זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן, ושלא שמשו בתיבה". וביאר אאמו"ר שליט"א שאף על פי שאין לבהמות ולחיות, בחירה וזכות וחובה, בכל זאת כאשר על ידי השפעת מעשי הרשעים הם משחיתים את דרכם, שוב אין הם מתאימים להיות ההמשך לקיום העולם. וכאשר על ידי נח הצדיק והשפעתו הטובה, גם הם מתנהגים באופן נעלה בתיבה, שוב הם ראויים להיות המשך קיום הבריאה.

והוסיף אאמו"ר שליט"א שלפי"ז יש להתעורר שגם כאשר אנו באים להזכיר עצמנו לכל הפחות מצד שאנו נחוצים לטובת הצדיקים, מכל מקום עלינו להתאמץ להיות

ראויים לזה. כי גם כשבא להיות צוותא וסיוע לצדיקים, צריך להיות ראוי לכך. רק החיות שהושפעו מנח ולא השחיתו דרכם היו ראויות להיות לו לצוותא ולסיוע לקיום העולם.

ואת כל הבהמה - אדם ובהמה תושיע ה'

יתכן שאנו מעוררים כאן להיזכר לפני הקב"ה כבהמות. כמו שאמרו חז"ל על הפסוק בסוף יונה "ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה" ופירש רש"י: **ובהמה רבה - בני אדם גדולים ודעתן כבהמה שאינם מכירים מי בראם.**

יש בחינה של רחמים על אלו שהם כבהמה, שמחמת גופם העכור וגסות חטאיהם אינם מכירים את בוראם. וכמו שפירש הרד"ק על הפסוק 'אדם ובהמה תושיע ה': "כי הרשע, או הכסיל, הוא כבהמה בצורת אדם, והוא כצורת הבהמה אל צורת האדם הטוב".

ענין זה מתבטא במיוחד בראש השנה, בו אנו תוקעים בשופר של בהמה, כמו שאמרו חז"ל: "ולמה תוקעין בקרנות? לומר חשבינו [=החשיבנו] כאילו גועים כבהמה לפניך".

ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם

כאמור, פסוק זה הוא ה'מלכויות שבזכרונות'. ואכן, כתוב בפסוק שהמבול היה ביטוי אדיר למלכות ה'. כאשר משורר דוד על גילוי המלכות העתידי הוא אומר "ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם" וביארו האבן עזרא:

"ה' למבול ישב - הטעם כי המים השחיתו הרשעים, אז נתגלתה מלכות השם כי עשה בהם משפט, והנה השם ימלט חסידיו כנח ובניו וימית שונאיו"

וברש"י כתב: "ובהיכלו - שיבנה כולו אומר כבוד, הכל יקלסוהו שם ויאמרו: ה' למבול ישב בגדולתו יחידי וגם עתה וישב ה' לבדו מלך לעולם, והאלילים כליל יחלוף, אבל לעמו יתן עוז וברכת שלום..."

כלומר, שבזמן המבול היה הקב"ה יחידי, כל העולם כולו נמוג מפניו, וכך יהיה לעתיד לבוא שיהיה ה' מלך לעולם.

שמעתי בשם צדיקים שבמידה מסויימת **מגיפת הקורונה** היא בחינה של ה' למבול ישב', שכן שוב נמצא כל העולם כולו תחת תחת גזירה אחת המקיפה את כל ארצות תבל ללא יוצא מן הכלל. כל הארצות נמצאים תחת גלים סוערים של מיתון כלכלי, ריחוק חברתי, צמצום מוסדות חינוך, וכו' וכו', כל העולם כולו מרגיש את משפט ה'. ואנו

מתפללים שהקב"ה יזכור את כל העולם לטובה, יסיר מעלינו הגזירה הזאת, ויביא ממנה את התכלית המקווה 'וישב ה' מלך לעולם'.

בגמרא בזבחים פירשו את הכתוב "וישב ה' מלך לעולם" - כבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם, ופירש"י: - כבר נשבע שיהא מלך לעולם על בריותיו ולא ישחיתם. כלומר, מלכותו התבטאה בכך שגזר מחדש על קיום הבריאה, וכמו שביארנו שפסוק זה של 'ויזכור אלקים את נח' הוא מבטא את מלכותו.

מה נפלא הדבר, שאותו יום בו חרבו המים מעל הארץ, אותו יום בו חרבו פני האדמה - האדמה חידשה פניה, היה זה יום ראש השנה 'בראשון באחד לחודש'. באותו יום הסיר נוח את מכסה התיבה, השמים הבהירים נפרשו מעליו, והוא ראה את מרחביה הגדולים של האדמה המתחדשת. זהו ראש השנה.

פסוק שני של זכרונות מן התורה (דין)

**וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ
אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב:**

הזיכרון תלוי בתפילה

פסוק זה עוסק בזכירת הברית ע"י מידת א-לקים, בתוך מידת הדין משוקלל בריתו עם אברהם יצחק ויעקב. אמנם הזכירה כאן - שהיא במשמעות של דין - תלויה בתפילה וצעקה של ישראל.

לפני הפסוק הזה כתוב בתורה 'ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה' רואים אנו דבר מבהיל, שלמרות שהיה ברית עם אברהם יצחק ויעקב, ולמרות שפרעה נצטרע והתעלל בתינוקות בני ישראל הטהורים, מכל מקום בלי 'נאקתם' - שתעורר את זכרון ברית האבות, לא היה זכרון הברית עולה לפניו יתברך.

כי אנחנו הם 'המזכירים את ה', מכניסים את הזכרון לפניו יתברך, ובלי התפילות והנאקות אין זכרוננו בא לפניו לטובה.

פיזס מידת הדין - האנחה ושכירת הלב

יש עוד ביאור לזה שהוצרכו ל'נאקתם'. משמעות הפסוק שעד שעברו ימים רבים ומת

מלך מצרים, לא נאנחו בני ישראל ולא זעקו ונאנקו. הם השלימו עם מצבם - היו הרבה עבדים במצרים שנקראה "בית עבדים", בודאי הם אמרו לעצמם "אלו הם החיים - וצריך למצוא את החיובי שבזה".

אבל הקב"ה רוצה שלא נקבל את הדינים בשוויון נפש, אלא נאנח ונזעק, נתפלל ונתחנן. משל לאב שהכה את בנו מכה קטנה, אם הבן יבכה ויצטער הרי מיד יפייסו וירחמנו, אבל אם הבן יתריס מולו "לא כאב בכלל"... מוכרח הוא להחמיר את העונש.

יש אנשים שמקבלים את גזירות שמיים בשוויון נפש, "אלו הם החיים", אפילו את גזירת הקורונה הם רואים כעניין פעוט ש"המשוגעים עושים מזה עניין גדול... השפעת חמורה הרבה יותר..." התנהגות כזאת היא מסוכנת, היא לא מפייסת את מידת הדין, הדין לא מגיע לתכליתו - להכניע ולייסר ולהשיב אותנו אל אבינו שבשמיים. במקרה כזה - מידת הדין תובעת שלא להיזכר בברית האבות, כי עדיין לא מגיע להם זיכרון זה, הם עדיין לא השלימו עונשם.

לעומת זאת - מי שנבהל ונאנח על צערם של החולים ושאר ההשלכות הקשות, הרי ממילא מידת הדין מתפייסת ומזכירה את הברית שגם היא תובעת את קיומה עפ"י דין "וישמע א-לקים את נאקתם ויזכור את בריתו".

האנחות הבוקעות מלב היהודי - נחשבות לפניו כתפילה

יש חידוש נוסף בפסוק זה, שלמרות שבני ישראל לא כינסו עצרות תפילה המוניות, וגם כל אחד לבדו לא נעמד להתפלל לפני ה', רק 'ויאנחו מן העבודה ויזעקו', מכל מקום 'ותעל שוועתם אל האלקים מן העבודה', הקב"ה מחשיב כל אנחה של יהודי, כל שברון לב, כל אמירת 'אוי... רבנו של עולם!' לתפילה גדולה המגיעת עד כסא הכבוד.

דברים אלו מתבארים בתרגומו של אונקלוס, אילו היו ה'ויזעקו' וה'שוועתם' לשונות של תפילה, היה אונקלוס מתרגם: וצליאו... וקבל צלותהון ה', שזה דרכו בלשונות של תפילה ושמיעתה, אבל אונקלוס תרגם "ואתאנחו בני ישראל מן פולחנא דהוה קשי עליהון וזעיקו וסליקת קבילתהון [=תלונתם] לקדם יי מן פולחנא, ושמייע קדם יי ית קבילתהון..." כי אין המדובר כאן בתפילה שמתקבלת לפני ה', אלא באנחה ואנקה שהם נאנחים 'מן העבודה' - מגו פולחנא דהוה קשיא עליהון, מרוב קושי, ואנחות אלו נשמעו לפני ה'.

בפסוק זה אנו מעוררים מידה זו - שיחשיב הקב"ה את כל אנקותיהם ותלאותיהם של בניו האהובים הנאנקים 'מן העבודה' - מדאגות של בריאות, חינוך ילדים, פרנסה,

חובות, שלום בית, מצוקות נפשיות וכו' וכו' - כתפילה נוראה שתזכיר לפניו את בריתו את אברהם יצחק ויעקב, ויבוא לגאלנו כבגאולת מצרים.

פסוק שלישי של זכרונות מן התורה (גאולה)

**וְזָכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק
וְאֵף אֶת-בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:**

פסוק זה שייך ל'זכרונות' מן התורה העוסקים ב'עבר', זהו פסוק העוסק בגאולה מגלות בבל, כמוש"כ הרמב"ן על התורה שם, הקב"ה הבטיח שלאחר שיכנע לבבינו הערל ונתוודה לפניו על עוונותינו ועוונות אבותינו הוא ישיב את שבותנו מגלות בבל, בזכות שיזכור את אברהם יצחק ויעקב, ואת הארץ.

אנו מבקשים לעורר את אותו זיכרון גם אלינו, שהקב"ה יראה את הכנעתנו ושברון נפשנו, ויגאל אותנו מכוח זיכרון ברית האבות וזיכרון הארץ הקדושה.

וזכרתי את בריתי יעקב

כתב רש"י: וזכרתי את בריתי יעקב - בחמשה מקומות נכתב יעקב מלא, ואליהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו.

הזיכרון של יעקב כאן, הוא הזיכרון של ההבטחה ליעקב והערבות שניתנה לו שיבוא אליהו הנביא ויבשרנו בשורות טובות ישועות ונחמות.

ואף את בריתי יצחק - אפרו צבור

פירש רש"י: למה לא נאמרה זכירה ביצחק? אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח. ויש לעיין האם יוצאים בפסוק זה ג' זכרונות או ד'. כלומר, **האם אפשר להחשיב 'אף את בריתי יצחק' כזיכרון בפני עצמו**, שהרי פירוש הפשט ש'אף את בריתי יצחק - אזכור'. וגם לפי הדרש שאפרו צבור ומונח הרי אין לך זיכרון גדול מזה, כמו שאנו מסיימים בברכת הזכרונות על 'עקידת יצחק היום ברחמים תזכור', וצ"ע.

ואף את בריתי אברהם - זכות גמילות חסד ואהבת הארץ אף אצל הרחוקים ביותר

מדוע נזכרו האבות בסדר הפוך? פירש רש"י: למה נמנו אבות אחורנית, לומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי, הרי אברהם עמו, שהוא כדאי.

ותמוה איך אפשר לומר על יעקב אבינו, בחיר האבות, ש"אינו כדאי"?

שמעתי מזקני רש"ש לוין זצ"ל שהגאון הקדוש רי"מ חרל"פ זצ"ל ביאר זאת באופן נפלא:

"וזכרתי את בריתי יעקוב" אם יעמוד עם ישראל במדרגה גבוהה, בחינת יעקב, כליל האבות, הכולל בתוכו כל המדריגות: תורה (אמת) עבודה (גבורה) וגמילות חסדים (חסד), אזי אזכור להם את ברית יעקב ואגאלם בזכותו.

"ואם אינו כדאי" - כלומר, אם לא יגיעו ישראל לבחינת יעקב, ולכך לא תהיה זכות יעקב כדאי להם, "הרי יצחק עמו" שאם רק תמצא בהם בחינת יצחק שמסר נפשו לעקידה, שיהיה כל אחד מוכן ומזומן למסור נפשו על קדושת ה', אזכור להם ברית יצחק.

ואף אם חס ושלום גם זה יבצר מהם, ולא תמצא בהם אלא מידת החסד והצדקה שבין אדם לחבירו, בחינת אברהם אבינו שהיתה מידתו חסד, גם אז 'ואף את בריתי אברהם אזכור' לגאול אותם בזכותו.

ואפילו אם חלילה חלילה לא תמצא בהם גם מידת החסד, אך עכ"פ תמצא בהם מידה זו שהם שבים אל הארץ להחיות את שממותיה ולבנות את הריסותיה - בשביל זה בלבד יחוס הקב"ה וירחם עליהם לגאלם ולהשיבם אל הארץ ואל התורה "והארץ אזכור". עכ"ד הגרי"מ זי"ע.

והוסיף זקני זצ"ל את דברי המגיד מדובנא, שביאר למה הקדים הכתוב תחילה את יעקב, ואילו את אברהם ויצחק עשאם טפלים אליו ("ואף את.. ואף את.."), בהקדם משל לנער אחד שקנה אגוזים בחנות, והוסיף לו המוכר כמה אגוזים במתנה. ראה זאת נער אחר הלך וביקש גם הוא מבעל הבית שיתן לו מספר אגוזים בחינם, לעג לו המוכר ואמר לו: לנער הראשון הוספתי מספר אגוזים כי קנה אצלי סחורה, אבל איך אוסיף לך אחרי שלא קנית אצלי כלום!?

כך אומר הקב"ה: לו היינו מתחילים בזכותם של אברהם ויצחק היו באים גם ישמעאל

ועשיו בטענה שיזכרו להם זכותם ג"כ, שהרי הם מבניהם. לכן בחר הקב"ה להתחיל תחילה בזכותו של יעקב שהיתה מטתו שלימה, ואח"כ הוסיף ע"ז את בריתו עם אברהם ויצחק, ומעתה אין לעשיו ולישמעאל זכות לבוא ולבקש הוספה, זכותם של אברהם ויצחק, כי מאחר שאין להם את העיקר אין להם שייכות וזכות גם לתוספת.

ולפי דרכו של הגרי"מ יש לומר כך: אף אם ישנם גויים שירשו ממידת אברהם גמילות חסדים או ממידת מסירות נפש או שהם פועלים למען ארץ הקדש, מ"מ מאחר שאין להם שייכות עם ברית יעקב, תורה ומצוות, שוב אין כל התוספות שייכות אליהם. אבל בני ישראל שהם בני יעקב, אף אם חלילה אינם מקיימים כל התורה והמצוות, מ"מ סו"ס יש להם את זכות התוספות של מידות אברהם ויצחק.

והארץ אזכור

בפסוק זה מכניסים אנו את זכרון הארץ, 'והארץ אזכור'.

בגלות בבל - על גאולתה נאמר פסוק זה - ננטשה הארץ גם ממעלתה הרוחנית, קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא, והקב"ה זכר אותה והחזירה לקדושה שניה שנתקדשה לשעתה ולעתיד לבוא.

זאת היתה תחילת גאולתנו הנצחית, הקדושה השניה שקידש עזרא היא היא הקדושה של ימות המשיח, לא תהיה קדושה שלישית, הקב"ה גאל את הארץ מעזבונו 'והארץ תיעזב מהם' והחזירה לקדושתה לעולם.

בפסוק זה אנו מזכירים לפני ה' איך נראית ארצנו הקדושה, היכל ה', ארץ הנבואה, פלטרין של מעלה - וכיום היא מלאה במליוני ערביים בני השפחה המחרפים מערכות אלקים חיים, המשתוקקים לגרש ולהרוג את בניו האהובים. לצערנו היא גם מלאה במעשים לא טובים, שונים ומשונים, שמטמאים את הארץ.

אנו מעוררים את זכרון הארץ 'זכור ה' חיבת ירושלים, אהבת ציון אל תשכח לנצח', שיגרש את אויבנו מפנינו, שנזכה להתנהג בה כראוי, להרגיש את רוח ה' החופפת עליה, ולראות בשוב ה' ציון.

נוסח בני עדות המזרח

בנוסח בני עדות המזרח (כנוסח רב עמרם גאון) הפסוק שלישי מזכרונות הוא: **"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי"**

אכן ראו כמה הדברים מכוונים לעניין אחד, שהרי גם פסוק זה ד'ואזכור את בריתי' עוסק בזכירת ברית הארץ:

"וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה. וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכור את בריתי: לכן אמר לבני ישראל... והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה'..." הרי שהפרשה עוסקת בזכירת ברית הארץ.

נמצא שפסוק זה מכוון כנגד הפסוק ד'והארץ אזכור', שבשניהם מעוררים את הכנסת זיכרון ארץ הקודש לפני ה'. וכידוע שתכלית פסוקים אלו "והבאתי אתכם אל הארץ", לשון חמישית של גאולה, קאי על הגאולה העתידה שאז יתקיים תכלית 'ואזכור את בריתי לתת להם את ארץ כנען'. ואנו מתעוררים להזכיר לפני ה' את שיבתנו העתידה לארצנו.

פסוקי זכרונות שבכתובים

עוסקים בגילויי ההשגחה והגבורה בהווה, בשלושת רוכדיה

פסוקי הכתובים שבזכרונות, עוסקים בזיכרון ההווה. הוא הזיכרון שבזיכרון. לעומת פסוקי התורה העוסקי בזיכרון הגאולות שעברו, חסד שבדין, מלכויות שבזכרונות, ופסוקי הנביאים העוסקים בזיכרון הגאולה העתידה, זיכרון ההתגלות והגאולה, רחמים שבדין, שופרות שבזכרונות. הרי פסוקי הכתובים עוסקים בזיכרון ההווה, בדין הגדול והנורא עצמו שאנו נידונים על כל מאורעות השנה שעברה וגוזרים עלינו מראשית השנה עד אחרית השנה לכל פרטיה.

מסתמא תשימו לב שפסוקי הכתובים שבזכרונות הינם קצרים מאד, שלושה פסוקים בני שש מילים. מדוע?

יתכן שזהו בשביל למעט את שעת הדין המזוקק, הדין שבדין, הדין שאינו ממותק עם מלכויות ושופרות.

מצאנו עניין כזה בדברי חז"ל דאיתא במדרש בשעה שהקב"ה דן את ישראל דן אותן

מעומד, מקצר בדין, אבל כשהוא דן את אומות העולם דן מיושב, מדקדק בדין.

הרבה פעמים תמהתי על המחזה שכל תוקף עבודת תקיעת השופר מסתיימת מדאורייתא תוך פחות מעשר שניות! [ולדעת רש"י בתר"ת אף בפחות מזה]. ואיך יתכן הדבר שהיום הנורא הזה נקרא 'יום תרועה' על שם כמה שניות בודדות של תרועות!?

אבל נראה שזהו מחסדו השי"ת על ישראל שכשהוא דן אותם הוא דן מעומד ומקצר בדין, וכל דינם הנורא אינו אלא כמה שניות בודדות, ומיד אח"כ מתגברים רחמיו עליהם ועובר לכסא רחמים.

עוד חשבתי לבאר בזה לשון הגמ' למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, ויש לעיין למה נקטינן דוקא לשון זה של 'יושבין' ו'עומדין', הוי ליה למימר למה תוקעין קודם מוסף וחוזרין ותוקעין על הסדר, ומהי המשמעות בזה שבתקיעות הראשונות יושבים ובמוסף עומדים.

ולפי דברינו נראה, להתקיעות הראשונות באות להמליך את הקב"ה על כל העולם והעמים כולם, ולכן אומרים אז מזמור 'כל העמים תקעו כף', ובזמן זה הקב"ה שופט את כל העולם, וע"כ נקראים תקיעות דמיושב כי את העמים הקב"ה שופט בשיבה. אבל תקיעות דמעומד, בזמן שאנו מתחטאים לפניו בתפילתנו כבנים חביבים זה אינו שייך לדין הכללי של האומות, אלא זהו דין הפרטי דישראל ולכן הוא 'מעומד', כי הקב"ה מקצר בדינם.

ומה נפלא הדבר, שבאמת בתקיעות דמיושב מאריכים ומדקדקים בכל פרטיהם, ואילו בתקיעות דמעומד קיצרו מאד בזמן הראשונים לתקוע בכל ברכה רק ג' קולות, מפני טירחה דציבורא, אשר לפום ריהטא זהו פלא עצום, וכי מה שייך כאן 'טירחה דציבורא' הלא זהו עיקר עבודת היום, ולשם כך נתכנסו כולם לבתי הכנסיות וכבר חודש ימים אנו מתכוננים וחרדים לעבודת היום ועתה נחוס על תוספת כמה שניות בודדות, אתמהה. ובפרט בזמן שמאריכים מאד בפיוטים ואף לאחר חצות היום כמוש"כ הפוסקים, ולא חששו כלל משום טירחא דציבורא, ואיך יתכן שדוקא תוספת כמה תקיעות תחשב טירחא דציבורא.

אך נראה שהביאור כמוש"נ שאנו רוצים לקצר על הציבור בדינם, ולא להטריח אותם באריכות הדין הנורא, אלא להקל עליהם להשלים התקיעות 'דמעומד' דייקא בקצרה, ומיד מתעוררים רחמי שמיים עליהם, אם כבנים אם כעבדים, ועולה זיכרונם לטובה לפני מלכנו.

א"כ אפשר שלפיכך גם פסוקי הזכרונות שבכתובים מקוצרים מאד, כדי למעט את זמן

התעוררות הדינים הגמורים.

מכאן יש לנו להתבונן כמה נוראים הם הרגעים הללו של ברכת הזכרונות, בהם אנו מכניסים זיכרוננו לפני ה', אשר עליהם כתוב 'כדי שיעלה זיכרונכם לפני לטובה', ועליהם אמרו בגמרא 'כיון דלזיכרון הוא כלפנים דמי'. כמה צריך לשנש מתנייים להכין זכויות ומעלות טובות לרגעים הללו.

וכמו שהזהיר אדונינו הגרי"ס זי"ע באגרתו:

"וכאשר כוח הציור מועיל למוסר, יצייר האדם בעצמו אילו היה כהן גדול והיה צריך להיכנס ביוהכ"פ לבית קודש הקדשים, היה חרד מאוד לנפשו בל יפגעהו רעה חלילה, כן יחזק אמונתו אמונת חכמים רבותינו חכמי התלמוד ז"ל אשר פסקו וחדלו שופר של פרה משום "אין קטיגור נעשה סניגור" הגם שבבית המקדש המקודש בבגדי זהב נכנסים, אכן שופר "כיון דלזכרון אתי" והאדם נזכר ונשפט על כל מעשיו "ככהו גדול הנכנס לקודש הקדשים דמי" והדברים כהווייתן, ומאד מאד יחרד לב האדם המעמיק בדבר הנורא הזה".

פסוק ראשון של זכרונות מן הכתובים (חסד)

זָכַר עָשָׂה לְנַפְלָאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם ה':

נפלאות שבכל דור ודור

פירש הרד"ק: הנפלאות שעשה עמהם בכל דור ודור הם זכר שעשה לנפלאותיו הראשונים שעשה עמהם במצרים, שאדם זוכר אותם על ידי אלה הנפלאות.

בפסוק זה אנחנו מעוררים את המידה של 'נפלאות', לפעמים הקב"ה עושה פלאי פלאות, ניסים גלויים, המזכירים את ניסי מצרים. אנו מבקשים שיעשה לנו אותם, כיון שהוא חנון ורחום.

אנחנו זקוקים לכל הרבה 'נפלאות', ישנם חולים אנושים שבלי נפלאות נגזר מצבם חלילה, ישנם מעוכבי זיווג, חשוכי בנים, בעלי חובות, בעלי ייסורים - שבלי ניסים ונפלאות נראה שמצבם מייאש לגמרי.

אבל בראש השנה יש לנו כוח. אנחנו מזכירים לפניו את מה שלימד אותנו דוד ברוח קדשו 'זכר עשה לנפלאותיו', הקב"ה מעורר בכל דור ודור את הנפלאות.

זכירת מידת חנינת הצועקים

באבן עזרא פירש: זכר - הטעם, בכל דור יעשה זכר לנפלאותיו שעשה במצרים, שהוא חנון ורחום - לחון הצועקים אליו, כמו "ושמעתי כי חנון אני". עכ"ל.

פסוק 'ושמעתי כי חנון אני' עוסק בשמיעת שוועת העני העשוק, ומבואר באבן עזרא, שמידה זו 'לחון הצועקים אליו' היא מכוח 'זכירת נפלאותיו' שבמצרים, שכשם שבמצרים שמע את צעקתו ונאקתו, כן ממשיך לשמוע את צעקתו בכל דור ודור.

זכירת ישראל את נפלאות ה'

במצודות דוד פירש 'זכר עשה לנפלאותיו' - כמו שכתוב במן, קח צנצנת וגו' והנח לפני העדות למשמרת [והכוונה] למען יהיה לזכרון, חנון ורחום - כי הוא חנון ורחום, ולזה עשה זיכרון על הניסים למען ייטיבו דרכם ויקבלו שכר. עיין שם.

וכתב אאמו"ר שליט"א: לפי זה הזכרון הוא שלנו, והי"ת חנון ורחום נותן לנו לזכור טובותיו כדי שנזכה לפניו.

ויש לעיין אם מנהגינו להזכיר פסוק זה בזכרונות מתאים לפירוש זה. שהרי לכאורה מי שיאמר הפסוק 'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל' לא יצא ידי זכרונות, שהרי אינו עוסק ב'אתה זוכר' אלא בחובת הזכירה שלנו.

ולשון רש"י: זכר עשה - קבע לישראל שבתות ומועדים ומצוות שנאמר בהם וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים, לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחפץ להצדיקם.

וכתב אאמו"ר שליט"א: יש להסתפק האם כוונת רש"י כדברי המצודות שעל ידי שישראל יזכרו נפלאות יציאת מצרים ייטיבו דרכיהם, או הכוונה שעל ידי שיקיימו מצוות אלו יעלה לפניו זיכרון נפלאותיו שעשה לבניו ביציאת מצרים ויתגלגלו רחמיו עליהם ויקרב אותם עוד ועוד.

אשרי איש שלא ישכחך

וציין אאמו"ר שליט"א לדברי הרמב"ן בפרשת כי תצא: "...אפילו הזכר לנפלאותיו שעשה שציווה לעשות לזכר יציאת מצרים ומעשה בראשית אין התועלת לו, רק שנדע אנחנו האמת ונזכה בה עד שהיה ראויים להיות מגן עלינו..."

הרי שהדברים מעוררים זה את זה, שע"י שישראל זוכרים את הנפלאות ממילא הם זוכים באותם נפלאות, עד שהקב"ה עושה זכר לנפלאות הללו ע"י שממשיך אותם בכל דור ודור.

וכן אנו אומרים בברכת הזכרונות "אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך, כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך", ומשמע שמי שזוכר את ה' ואינו שוכחו מעורר את כניסת זכרוננו לפני ה'.

[וא"כ אפשר שגם פסוקי זכרון ישראל שייכים לברכת הזכרונות ויוצאים בהם. וכמו שמצאנו בשופרות שאנו מזכירים גם את שופרו של הקב"ה וגם את שופרותיהם של ישראל, וצ"ע].

לא שכחתי - מלברך

והנה בפרשת כי תבוא אומר המתוודה בביעור מעשרות "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" ופירש רש"י 'לא עברתי ממצותיך - לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ומן החדש על הישן. ולא שכחתי - מלברך על הפרשת מעשרות', וצ"ע מנא לן לדרוש לשון 'ולא שכחתי' דוקא על ברכת המצוות ולא על שאר פרטי דיני הפרשת המעשרות.

ונראה שהברכות הם הקיום של 'לא שכחתי', מצוות מאה ברכות היא לזכור את השי"ת בכל פינה שאתה פונה, ולכן דרשו חז"ל 'לא שכחתי' - שבירכתי ברכת המצוות.

וא"כ יש לנו ללמוד מכאן שכאשר אנו מבקשים לקיים 'אשרי איש שלא ישכחך' כדי להצליח להכניס זכרוננו לטובה, טוב וראוי להתחזק במאה ברכות בכוונה ובהתבוננות, שבזה מקיים 'לא שכחתי'.

פסוק שני של זכרונות מן הכתובים (השגחה)

טָרַף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ:

מזונותיו של אדם

אחד מעיקרי הדין של ראש השנה, הוא על 'מזונותיו של אדם' הקצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה.

עניין הפרנסה והמזונות גורם לנו להרגיש תלויים בקב"ה יותר משאר שטחי החיים, כיוון שהוא נושא דינמי, משתנה, ותלוי נסיבות. די בכך שמכונת הכביסה תתקלקל או מנוע הרכב ישבוק חיים וכל התחזית הכלכלית שלנו מעורערת... עלינו לגייס לפתע עוד חמשת אלפים שקלים...

בפסוק זה אנו מכניסים לפנינו יתברך את זכרון הפרנסה. כתבנו בספר פרנסה וכלכלה.

"טרף" - פרנסה התלויה בהשגחה פרטית

מדוע מזונות קרואים 'טרף'?

זוהי לשון מושאלת ממזון החיה הבאה על ידי טרף (מצודת ציון). יש לומר דלא בכדי נקט הכתוב מטבע-לשון זה, (ולא כתב 'לחם' נתן ליראיו, אשר זה בדרך כלל לשון מזונות), כי הבעלי החיים זקוקים ומתפללים ל'טרף' שלהם, בכל פעם מחדש. לחיות הטורפות אין מאגרים ומחסנים, וגם אין מקומות מרעה מזומנים, הם צריכים לקוות ולהמתין שה' ימציא להם טרף.

הפסוק אומר על זה בפרק ברכי נפשי "הכפירים שואגים לטרף ולבקש מא-ל אכלם, כולם אליך ישברון לתת אכלם בעתו..."

גם אנו יוצאים לבקש מזונותינו, והרי אנו בעצם 'שואגים לטרף', איננו יודעים איזה טרף ימציא לנו הקב"ה, לא תמיד הפרנסה מגיעה מהמקום שחשבנו להשיגה, כמעט תמיד היא מפתיעה ממקום אחר.

ידוע מה שאומרים העולם שכשפותחים את הדג מוצאים בתוך קרבו דג הפוך, ראשו לצד הזנב, וזה משום שהדג רדף אחרי דג אחר לבולעו ותוך כדי רדיפתו נבלע דג אחר שבא כנגדו לתוך פיו, וכן הוא עניין הפרנסה שהאדם טורח ורודף אחרי איזה 'דג' שסובר להתפרנס ממנו, ובאמת בלא משים מתגלגל לתוך פיו עניין אחר ממקור אחר.

זקני רבי אריה לויין זצ"ל היה מוסיף בזה, שאילו היה הדג בולע את הדג שרדף אחריו, היה נחנק מחמת הזנב הרחב של הדג הנרדף, ודוקא הדג שבא כנגדו ונכנס מצד ראשו לתוך לועו, הוא הוא אשר יכול הדג לאוכלו כראוי.

הרבי מקוצק זי"ע תמה על עונשו של הנחש 'ועפר תאכל כל ימי חיך', וכי עונש הוא זה, הלא הנחש מצויים לו מזונותיו בשפע ובלא טורח, וכמו שאמרו חז"ל ביומא ע"ה 'בוא וראה שלא כמידת בשר ודם מידת הקב"ה, מדת בשר ודם מקניט את חברו יורד עמו לחייו, אבל הקב"ה אינו כן, קילל את הנחש - עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו...' וא"כ מהו באמת העונש בזה?

וביאר הרבי מקוצק שלאדם הראשון אמר הקב"ה 'בזעת אפיך תאכל לחם' ובשביל למצוא פרנסתו יצטרך לבקש מהקב"ה שיספיק לו מזונו, וכן לחוה אמר 'בעצב תלדי בנים' וכאשר תשב על המשבר ותקש בלידתה תבקש רחמים מהקב"ה (וכנודע שזהו זמן תפילה וקירבה לקב"ה) הנה כי כן, יש להם עוד שייכות והתקשרות עם השי"ת לבוא לפניו בתפילה ובתחנונים. אבל את הנחש, מקור הטומאה, הרחיק הקב"ה מעליו ונתן לו מראש את כל מחסורו עד סוף כל הימים, מאכלו מצוי לו תמיד בשפע ובכל מקום,

כדי שלא תהיה לו עוד שום שייכות עמו לבקש כלום מהקב"ה, זו היא קללת הנחש!

בשנה וחצי האחרונים התמוטטה הכלכלה העולמית. עפ"י האו"ם קרוב למליארד וחצי בני אדם (מתוך שמונה מליארד!) איבדו או עומדים לאבד את פרנסתם בגלל הקורונה. מה שבעיקר נאבד זהו הביטחון הכלכלי - איש לא יודע מה ילד יום, האם יחזיק מעמד בעבודתו, האם מקום העבודה עצמו יחזיק מעמד... אנו צריכים 'לעשות מהלימון לימונדה' - להבין שזאת הזדמנות להרגיש תלויים בה' וקרובים אליו, בכל יום ובכל חודש עינינו נשואות אך ורק אליו.

טרף נתן ליראיו - בירידת המן

המצודות דוד ביאר 'טרף נתן ליראיו' - זה המן שכלכל בו את אנשי דור המדבר. יזכור לעולם בריתו - כי זכר לעולם הברית אשר כרת את אברהם להביאם לארץ ולזה אף כי מרו בו לא חסרו דבר'.

כלומר, כאשר התעכבו ישראל במדבר ארבעים שנה, היה זה בעצם תקופה של עונש וסילוק השכינה, אפילו משה רבינו לא נתנבא באותם שלושים ושמונה שנים. ואעפ"כ המשיך הקב"ה לזון ולפרנסם בדרך פלאית כזאת.

אנו מעוררים בזה - שגם כאשר איננו ראויים, ועדיין אנו 'במדבר' ובגלות, מכל מקום ממשיך הקב"ה לעשות עמנו ניסים נפלאים בעניין הפרנסה. וכמו שרבים מאתנו זוכים לראות פלאי פלאות של גלגולי השגחה פלאית בענייני הפרנסה.

ובאמת, מדוקדק היטב שהמן נקרא 'טרף', כי המן היה יורד מדי יום ביומו, ובני ישראל לא היה להם שום משענה ובטחון מה יאכלו למחר, רק אל ה' עיניהם תלויות שויריד להם גם מחר את המן.

ויש שביארו שזה הטעם שמיאנו בני ישראל במן והתלוננו עליו, משום שהמן לא סיפק להם 'בטחון כלכלי', כל יום היו צריכים לתלות עיניהם למרום ולהתפלל ולקוות שירד להם מן מין השמים. הם לא רצו להיות תלויים בקב"ה, אלא שיהיה להם פרנסה בטוחה בדרך הטבע, ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון.

ואמר לי זקני רש"ש לוין זצ"ל בשם ידידו רבי משה דימנטמן שליט"א שלכן נענשו בני ישראל על זה בנחשים דוקא 'וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם', כי הנחש נתקלל עפר תאכל כל ימי חייו, שלעומת שאר בעלי חיים התולים עיניהם בקב"ה ומבקשים מאל אכלם, והקב"ה שומע תפילתם ומזמין להם מזונותם כמו שכתוב 'נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו' 'הכפירים שואגים לטרף ומבקשים מאל

אכלם.. כולם אליך ישברון לתת אכלם בעיתו', ואילו הנחש אין הקב"ה רוצה לשמוע תפילתו ולכן מזונותיו מזומנים לו מאליהם בלא תפילה וכמיהה לה'. וזהו הלקח שלימד אותם הקב"ה, אם אין אתם רוצים שיהיו מזונותיכם תלויים בי הרי אתם מקוללים כנחשים.

ולכן היתה רפואתם על ידי הרמת הנחש על נס 'והביט אל נחש הנחושת וחי', וכמו שאמרו חז"ל שעי"ז יהיו מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים, וזה תיקון למה שרצו שלא לתלות עיניהם למרום בכל עת. [ואולי זה הרמז בהרמת הנחש על נס, כלומר, שישראל שהיו כנחש שאינו מתרומם להביט למעלה, יגביהו עצמם למעלה לתלות עיניהם בקב"ה].

'ליראיו' - לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם

יראי ה' העוסקים בתורתו ובעבודתו חיים תמיד מתוך דחק של פרנסה, וכמו שאמרו חז"ל 'הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה', שהרי אין התורה נקנית מתוך עונג ורחבות אלא מתוך חיי צער וצמצום, אבל מאידך גיסא - הקב"ה כרת להם ברית שהוא יתן להם לעולם 'טרף' מזון, לא יהיה צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם.

אמנם צמצום - אבל לא רעב, הסתפקות במועט - אבל לא מחסור. וכמו שאמרו חז"ל 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן'. הקב"ה ממשיך להאכיל מן, ליתן טרף, ליראיו לומדי התורה.

אאמו"ר שליט"א ציין לדברי המדרש "אמר ר' יהושע בן לוי טירוף נתן ליראיו בעולם הזה, ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה, אבל לעתיד לבא יזכור לעולם בריתו". ומה מאד נפלא הדבר, שעפ"י הפשט כתוב כאן שהקב"ה נותן טרף ומזון ליראיו, ומאידך גיסא עפ"י הדרש כתוב כאן על הטירוף והקושי בהשגת המזון ליראיו. **כי כך היא דרך ההנהגה עם יראיו, הם מטורפים מקשיי הפרנסה, אך לעולם לא יחסר להם מזון וכלכלה.**

בשנים האחרונות, אלפי עמלי תורה נמצאים במצוקה גדולה של פרנסה, הקצבאות נעלמו, היוקר האמיר, רמת החיים עלתה, ואברכים נאנקים תחת לחץ הפרנסה.

אמנם, מאידך גיסא, רואים אנו השגחה מיוחדת על עמלי התורה להזמין להם כדי מחייתם.

שמעתי שמועה שגביר גדול אחד בא לרבינו הגראי"ל שטיינמן זי"ע שרוצה לפרוע עבור כל אברכי כולל פונביץ' שהגיעו לגיל שבעים את החובות שנשארו להם מנישואי

ילדיהם, והגראי"ל שלח את רבי חזקי' מישקובסקי שליט"א להכין את רשימת האברכים הנזקקים עבור אותו הגביר. מה מאד תמה ר' חזקי' לגלות שבכולל פונבז' - אשר כידוע לומדיו חיים בדחק ובצמצום - אין אברך אחד שהגיע לגיל שבעים ולא סיים לשלם את כל חובותיו על נישואי ילדיו! כששמע זאת רבינו הגראי"ל נשא ידיו בהודאה לקב"ה שמקיים את לומדי התורה במעט הקמח שיש להם, כמו שכתוב 'טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו'.

בפסוק זה אנו מעוררים את בריתו של הקב"ה ליתן טרף ליראיו, שלא יחסר מזון ופרנסה לעובדי ה' ועמלי התורה.

בפרט בשנות הקורונה, כשהמשענת הכלכלית של עולם התורה התמוטטה, נדיבי עמים נאספו, אין אפשרות לנסוע למסעות גיוסי כספים בחו"ל, ההורים מתקשים בתשלומי הלימודים, וההוצאות של הלימודים בקפסולות למיניהם כפולות ומכופלות.

זאת השעה לצעוק אל ה' שלא יהיה צדיק נעזב, שיוכלו כל עמלי התורה לשקוד על תלמודם בנחת ובשמחה, מתוך אכילת המן וסיפוק צרכיהם במדבר.

פסוק שלישי של זכרונות מן הכתובים (רחמים, גאולה)

וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כְּרֹב חֲסָדָיו:

'וַיִּנָּחֵם' - אפילו חרב חדה מונחת

כאן אנו מעוררים מידה נוספת של זיכרון הברית: כאשר נכנס זכרון ברית האבות לפני הקב"ה הוא 'מתנחם' על הגזירות שנגזרו על ישראל, 'כרוב חסדיו' - פירש המצודות, ולא כמעשיהם, למרות שמצד המעשים עלולים חלילה להיענש קשות, הקב"ה ניחם על הרעה כרוב חסדיו העצומים.

שימו לב: הפסוק מדבר על גזירה שכבר נגזרה, על צרה שכבר הגיעה. הקב"ה כבר שפט ושקל את כל צדדי הזכות ואעפ"כ נגזירה הגזירה. ועדיין - אין מקום לייאוש מן הרחמים. יש מידה גדולה של 'וינחם כרוב חסדיו', הקב"ה כביכול חוזר וניחם על הרעה גם לאחר שנגזרה הגזירה.

אנו יודעים שבכל שנה נגזרות גם גזירות קשות, שונות ומשונות. בכל שנה ישנם יהודים שעולמם חרב עליהם, שנחתה עליהם צרה איומה - כאשר אנו אומרים פסוק זה, אנו מעוררים את המידה של הנחמה מהגזירה, שאפילו אם עמד הקב"ה לגזור גזירות קשות

הוא נזכר באהבת האבות וניחם על הרעה.

יתירה מזו, יש אנשים שנראה לנו שכבר נגזרה עליהם גזירה, שמצבם 'לאחר ייאוש', מבחינה גשמית או מבחינה רוחנית, בשלום בית או בחינוך הילדים, בפרנסה או בבריאות, ובפסוק זה אנו מתעוררים ומעוררים שגם כאשר הגזירה כבר נגזרה יש מידה של 'ויזכור וינחם'. זה הזמן לבכות ולהתחנן עליהם.

'וינחם' - חוזר ומושיע גם לאחר שחזרו וחטאו לאחר הישועה הקודמת

פסוק זה הוא תכלית פרק ק"ז המתחיל ב'הודו לה' כי טוב' ומסיים ב'ואמר כל העם אמן הללוי-ה'. פרק זה עוסק בתיאור מצבם הרוחני של עם ישראל בכל הדורות, מאז מצרים ועד זמנו, איך שוב ושוב הם ירדו וחטאו, שוב ושוב הקב"ה הענישם וכאשר התחננו אליו חזר לגאול אותם וחוזר חלילה.

ומסיים הפרק: "פעמים רבות יצילים, והמה ימרו בעצתם, וימוכו בעוונם. וירא בצר להם בשמעו את רינתם. ויזכור להם בריתו וינחם כרוב חסדיו. ויתן אותם לרחמים לפני כל שוביהם. הושיענו ה' אלקינו וקבצנו מן הגויים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך. ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללוי-ה".

והנה, בדברי הימים (דה"א טז) כתוב שכאשר העלה דוד המלך את הארון לירושלים הוא שורר בשמחה עם הלוויים וכל ישראל את פרק 'הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו אשר אנו אומרים בכל בוקר בתחילת פסוקי דזימרה. שני הפסוקים האחרונים שם הם "הודו לה' כי טוב... ואמרו הושיענו אלקי ישענו... ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם..."

ותמה המיוחס לרש"י שם: וכי היכן גלו בימי דוד שאומר כאן 'ואמרו הושיענו וקבצנו מן הגויים'? אלא, מפרש רש"י, שהפסוקים האחרונים אינם סיום הפרק אלא תוספת על הפרק. הפרק עצמו מסתיים במילים 'אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ', ואח"כ התחילו לומר את פרק ק"ו מתהלים המתחיל בפסוק 'הודו לה', ומסיים ב'הושיענו... ברוך ה' אלקי ישראל... ואמר כל העם אמן הללוי-ה'.

וצריך להבין, איך מתורצת קושיית רש"י בכך שאין זה סיום הפרק אלא אמירת פרק ק"ו מתהלים הנ"ל. והרי עדיין הקושיה בעינה עומדת וכי היכן גלו בימי דוד שהוצרכו לומר פרק זה מתהלים?

ומבואר, שבפרק זה יש עניין כללי שיש טעם לאומרו תמיד: שהקב"ה תמיד שומע שוועתנו אפילו כאשר אנו שוב ושוב חוטאים ונענשים הוא שוב ושוב זוכר את

הברית וניחם על הרעה שהגיעה אליהם.

עניין זה נוגע לעליית הארון לירושלים. שהרי זוהי מהות השראת השכינה במשכן ובמקדש, שהקב"ה בנה לנו מקום 'לכפר על כל עוונותינו', אשר הוא 'משוש לכל הארץ' וכמו שאמרו חז"ל: "...במה היתה משוש? שהיתה משמחת כל הארץ. היה אדם עובר עבירה היה דואג בלבו ולבו שח עליו... היה הולך לירושלם ומקריב קרבן ומתכפר לו ולבו שמח עליו, ויוצא משם שמח..."

לא בכדי הוא שמזמור שיר חנוכת הבית לדוד, עוסק בעניין זה שאחרי שאדם חוטא והקב"ה קוצף עליו, הוא חוזר ומרפאהו, מעלהו מן שאול, מפתח שקו ומאזרו שמחה. כי זהו עיקר העניין של המקדש. [וביותר לדעת הראשונים שכל עניין המשכן נתחדש לאחר שחטאו בחטא העגל והוצרכו לכפרה].

וינחם - לשון תשובה

חז"ל דרשו את הפסוקים הללו כך: "אמר ר' אלעזר, אין ישראל נגאלים אלא מתוך חמשה דברים: מתוך צרה, ומתוך תפילה, ומתוך זכות אבות, ומתוך תשובה, ומתוך הקץ. מתוך צרה - שנאמר "וירא בצר להם", מתוך תפילה - "בשמעו את רינתם", ומתוך זכות אבות - שנאמר "ויזכור להם בריתו", מתוך תשובה - שנאמר "וינחם כרוב חסדיו", מתוך הקץ שנאמר "הושיענו אלקי ישענו" [שהגיע זמן הישועה שקבעת כאלוקי הישועה].

והקשה אאמו"ר שליט"א מה השייכות בין לשוה"כ 'וינחם כרוב חסדיו' לכך שהגאולה מתוך תשובה של ישראל, היכן נרמז זה בפסוק? [ובאמת לשון זה נמצא גם בתלמוד ירושלמי תענית פ"א ה"א, ושם ביאר הקרבן העדה שהוא נדרש מלשון 'כרוב חסדיו', שקבלת התשובה היא החסד הגדול ביותר].

וביאר אאמו"ר שליט"א שהמידה הזו של 'וינחם כרוב חסדיו', שהקב"ה חוזר בו כביכול מן הגזירה שכבר נגזרה, מחזיר את החץ המתעופף לאחור, היא מתעוררת ע"י שעם ישראל בעצמם 'מתנחמים על הרעה', הכוח של תשובה שהיא מחזירה את החטא לאחור, ועוקרת אותו, חזרה גמורה על מה שכבר נעשה, הוא מעורר שבחינת ה' צילך' גם הקב"ה מחזיר את המכות שנשלחו ומבטל את כל הגזירות. מכיון שכתוב בפסוק לשון 'וינחם', מוכרח הוא שזה ע"י שעם ישראל ג"כ 'מתנחמים' על החטאים.

פסוקי זכרונות שבנביאים

עוסקים בגילויי ההשגחה והגבורה בעתיד, בשלושת רובדיה

פסוק ראשון של זכרונות מן הנביאים (חסד)

הֲלֹךְ וְקִרְאָת בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי
לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבַת כְּלוּלְתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר
בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה:

פסוק זה אמרו ירמיה הנביא. כאשר התנבא על גלות ירושלים, הוסיף ונתנבא: תקרא באוזני ירושלים, שגם במצב כזה הנני זוכר עדיין את 'חסד נעוריך'. מה זה 'חסד'? איזה חסד עשינו עם הקב"ה? חסד הוא לשון אהבה בראשיתית, אהבה שאינה תלויה בסיבה ובתועלת הדדית, כמו 'אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד' וכמו 'אהבת חסד', כאשר הלכנו אחרי הקב"ה בארץ לא זרועה, הראנו שאהבתנו אותו אינה בשביל לקבל תמורה, אלא בגלל עוצם התשוקה והתענוג מהאהבה והחיבור עצמו.

זהו 'אהבת כלולתיך', לשון כלילות גמורה, כול-כולה דבוקה ונמשכת אחרי ה'.

'מימי קדם' - זכרון אהבת הנישואין

כאן מעוררים אנו זכרון נפלא ונשגב: זכרון אהבתנו הקדומה והנצחית את הקב"ה.

לפעמים בני זוג כועסים ומתרחקים קצת זה מזה, אבל כאשר הם נזכרים באהבת כלולותיהם הראשונה, איך היו זוג צעיר ואוהב, עם עיניים נוצצות ולב רוגש, זה מעורר גם עתה את מידת הווייתור והסליחה. כי האשה נזכרת ש'זהו האיש אשר נכנסה עמו לחופה', האיש נזכר 'שזהו הכלה שציפיתי לה כל כך', הם מרגישים פתאום שמה שהיה 'אז' בחופה, זוהי האמת האמיתית, ואילו המריבות והוויכוחים הם כיסויים והסתרות, בלבולים ואי-הבנות מחמת לחצי החיים ובעיות-תקשורת. אבל בפנימיות - הם עדיין אותם חתן וכלה אוהבים ונרגשים.

הרמ"ק בתומר דבורה מבאר את י"ג המידות הנרמזות בפסוקי 'מי א-ל כמוך', והמידה האחרונה היא 'מימי קדם', מבאר הרמ"ק שם:

"...הרי מדה שיש להקב"ה עם ישראל כשתמה זכות אבות וכיצא, מה יעשה? והרי מצד עצמם אינם הגונים! כתיב "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך" ממש זוכר הקב"ה ימי קדמונים אהבה שהיה מקודם ומרחם על ישראל, ובזה יזכיר להם כל

המצוות שעשו מיום שנולדו וכל מדות טובות שהקב"ה מנהיג בהם עולמו ומכולם עושה סגולה לרחם בשבילם, והרי זו מדה כוללת כל המידות כולם כדפירשו באדרא..."

מבואר שבפסוק זה אנו מעוררים גם את שאר אהבות הקדומות שלנו. לכל אחד מאיתנו היו רגעים קדושים של קרבה גדולה ואהבת עולם, כל אחד מאתנו ב'כל נדרי' או ב'סדר העבודה' הוא קודש קדשים, ואנו מבקשים מהקב"ה שגם כאשר אנו נופלים מהמדריגה הזו מכל מקום יזכור את אותה אהבה קדומה, שהיא היא ה'אנחנו' האמיתי, ואילו הנפילות אינם אלא בלבולי היצר ורוח שטות.

לראות מעלת חברנו ולא חסרונם

אכן, מוסיף שם הרמ"ק שבשביל לזכות למידה נפלאה כזו, צריכים גם אנו לנהוג כך בזולתנו:

"כך האדם יתקן הנהגתו עם בני אדם שאפילו לא ימצא מעלה מאלו הנזכרות יאמר 'כבר היה שעה קודם שלא חטאו והרי באותה שעה או בימים קדמונים היו כשרים ויזכור להם הטובה שעשו בקטנותם, ויזכור להם אהבת גמולי מחלב עתיקי משדים, ובאופן זה לא ימצא אדם שאינו ראוי להיטיבו ולהתפלל על שלומו ולרחם עליו...'".

כלומר: גם כאשר אנו פוגשים אדם גס ומחוספס בעל מידות מושחתות ואופי לא-נסבל, אדם שמעורר אצלנו כעס וטרוניה, אנו צריכים לזכור שזה לא 'הוא' האמיתי, הרי הוא עצמו היה פעם ילד צעיר, מלא בתמימות ובשאיפות טהורות, וזהו 'הוא' באמת. כל השאר - הינן שכבות חיצוניות העתידות להתקלף ממנו...

אף אם נמצא אדם שמקטנותו הוא מושחת מכל מקום 'יזכור להם אהבת גמולי מחלב' כלומר, הרי הוא היה פעם תינוק יפה עיניים, תינוק יהודי טהור, קודש קדשים, שחיך וצחק, וגרגר בהנאה לאימו אוהבתו... כמה יופי וטהור שרו עליו באותה השעה!

כל אחד מאתנו בפנימי-פנימיותו נותר תינוק זך ורך, טהור וקדוש. אם אנו רוצים שהקב"ה יכניס לפנינו את זכרון פנימיותנו, עלינו לנהוג כך כלפי זולתנו, לראות את האחרים במבט כזה.

לכתך אחרי במדבר

מעורר אאמו"ר שליט"א: הדברים מפליאים, הרי בני ישראל יצאו למדבר אחרי ה', מחמת שהאמינו ובטחו בו ששם ינצלו מן המצרים ויגיעו אל המנוחה ואל הנחלה לארץ חמדה, אם כן - לא היתה שם 'התנדבות' ו'הקרבה' אלא יציאה ובריחה מן המצרים המשעבדים, ומדוע א"כ נחשב הדבר כזכות לעם ישראל?

זהו ממידת רחמיו של הקב"ה שמתייחס גם לדברים שאנו עושים 'למענינו', בשביל טובתנו ותועלתנו, כאילו אנו עושים בזה חסד עם הקב"ה.

כעין זה שמעתי ממורי זקני רבי דוד סומפולינסקי שליט"א על מה שכתוב בפרשת וילך 'הקהל את העם האנשים והנשים והטף' ופרש"י 'הטף למה באים, ליתן שכר למביאיהם', ותמוה, וכי איזו מצוה זו, שיצווה הקב"ה לעשות דבר בלא טעם רק כדי ליתן עליו שכר? וכי חסרות מצוות ליתן עליהם שכר?

אלא, ביאר זקני שליט"א, כוונת רש"י כך היא, מכיון שנצטוו האנשים והנשים לעלות להקהל מוכרח ממילא שיביאו גם את הטף עמם, כי לא יוכלו להישאר לבדם, וא"כ למה הוצרך הקב"ה לצוות על זה? בשביל ליתן שכר למביאיהם, כי ע"י שהקב"ה פרט זאת להדיא 'האנשים והנשים והטף' שוב מקיימים ישראל בזה מצוה, ומקבלים עליה שכר...

וזהו ג"כ כעין 'לכתך אחרי במדבר', שאע"פ שבלא"ה אנו מוכרחים להביא את הקטנים, מכל מקום מכיון שסוף סוף מקיימים בזה מצות ה' נחשב גם זה לזכות גדולה...

ספר במדבר - ספר זכויות

זקני רבי שמחה שלמה לוין זצ"ל שמע מרבי נח לוי זצ"ל שהנה באבינו מלכינו אנו מבקשים 'כתבנו' בחמש ספרים, א' בספר חיים טובים, ב' בספר גאולה וישועה, ג' בספר פרנסה וכלכלה, ד' בספר זכויות, ה' בספר סליחה ומחילה, ואמר רבי נח שחמשת ספרים הללו מכוונים כנגד חמשה חומשי תורה.

ספר 'חיים טובים' הוא כנגד ספר בראשית, ששם מדובר על יצירת החיים ועל הדורות הראשונים שהאריכו ימים מאות שנים ועל חיי האבות הקדושים שחיו חיים אמיתיים. ספר 'גאולה וישועה' כנגד ספר שמות שהוא ספר הגאולה כמוש"כ הרמב"ן. ספר 'פרנסה וכלכלה' כנגד ספר ויקרא המדבר על הקרבנות שמהם בא שפע פרנסה ותבואה לעולם כולו. ספר 'סליחה ומחילה' הוא כנגד ספר דברים שבו מדבר על תוכחת משה לישראל שמסתיימת בפרשת התשובה, 'והיה כי יבוא אליך כל הדברים האלה.. ושבט עד ה' אלקיך'.

א"כ איפוא, אמר רבי נח, נשאר לנו 'ספר זכויות' ובהכרח הוא כנגד 'ספר במדבר'. מהי השייכות בין 'ספר זכויות' לחומש במדבר?

הרי לנו שעיקר הזכות של עם ישראל הוא על 'ספר במדבר', כמו שאנו אומרים ומעוררים בפסוקי הזכרונות 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי

במדבר בארץ לא זרועה, על כך שהלכנו אחריו 'במדבר' נכתב 'ספר הזכויות'.
פסוק זה, כאמור, הינו 'חסד שבגבורה'. הוא מתאר את הזכרונות מתוך מבט של אהבה
וחסד. איך ה' יזכור את פנימיות אהבתנו.

פסוק שני של זכרונות מן הנביאים (דין וגבורה)

וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּךָ בְּיָמֵי נְעוּרֶיךָ וְהִקְמֹזְתִּי לְךָ בְּרִית עוֹלָם:

במבט ראשון יש כאן מילה מיותרת: וזכרתי 'אני' את בריתי אותך, היה צריך לומר
'וזכרתי את בריתי אותך', מהי ההדגשה 'אני'?

אך, כאשר קוראים את הפסוק בהקשרו בנביא, מבינים את העניין:

בפרק זה, פרק ט"ז ביחזקאל, יש תיאור ארוך ומזעזע על חסדי הי"ת עם עם ישראל,
ואיך הם בגדו בו אחרי רוב טובותיו. הפסוק שמזכירים בתפילה הוא פסוק ס', שישים
פסוקים כתובים לפניו.

הנביא מתאר בהם תינוקת שנולדה והוריה השליכו אותה על פני השדה כשהיא
מלוכלכת ומוזנחת, ואיך עבר שם בעל חסד ואסף אותה וטיפל בה. ואעבור עליך
ואראך מתבוססת בדמך... רבבה כצמח השדה נתתיך... [פסוקים שמזכירים בהגדה כי
הכוונה לגלות מצרים], ואעבור עליך והנה עתך עת דודים ואפרוש כנפי עליך ואכסה
ערוותך ואבא בברית איתך ותייפי במאוד מאוד ותצלחי למלוכה... לכן הנני מקבץ את
כל מאהביך... ושרפו בתיך...

ואחרי כל זה מסיים הנביא:

"...כי כה אמר א-דני ה' ועשיתי אותך כאשר עשית אשר בזית אלה להפך ברית?
[וכי סבורה את שגם אני אעשה כמותך? לא! אלא] וזכרתי אני את בריתי אותך בימי
נעוריך [למרות ש'את' הפרת את הברית 'אני' אקיים אותן] והקימתי לך ברית עולם:
וזכרת את דרכיך ונכלמת, בקחתך את אחיותיך הגדולות ממך אל הקטנות ממך
[כאשר תכבשי את כל הארצות השכנות, הגדולות והקטנות] ונתתי אותה לך לבנות
[לארצות משועבדות], ולא מבריתך [למרות שלא מגיע לך]: והקימתי אני את
בריתי אתך, וידעת כי אני ה': למען תזכרי ובושת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני

כלימתך, בכפרי לך לכל אשר עשית, נאם א-דני ה':

כעת ברורה לנו ההדגשה 'וזכרתי אני את בריתי איתך' אע"פ שאת אינך זוכרת, אני לא אתנהג כמנהגך הרע, אלא אזכור את בריתנו.

כתוב כאן דבר נורא:

הקב"ה יגאל אותנו ויכפר על כל חטאינו למרות שלא מגיע לנו, כדי שנתבייש וניכלם כאשר נראה איך הוא נאמן בבריתו בעוד אנו בגדנו והפרנו את הברית.

בושה זו איננה רק עונש, אלא בעיקר תכליתה לחבר אותנו אליו יתברך מחדש בעבותות של אהבה גדולה המחזקות ע"י הבושה העצומה 'איך התנהגנו אליו לעומת איך שהוא התנהג אלינו' ועי"ז לא נעיז עוד להתרחק ממנו לעולם.

כאשר אנו אומרים זאת בראש השנה, אנו מבקשים לעורר מידה זו אצל הקב"ה, שלמרות שאנו הפרנו ובגדנו, חטאנו ופשענו, מכל מקום הוא לא יתנהג עמנו כמידתנו, הוא יהיה נאמן בבריתו ויגאלנו גאולת עולמים.

כפי שביארנו, פסוק זה הוא 'דין' שבזכרונות, כי הוא מבשר על כך שהקב"ה יזכור אותנו לטובה בשביל לשפוט אותנו בזה "למען תזכרי ובושת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלימתך".

הרבה פעמים אנו מרגישים כלפי זולתנו 'מדוע שאנו ננהג כלפיו בחסד/רחמים/יושר/חמלה/אהבה בזמן שהוא עצמו אינו מתנהג כלפינו כך. זהו באמת קושי. אך - האם אנו מבקשים שהקב"ה יתנהג עמנו לפי איך שאנו מתנהגים כלפיו? חלילה חלילה. אנו מבקשים לעורר את המידה הזאת, שמבקשת להיטיב גם למי שאיננו נוהג בדרך טובה.

פסוק שלישי של זכרונות מן הנביאים (רחמים)

הֲבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְדֵּ שְׁעֵשָׁעִים כִּי־מִדֵּי נִבְרִי
בּו זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל־כֵּן הָמוּ מַעֲזִי לוֹ רַחֵם אֶרְחַמֶּנּוּ
נְאֻם־ה':

זה פסוק שרבים רבים משתבשים בביאורו: נראה להם שהכתוב אומר שאפרים הוא 'הבן יקיר לי', אבל לא זהו פירוש הכתוב, ה"א שלפני 'בן יקיר' איננה ה"א הידיעה

אלא ה"א התמיהה, זוהי תמיהה שהקב"ה כביכול תמה על עצמו:

מה זה שאני זוכר אותו תמיד כאילו הוא בן יקר לי שלא חטא לי מעולם, וכי הוא ילד שעשועים, והרי הוא חטא הרבה לפני, ומדוע מעי הומים עליו ברחמים עצומים מדי דברי בו?!

[לכן האות ב"ת של הבן יקר איננה מודגשת אלא רפויה, כמשפטה לאחר ה"א התמיהה, ואם הש"ץ אצלכם בבית הכנסת אומר חלילה בבי"ת מודגשת, אולי צריך להחזיר אותו כי שינה את משמעות הפסוק לגמרי...]

כאן צריך לבכות!...

אנו אומרים כאן שאפילו הקב"ה כביכול מתפלא על עצמו (גם בעיני יפלא) איך הוא אוהב את ישראל למרות חטאיהם הרבים. עד כדי כך גדולה ועצומה אהבתו אלינו, עד שהוא 'אסור ברהטים', כבול כביכול בחבלי האהבה אלינו.

כי מדי דברי בו - דיבורי תשובה

פירש רש"י שהפסוק הזה מתייחס לדיבורי אפרים שלעיל: "שמוע שמעתי אפרים מתנודד, ייסרתני ואווסר כעגל לא לומד, השיבני ואשובה כי אתה ה' אלקי, כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הוודעי ספרתי על ירך בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי".

ועל זה ממשיך הכתוב 'הבן יקר לי אפרים', פירש רש"י: הן דברי שכינה. כלומר, הוא מתנודד ואני לבי נהפך עלי לרחם. שמא בני יקירי הוא?! כמו מי שאין לו אלא בן אחד שהוא עושה לו כל רצונו?!

והנה, בפסוקים שם 'שמוע שמעתי' כתוב שאפרים קורא להקב"ה 'השיבני ואשובה כי אתה ה' אלקי', אני אינני מצליח לשוב, אני 'כעגל לא לומד' שמכים אותו והוא מתייסר ומצטער, איך איננו יודע מה מבקשים מאיתנו. וכמו שתרגם יונתן בן עוזיאל "איתא עלן יסורין ולא אליפנא כעגל לא מליף ניר".

ולכן, אפרים מבקש 'השיבני ואשובה, כי אתה ה' אלקי' - תשיב אותי אתה, תעזור לבי לעבודתך, וכך אשוב. אני אינני יודע איך לשוב.

אח"כ אפרים מוסיף עוד טענה: כי אחרי שובי נחמתי, פירש המלבי"ם, אחרי שאני שב בתשובה, אני שב ומתנחם וחוזר לסורי, אינני מצליח לעזוב את החטא, ואחרי שאני מגלה ומתוודע לכך ששבתי לסורי אני סופק על ירכי, בושתי וגם נכלמתי כי עדיין חרפת נעורי עליי, ולכן אני מתבייש לשוב אליך, ועל כן בבקשה - תשיבני אתה אליך.

והקב"ה משיב לאפרים על ב' הטענות:

הציבי לך ציונים - זוהי תשובה על 'לא לומד', אינך יודע איך לשוב בתשובה שלימה, אך אתה יכול לכל הפחות לעשות לך סימונים, 'קבלות קטנות', דברים שיזכירו לך לשוב אט אט אלי, שימי לך תמרורים - תרגם יב"ע: שפוכי תחנונין במרר, תתפללי במריירות נפש, שיתי ליבך למסילה דרך הלכת - אסתכלי בעובדין דעבדת אם תקנין, תעשי חשבון נפש, תתבונני במעשייך אם הם טובים. "שובי בתולת ישראל! שובי אל ערייך אלה!" הקב"ה ממשיך לצפות שאנו נשוב אליו.

עד מתי תתחמקין - זוהי תשובה על טענת הבושה והכלימה, פירש רש"י: עד מתי תסתרי ממני מפני שאת בושה לשוב אליי מפני דרכך הרעה. הבת השובבה - פירש יב"ע: כנישתא דסגיאין תיובתאה, כנסת ישראל שרבים הן תשובותיה, היא מרבה לשוב, שוב ושוב ושוב, שבע יפול צדיק וקם. בני ישראל בושים מחמת זה ואומרים 'אחרי שובי ניחמתי... בושתי וגם נכלמתי' והקב"ה אומר: ככה אני אוהב אתכם, הבת השובבה, ששבה ושוב שבה, ומתאמצת שוב ושוב. ואל תתביישי:

כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר - אני בורא מהלך חדש, שאת כנסת ישראל תבואי לתבוע אותי, ולא שאני אבקש אותך. פירש רד"ק: "שדרך העולם שהאיש מחזר ומסובב אחר האשה, וכן אמרו רז"ל בעל אבדה מחזר על אבדתו, ואילו אז הנקבה תסובב אחר אישה, כלומר, שישובו בני ישראל אל ה' אלקיהם ויגאלם וכן אמר בנבואת הושע ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים".

והנה, בין הטענה של ישראל 'יסרתני כעגל לא לומד, השיבני ואשובה, בושתי וגם נכלמתי', לבין התשובה של הקב"ה 'שובי בתולת ישראל... נקבה תסובב גבר', נמצא הפסוק שלנו:

"הבן יקיר לי אפרים!! אם ילד שעשועים!! כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה'" ופירש רש"י שכאשר אני שומע את אפרים מתנודד ומתאונן [על הקושי שלו לשוב בתשובה] המו מעי לו ברחמים עצומים.

הרי לנו דבר נורא, שגם מי שעדיין לא השלים התשובה, רק הוא מתאונן ונאנח ומתגעגע אל התשובה, וקורא "השיבני ואשובה... בושתי וגם נכלמתי..." ועם כל זה, אהבת ה' מתעוררת עליו במלוא עוזה "המו מעי לו".

בימים הללו, זוכים בני ישראל להתאנח ולהתגעגע ולדבר הרבה דיבורי תשובה. יש שטועים לחשוב שאין בזה כלום, אם לבסוף אין כאן שינוי קבוע, אבל באמת - עצם

הדיבורים הקדושים הללו מעוררים אהבה ורחמים עד אין קץ.

אאמו"ר שליט"א הראני בספר מגיד משרים (פרשת מטות מסעי) שביאר המגיד לבית יוסף מה שכתוב 'כי בי חשק ואפלטו' - אשגבהו כי ידע שמי', מי שהוא עושה תשובה שלימה נקרא 'ידע שמי' והוא זוכה שהקב"ה ישגבהו והוא רומס כפיר ותנין, אבל גם מי שעדיין לא עשה תשובה שלימה אך עכ"פ הוא 'בי חשק' - הוא חושק ומתגעגע לשוב אל ה' - זוכה לברכת 'אפלטו' שהוא ניצל מן הצרות, והוא דורך על שחל ופתן. עיי"ש בארוכה. הרי לנו שגם 'בי חשק' מעוררת רחמים וישועות גדולות.

כי מדי דברי בו - דברי תורה

יונתן בן עוזיאל פירש 'מדי דברי בו' - 'בזמן שמשוי פתגמי אוריתי על לביה למעבדהו', ופירש אאמו"ר שליט"א שיב"ע דרש 'דברי בו' שהדיבור שלי נמצא בו, בתוכו. וזה כעין מש"כ אאמו"ר שליט"א בשם הגר"א עה"פ 'תרועת מלך בו' שהוא כנגד תלמוד תורה שהיא 'בו', כמוש"כ 'וחיי עולם נטע בתוכנו'.

והוסיף אאמו"ר שליט"א שאפשר ללמוד מזה, שכאשר איננו יודעים במה להתחזק על היסורים שבאים עלינו, 'כעגל לא לומד', אין איתנו יודע עד מה - עלינו להתחזק עכ"פ בלימוד התורה ובה מעוררים בכל אופן את רחמי ה' ואהבתו. וכמו שאמרו חז"ל 'פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה'.

וציין אאמו"ר שליט"א לדברי הגרי"א חבר בספרו אור תורה על מעלות התורה אות ט': "וכן כשאדם עוסק בתורה בעוה"ז אז כביכול הקב"ה למעלה עוסק בתורה, כמו שאמרו הקב"ה אומר הלכה בשם בשר ודם אליעזר בני אומר מרה בת שנים כו' והוא בעת שהאדם עוסק בה למטה וכמו שאמרו בפ"ק דגיטין אשכחיה ר' אביתר לאלהיו א"ל במאי עסיק קב"ה א"ל בפילגש בגבעה כו'. הרי שבעת שעסק ר' אביתר ור' יונתן בפרשה זו למטה אז עסק בה הקב"ה למעלה כי התורה הוא עצם דיבורו ית"ש שהוא בחינת הרכבת האותיות והם הרכבת קשרי המאורות העליונים ושפעו ית' הפונה לנבראים וכפי עסק החידושי תורה שהם מחדשים בכל עת כך הוא נעשה חידוש בנבראים עליונים והם שמים חדשים שנעשה תמיד כמו שנאמר כי כאשר השמים החדשים כו' וכאשר ח"ו ישראל פוסקים מן התורה אז כביכול הקב"ה יושב ודומם כמו שאמרו במדרש איכה והוא כביכול אבל כמו שאמרו מלך בשר ודם אבל מה דרכו כו' כי התורה היא שמחתו ית' ושעשועיו כל היום ובהעדרה ח"ו שבת כל שמחה, וכתוב ישב בדד וירום כו' ואז ישראל נשכחים ח"ו מאתו ית' כי עיקר חיותם תלוי בתורה. ועוד אמר הנביא הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים בעת שהאדם משתעשע בתורתו ית' ובפרט תינוקות של בית רבן כי אז מידי דברי בו שהוא יתברך כביכול מדבר

בפיו התורה שעוסק בה עי"ז זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו כי עיקר הרחמים במעים..."

פסוק עשירי של זכרונות

**וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשִׁנִּים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי-אֹתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה':**

יציאת מצרים לא היתה מאורע חד פעמי, היא היתה התחלתה של הגאולה הנצחית, כמו שהבטיח לנו הקב"ה 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', כי תכליתה של גאולת מצרים היא 'להיות להם לאלקים' ועד שלא נגיע לתכלית זו בשלימות - שיתגלה ה' כמלך ישראל - עדיין לא נשלמה גאולת מצרים. וכמו שאנו אומרים בקדושת כתר 'הן גאלתי אתכם אחרית כראשית להיות לכם לאלקים'.

בפסוק העשירי אנו מעוררים את הזיכרון הכולל, שכלולים בו כל הזכרונות הטובים כולם - זכרון גאולת מצרים. שנימלט מפרעה הרשע הרוחני והגשמי שמשעבד אותנו שיעבוד מר וקשה, ונצא לגאולת עולמים, גאולה שלימה ונצחית, בב"א.

לעֵינֵי הַגּוֹיִם - פֶּן יֵאמְרוּ יְדִינוּ רַמָּה

למה הפסוק מדגיש כאן שהוא הוציא אותם 'לעֵינֵי הַגּוֹיִם'?

ליציאת מצרים היו שתי מטרות: (א) להיטיב עם ישראל כשלעצמם, (ב) בנוסף - היתה מטרה כללית יותר, אוניברסלית: להראות לכל הגויים שהקב"ה הוא האלוקים בעל הכוחות כולם בכל העולמות, ועם ישראל הם עם סגולתו שתפקידם להשפיע על כל האומות את האמת הזאת.

לכן הקב"ה חזר שוב ושוב בהבטחות לגאולת מצרים: "וידעו מצרים כי אני ה' בנטותי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם... למען תדע כי אין כה' אלקינו... למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ... בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ... בעבור זאת העמדתיך בעבור הראותך את כבודי ולמען ספר שמי בכל הארץ... למען רבות מופתי בארץ מצרים... וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו..."

זה נקרא לעֵינֵי הַגּוֹיִם - הקב"ה הוציא אותנו ממצרים כדי להראות לכל האומות כולם, את כוחו וגבורתו, את אהבתו לישראל.

פעמים רבות כאשר אנו מאבדים את הסיבה הראשונה, כאשר לא מגיע לנו כל כך הישועה מצד עצמנו, הקב"ה זוכר את הסיבה הנוספת: לגאול את ישראל 'לעיני העמים'.

בכל פעם כאשר הקב"ה ביקש להשמיד את ישראל במדבר, טען משה רבינו לפני הקב"ה 'מה יאמרו הגויים?' ואמרו הגויים אשר שמעו את שמעך לאמר מבלי יכולת ה' להביא את העם אל הארץ וישחטם במדבר... כך גם אחרי העגל וגם אחרי חטא המרגלים.

כך גם לגבי הגאולה העתידה - כתוב בפרשת האזינו שעם ישראל יגיע למצב רוחני כל כך נורא, שהקב"ה יבקש 'אשביתה מראש זכרם', ומה יציל אותנו? לולי כעס אויב אגור, פן ינכרו צרימו, פן יאמרו ידינו רמה ולא ה' פעל כל זאת...'

זה מה שאנחנו מבקשים ומעוררים בסיום ברכת הזכרונות: אחרי שביקשנו שהקב"ה יזכור לנו את ברית אברהם ואת ברית יצחק, ושיכבשו רחמי את כעסו מעלינו ושישוב חרון אפו מעמו ומעירו ומנחלתו, אנו מביאים את 'הנשק האחרון' שלנו: ריבוננו של עולם, תזכור שהוצאת את אבותינו ממצרים לעיני הגויים, ועדיין לא הגיעה יציאת מצרים לתכליתה - עדיין הגויים לא רואים את מלכותך בשלמות, עדיין לא הראת להם איך ביכולתך לגאול אותנו גאולת עולמים.

לתתך עליון על כל הגויים אשר עשה

במבט ראשון כל זה מאכזב מאד - ככה תתקיים הגאולה? בשביל שהגויים יראו את מלכות ה'? לא בשבילנו?

אבל צריך להבין שיש כאן רחמים גדולים ואהבה אמיתית - הקב"ה אומר שגם אם מצד עצמנו איננו ראויים כלל, אבל אנו בהחלט ראויים מצד התפקיד האוניברסלי שלנו, יש לנו תפקיד ענק, להמליך את הקב"ה על כל העולמות, על כל האומות, וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לך כתר מלוכה, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך.. ומצד התפקיד הזה - אנו בהחלט ראויים.

קוראים אנו בתורה 'וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דיבר לך, ולתת עליון על כל הגויים אשר עשה לתהילה ולשם ולתפארת". מצד התפקיד הגדול הזה - אנו בהחלט ראויים.

משל למלך שמינה את בנו לבנות את הארמון, הוא ראה שהבן לא הצליח בתפקיד הזה, יצר העצלות התגבר עליו שוב ושוב, הוא נכשל בשגגה או בפשיעה, מה עשה המלך? מינה אותו לתפקיד יותר גדול, להיות ראש הצבא, המנהל בפועל של כל ענייני המדינה, התפקיד הזה נטע בו אחריות ורוממות, הוא הצליח להרים את הממלכה לגבהים.

הקב"ה אומר - אם בני ישראל בתפקיד הפנימי שלהם לא הצליחו, אשפוט אותם בתור בעלי תפקיד אוניברסלי, 'לתתך עליון על כל הגויים אשר עשה לתהילה ולשם ולתפארת'.

כל השנה כשאנו רואים ערבי ברחוב, אנו אומרים 'מה הוא קשור אליי?' רק שלא יפריע עם איזה פיגוע... אבל בראש השנה אנו אומרים 'אה... הלוואי שנצליח להביא אותו לידיעת ה', תן פחדך על כל מעשיך, וידע כל פעול כי אתה פעלתו', הוא שייך אליי, הוא כפוף לי, אני כמו אברהם אבינו רוצה להביא את כל אחד ואחד מהם להכרת ה'.

הרמח"ל אומר שלעתיד לבוא כל הגויים יהיו בעלי רוח הקודש, ויהיו בדרגה יותר גבוהה מהדרגה של בני ישראל כיום, ואילו ישראל יעלו מעלה מעלה עד אין קץ.

כדאי ללמוד במאמר החכמה של הרמח"ל איך הוא עושה עניין עיקרי מאד בראש השנה מהתפקיד של ישראל להשפיע ולרומם את אומות העולם שיהיו כפופים ומשועבדים להם. שעי"ז נחשב שהטוב מכפיף את הרע אליו ומתקנו. ובאמת מבואר בחז"ל שעיקר הדין של ראש השנה הוא בין ישראל לאומות העולם, וישראל יוצאים כל שנה מנצחים בדין ואוחזין הלולב בקריאת 'דין נצח'.

התכלית היא להשלים את תפקידם של ישראל בהיותם בני ה' אשר משפיעים את טובתו לכלל האנושות.

כשאתה חושב על טראמפ בכל השנה אתה מפטיר "איזה גוי מגושם", אבל בראש השנה אתה אומר: 'אכפת לי... אני רוצה שהוא ג"כ יכיר את ה' ויהנה מהטובה העצומה של כי אז אהפוך על כל העמים שפה ברורה לקרוא בשם ה'".

ובאמת, על עניין זה אנו קוראים בראש השנה בקריאת התורה על 'וגם את בן האמה לגוי אשימנו', 'קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו', ועל הברית שכרת אברהם עם אבימלך, ואיך הוא נכנע לפניו בבחינת 'ויכחשו אויבך לך' - לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנוכי לא ידעתי בלתי היום... ועל ברכת 'ויירש זרעך את שער אויביו ויתברכו בזרעך כל גויי הארץ', ואיך השפיעה ברכת אברהם בבנים גם על צד הגויים 'הנה ילדה מלכה גם היא בנים לנחור אחיך', ופרש"י שנולדו לה י"ב ומסיים הבעל קורא בסלסול מילות 'ואת מעכ"ה' שהוא ראשי תיבות - מלך על כל הארץ (שמעתי מהרה"ג רבי נפתלי שימבורסקי שליט"א).

ראש השנה נותן לנו מבט של גדלות, אחריות עצומה על כל העולם, להביא את ישועת ה' 'לעניי הגויים'.

שזופרות

לשבור את כל המחיצות

...בשופר אנו מעוררים את התגברות
והזפת הגאולה, שתתגבר על כל המגבלות
והמניעות, התסכולים הצרות הדאגות
הפחדים החששות המצוקות - ובבת אחת
יפרוץ אור גדול ועצום לתוך חיינו. פתאום
יבוא האדון אשר אתם מבקשים.

...השופר מסוגל לגעת בנקודות ראשוניות ועליונות
בהנהגה, "עלמא דחירותא", לחזור ולעורר את
האהבה הראשונה ע"י התגברות הרחמים על הדין...

...השופר של ראש השנה גבוה וטמיר כל כך, עד שאין
לנו תפיסה בו עד שהגדירו הכתוב כ'חוק', עד שחז"ל
אמרו עליו 'למה תוקעים? רחמנא אמר תקעו', עד
שהרמב"ם כתב 'גזירת הכתוב הוא' - וכי איך אפשר
שלא לבכות ולהתרגש מעניין נשגב כל כך?!...

כאשר נקשיב היטב, נזכה לשמוע בקול השופר שלנו
את קול שופרו של הקב"ה המשיב לנו ותוקע כנגדנו.
כמו שאמרו חז"ל: "ועדיין איני יודע מיהו התוקע?
תלמוד לומר זה' אלקים בשופר יתקע"...

אוריאל ארליך

”אמרו לפני שופרות שתתנו לב ותצפו ליום הדין ולימות המשיח”

שופרות

לאחר שהתפללנו ועוררנו על 'מלכויות' - מלכות ה' על כל היקום, ועל 'זכרונות' - השגחת ה' על כל פרט ופרט, הגענו לעורר ולזעוק על התכלית - 'שופרות', התגלות ה' וגאולת עולם.

השופר הוא הדרך שבה הקב"ה מתגלה לדבר אלינו, והדרך שבה אנחנו זועקים אליו זעקה המגיע עד עולם היחוד, הנקודה הגבוהה ביותר בכיסא הכבוד, השופר 'נוגע' בנקודת הקשר הגבוהה ביותר בין ישראל לקב"ה.

שופר - ללא מילים

לקב"ה ולנו אין 'שפה משותפת', כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. את הקשר הפנימי העמוק בין ישראל לקב"ה מבטא קול ללא מילים, קול של כמיהה וגעגוע, ערגה ותחנון, מעמקי הוויה שלנו. "געינו אחריו כבהמות".

גם הקב"ה מצידו מתגלה אלינו בקול שופר, כאשר הוא מדבר אלינו, עיקר הגילוי הוא 'ללא מילים', קול השופר הנשמע משמי שמיים מבשר על הופעה הירואית, גילוי נשגב 'שלא נתפס במילים', שמעורר רטט והתרגשות, הוד ומורא, קדושה וטהרה.

לכן, המידה של 'שופרות', של יעקב אבינו, היא 'נורא' או 'קדוש', שמבטאים את חוסר היכולת שלנו להשיג את ההתגלות וההשראה של השכינה עלינו. לכן אנו מסיימים את ברכת שופרות במילים 'ואין דומה לך!' אתה מתגלה אלינו, מקשיב לנו, מדבר אלינו, אבל אין לנו שום תפיסה בך. כך גם בברכת מעין שבע אנו אומרים 'הא-ל הקדוש, שאין כמוהו!'

במה? בשופר

"אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונם לפני לטובה, ובמה? בשופר". השופר - מלבד משמעותו העצמית - הוא גם המעורר גם את המלכויות ואת הזכרונות, כי מהיכן יש לנו כוח להשפיע על מלכות ה' בעולם ועל הכנסת זיכרוננו לפניו - ממידת ההתגלות וההתקשרות בין ישראל לקב"ה. בלעדי השופר, היה ה'

מלכנו ושופטנו אך לנו לא היתה השפעה על זה - מכוח השופר אנו יכולים ונתבעים להמליכו ולהזכירו.

שופרות - בין ישראל לאביהם בשמים

אמר זקני המחנך רבי יעקב דב הלוי רוט זצ"ל בשיעוריו:

"...אם נתבונן נראה שיש שינוי במהלך התחבירי של ברכת מלכויות ממהלך ברכת הזכרונות. ברכת המלכויות פותחת במלכות ה' על עם ישראל בפרט: "עלינו לשבח לאדון הכל... שלא עשנו כגויי הארצות... ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא", ומשם - אנו מגיעים אל הבקשה למלכות ה' האוניברסלית "על כן נקווה לך - לראות מהרה בתפארת עוזך... ויקבלו כולם את עול מלכותך ותמלוך עליהם מהרה לעולם ועד". אחר כך אנו פותחים באמירת פסוקי המלכויות, ומסיימים בבקשה למלכות ה' האוניברסלית, "מלוך על כל העולם כולו בכבודך", וחותמים "מלך על כל הארץ".

לעומת זאת, ברכת הזכרונות פותחת בזיכרון האוניברסלי "אתה זוכר מעשה עולם, ופוקד כל יצורי קדם", ורק לאחר פסוקי הזכרונות אנו מגיעים אל זיכרון ברית אבות ועקידת יצחק, וחותמים ב"עקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור... זוכר הברית". כלומר, מן האוניברסלי אל הפרטי.

מהיכן נובע השינוי הזה?

משום שתכלית ברכת המלכויות היא 'המלכת ה' על ידינו', ולכן אנו פותחים בהמלכתו עלינו ומכאן מגיעים לשאיפה להמשיך ולהמליך את ה' על כל העולם "ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

לעומת זאת תכלית ברכת הזכרונות היא עם ישראל 'כדי שיעלה זכרונכם לטובה לפני', לכן אנו פותחים בזיכרון הכלל עולמי ומזה מגיעים לתחינה - שיזכור ה' את עמו וארצו ונחלתו.

"זכרון תרועה" למי התרועה מזכירה?

ב"מלכויות" התרועה מזכירה לנו שהקב"ה הוא מלך על כל העולם.

ב"זכרונות" התרועה מזכירה לפני ה' אותנו. כמו שכתוב "ונזכרתם לפני ה' אלקיכם".

לעומת ברכות מלכויות וזכרונות שעוסקות גם בהיבט האוניברסלי וגם בהיבט הישראלי - גם במלכות ה' והשגחתו על העולם כולו ויושביו, וגם במלכות ה' והשגחתו

הפרטית על עם ישראל בפרט - הרי בברכה השלישית, ברכת השופרות, אנו מוצאים התייחסות רק לעם ישראל.

אנו פותחים ב"אתה נגלית" בהתגלות על מעמד הר סיני "בקול שופר עליהם הופעת", ממשיכים לפסוקי השופרות, ומסיימים ב"תקע בשופר גדול לחרותנו", שופר של גאולת ישראל, וחותמים ב"שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים".

הנה כי כן, גם הפתיחה, גם הסיום וגם החתימה עוסקים אך ורק בהתגלות לעם ישראל.

מדוע?

משום שהיחס אל ה' כמלך העולם שייך גם לאומות העולם, כך גם היחס לה' כמשגיח ושופט ומנהיג, אבל היחס אל ה' כמתגלה, כמתקשר, זהו יחס יחודי - לעם ישראל, הגילוי וההתקשרות הוא רק עם עם ישראל.

"זכרון תרועה" למי התרועה מזכירה בשופרות? לישראל ולפני הקב"ה. היא 'מקשרת' בין ישראל לקב"ה, ישראל זוכרים שהקב"ה זוכר אותם, והקב"ה זוכר שישראל זוכרים אותו.

ג' שופרות - עבר, הווה, עתיד

הפעם הראשונה ש'נוצר קשר' בין הקב"ה לעמו בקול שופר, היה במעמד הר סיני. לזה מוקדשים פסוקי התורה.

מאז ועד עתה אנו ממשיכים את קול השופר בראש השנה, בבית המקדש, בעתות צרה, כאשר אנו מבקשים לעורר את נקודת החיבור העמוקה ביותר בין ישראל לקב"ה. לתרועות אלו אנו מקדישים את פסוקי הכתובים.

אנו מייחלים ומצפים לשמוע את קול השופר הגדול שיבשר את הבשורה הגדולה על התגלות ה' להוציאנו לחירות, לזה מוקדשים פסוקי הנביאים.

אמנם גם לאחר ביאת המשיח בב"א נמשיך להשתמש בשופר לפני ה' להעלות את זיכרוננו לפניו לנצח נצחים, כפי שנלמד בפסוק העשירי.

פסוקי שופרות שבתורה

עוסקים בהתגלות ה' בשופר בעבר, בשלושת רובדיה

פסוק ראשון של שופרות מן התורה (חסד)

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיטָב הַבֹּקֶר וַיְהִי קֵלֶת וּבְרָקִים וַעֲנָן
כָּבֵד עַל-הָהָר וְקֹל שֹׁפֵר חֲזָק מְאֹד וַיַּחֲרֹד כָּל-הָעָם
אֲשֶׁר בַּמִּחְנָה:

מזרא של אהבה

ביאר אאמו"ר שליט"א: הפסוק הזה מתאר מחד גיסא מורא גדול: קולות, ברקים, ענן כבד, קול שופר חזק מאד וחרדה. אבל מאידך גיסא הוא מקדים לתאר את האהבה העצומה של הקב"ה אלינו: ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר... אשר במחנה... הקב"ה הקדים לצאת לקראתנו, בעודנו עדיין במחנה, תיכף ומיד בתחילת היום השלישי, כחתן המזדרז לצאת לקראת כלתו לקבלה בשמחה.

הקב"ה הראה להם שהפחד שהם רואים וחשים, איננו פחד מאויב חלילה, אדרבה, מעמד הר סיני נקרא 'אהבת כלולותיך' 'יום חתונתו'. המורא הוא מתוך אהבה.

"וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם ויניעו ויעמדו מרחוק: ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות: ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו:

כלומר, הקב"ה לא מבקש להצר לכם, חס וחלילה, אל תיראו! הוא מטיל את אימתו בשביל שלא תחטאו ותפסידו את עולמכם. הוא כל כך אוהב אתכם שהוא רוצה לחבר אתכם אליו גם בעבודות של יראת כבוד ואימת מלכות אדירה. זה ביטוי של אהבה ענקית ודאגה עמוקה. תשמחו בזה.

אפשר לראות בפרקי תהלים - שאנו אומרים בפסוקי דזמרה ובקבלת שבת - איך דוד המלך קורא לכל היקום לשמוח ולרנן לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ. למה זה משמח? כי אנו רוצים שהקב"ה יהיה השופט והמנהיג שלנו, שלא יתן לנו לברוח מפניו ולברוח מהטובה שלנו, שימלוך עלינו! זה טוב לנו, זה משמח אותנו. אנו שמחים ביראה שהוא מטיל עלינו.

אשר במחנה - להתעורר בבת אחת!

חז"ל אמרו שהקב"ה הקדים והמתין להם על הר סיני בהיות הבוקר לצאת לקראתם, בעוד בני ישראל היו עדיין 'במחנה', ישנים היו עדיין על מיטתם.

כאן אנו מעוררים את מידת החרדה שמתעוררת ע"י השופר, השופר קורא, מעורר וזועק: המלך מופיע, ואתה עודך שוכב על מיטתך בתוך המחנה! מהרה חושה, זנק ממיטתך וצא אל האלקים היוצא לקראתך!

ישנם אנשים שעד רגע שמיעת השופר בראש השנה, הם עדיין 'לא יצאו מן המחנה', הם לא התכוננו בכלל, תקיעת השופר 'תופסת' אותם ישנים עמוקות...

הם חושבים להתעורר, אבל מפטירים לעצמם שעכשיו זה 'מאוחר מדי'.. אולי באלול הבא נזכור להקדים ולהתעורר... ולא כך הוא! השופר יכול להוציא את האדם בבת אחת מן המחנה אל הגילוי העצום של הר סיני!

אנחנו מבקשים בפסוק זה לפנינו שיתגלה אלינו בתקיעת השופר באופן זה שיגרום לנו לקפוץ לרוץ לקראתנו, 'משכני - אחריך נרוצה'.

פסוק שני של שופרות מן התורה (דין)

**וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֶזֶק מְאֹד מִשָּׁה יִדְבָּר
וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל:**

הולך וחזק מאד - לא לדרוך במקום!

כאן אנו מעוררים את מידת האין-סופיות של התגלות ה'. זה מבטא קול השופר הנמשך, ממשיך והולך, הולך ומתחזק, עוד ועוד ועוד ועוד... ואין לקול סוף...

מכיון שהקב"ה אין לו שום קצבה, הרי ממילא אין תכלית וסוף להתקרבות אליו, כאשר אנו מרגישים את התגלותו, אנחנו מיד מרגישים עד כמה הוא עודנו א-ל מסתתר וצמאים לעוד ועוד רובדי התגלות...

הגר"מ שפירא זצ"ל היה אומר שאנו יכולים להרגיש זאת היטב בלימוד התורה שניתנה לנו בקול שופר, ככל שאנו מעמיקים בה - כך אנו מגלים עוד רובדים מכוסים, מכל סוגיא 'קטנה' בש"ס אפשר לחדש חידושים על חידושים, עוד ועוד ועוד, קול גדול ולא יסף!

הננו מבקשים ומתחננים לזכות לראות גילוי אחר גילוי, פנימיות אחר פנימיות, מחיל אל חיל.

זקני רבי אריה לוי זצ"ל היה אומר: יש ב' בקשות נפרדות, 'מי יעלה בהר ה' ו'מי יקום במקום קדשו'? הרבה פעמים קל לעלות להר ה', להגיע לפסגות רוחניות, להרגיש גילוי שכינה וקירבת אלקים, אבל קשה מאד לשמור על המעלות הללו לאורך זמן, 'לקום במקום קדשו'. קל לעלות, קשה להחזיק.

רבי שמואל אויערבאך זי"ע היה שגור על לשוננו לייסרנו תלמידיו בדברי שלמה המלך "אורח חיים למעלה למשכיל - למען סור משאול מטה", אם אינך עולה למעלה - אתה יורד למטה! אם אינך מתרחב לעוד ועוד שטחים והשגות - אתה מתכווץ ומתקטן... אי אפשר לשקוט על השמרים.

על כן אנו מתחננים שגילוי השכינה וקירבת האלקים שאנו זוכים לה בימים הקדושים הללו, יהיו בבחינת 'הולך וחזק מאד', מחיל אל חיל, ממדרגה למדרגה. שלא יהיה זה כאפיזודה חולפת אלא תהליך קבוע, הולך ומתעצם.

ה'ברקים' שהפכו ל'לפידים'

הנה בפסוק השלישי אנו קוראים: וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים, לעומת זאת בפסוק הראשון שקראנו נקראים 'לפידים' אלו - 'ברקים', ויהי קולות וברקים. מה פשר שינוי זה?

ביאר אאמו"ר שליט"א שבתחילה היתה ההשגה בגדר 'ברק' - הארה חד פעמית, אמנם אחרי שישראל זכו לראות את הקולות איך הם נחקקים בלוחות, כמו שאמרו חז"ל שהקולות עצמם נחקקו בלוחות - היינו שהם נעשו לדבר קבוע וחקוק בסלע, עי"ז נעשה ה'ברקים' ל'לפידים', בעירה קבועה של קיימא.

זאת התפילה שלנו, שה'ברקים' הרבים שאנו זוכים להם בחסד ה' מפעם לפעם - בקריאת שמע או ב'מודים', בקבלת שבת או בקדושת 'כתר' - ייעשו ל'לפידים' בקרבנו.

משה ידבר והאלקים יענו בקול - ההתגלות לפי שיעור ההכנה

אאמו"ר שליט"א ציין לדברי הרמב"ן שהאלוקים ענהו בקול השופר, "כי ישראל יראים מאד מקול השופר שהולך וחזק מאד, ומשה היה אומר תחלה "כווננו דעתכם כי עתה תשמעו קול בענין כך", ומיד האלקים יענו אותו בקול".

ומבואר שהיה קול השופר מתחזק כפי הכוח שהיו ישראל מכוונים את דעתם לשמוע,

והיה מורה להם משה איך לכוון דעתם לקבל עוד ועוד השגות וגילויים. אנו מבקשים שהקב"ה 'יענה לנו' כנגד כוונתנו וציפייתנו "כי מחכים אנו לך".

פסוק שלישי של שופרות (התגלות)

וְכָל-הָעַם רֹאִים אֶת-הַקּוֹלֹת וְאֶת-הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת-הַהָר עֶשֶׂן וַיֵּרָא הָעַם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק:

כאן אנו מעוררים את המוחשיות של קול השופר - שנזכה 'לראות' את הקולות.

חז"ל אמרו שישראל היו 'רואים את הנשמע ושומעים את הנראה'. מה הכוונה שהיו 'שומעים את הנראה'? ומה המעלה בזה?

ביאר אדונינו נפש החיים, דהנה, בדרך כלל את העניינים הרוחניים אנו 'שומעים', כלומר, מבינים ותופסים בשכלנו, אבל איננו 'רואים' במוחש את הדברים. כי הם עניינים רוחניים ואילו אנו בעלי עיני בשר. לעומת זאת עניינים גשמיים אנו 'רואים' היטב היטב בעינינו...

אך בשעת מעמד הר סיני היו ישראל בדרגה גבוהה כל כך, שאת העניינים הרוחניים שבדרך כלל רק 'נשמעים' הם 'ראו' במוחש, לעומת זאת דוקא העניינים הגשמיים היו רחוקים מהם, עד שהיו יכולים רק 'לשמוע' אותם, להבין אותם, אבל לא 'להרגיש' אותם בחוש:

"...שכל כך נתבטלו מהם אז כל כחות הגשמיות ונזדכך השגתם מאד. עד שכל מציאות ענייני המוחשים הגשמים שהיו תחלה רואים אותם ראייה חושית עתה נתבטלו אצלם מראותם בחוש ראותם והתבונן בהם כלל. עד שדרך משל אם היה רוצה מי להבינם ענייני המוחשים הגשמים. היה צריך לספר להם להשמיעם לשמע און שישנם במציאות. והעניינים הרוחניים שתחלה היה צריך להבין ענינם לשמע און. עתה ראו בחוש ראותם ונפלאות השגתם"

אנו מבקשים ומתחננים שנזכה להרגיש בחוש את גילוי השכינה. לא להסתפק ב'תפיסה' שכלית, אלא לזכות ל'חווייה חושית'.

וַיֵּרָא הָעַם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק - לא לברוח מפחד הדין

להרגשת המוחשיות של גילוי השכינה, יש גם סכנה: במעמד הר סיני היה גילוי מוחשי

כל כך, עד שבני ישראל נעו לאחוריהם י"ב מיל, ויעמדו מרחוק, ומלאכי השרת 'ידודון ידודון' מסייעים אותם להחזירם.

לפעמים המוחשיות של הגילוי והקירבה מטיל על האדם עול של מורא, עד שהוא נרתע ומתרחק. כולנו מכירים חברים יקרים שבילדותם הרגישו באופן מוחשי מדי את פחד הדין של הימים הנוראים, ולא היו להם כלים להכיל את הפחד האיום הזה, על כן הם בחרו 'לעמוד מרחוק'. הם מתרחקים מהרגשת אימת הדין, מנסים 'להקליל' מאד את האווירה בימים הנוראים, על מנת לברוח מההרגשה שמעיקה עליהם.

זה נובע כמובן מצמצום הכלים שלהם. אדם בעל נפש מתרגש ומתענג מלהרגיש את פחד ה' והדר גאונו. הפחד הוא בעצם תוצאה של קירבה והשגה קלושה בגדלות האין סופית של הקב"ה. זה דבר מעצים ומרומם. אבל אם הפחד היה מוחשי מדי ביחס לכלים המצומצמים של האדם, זה גורם לו לברוח י"ב מילין...

הקב"ה סייע אז לבני ישראל לשוב ולהתקרב מעט מעט, להרגיש את נועם ה' ומתיקות קרבתו. אנו מתחננים לזכות להרגיש את האהבה שביראה.

"אהבת יראת שמיים"

ידועה השאלה מדוע בברכת החודש אנו כופלים את בקשת יראת שמיים, פעם אחת 'חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא' ופעם שנית בבקשה 'חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמיים'.

וחשבתי לפרש - וכמדומה ששמעתי שכיוונתי לדעת גדולים בזה - שהבקשה השניה איננה על יראת שמיים כי אם על 'אהבת - תורה ויראת שמיים', כלומר, שנאהב את התורה ושנאהב את היראת שמים.

יש אנשים שמרגישים יראת שמים, אך הם אינם אוהבים זאת כלל... הם מרגישים מועקה וקושי, וינועו ויעמדו מרחוק... ואנו מתפללים ומבקשים שנתענג ונאהב את היראה.

פסוקי שופרות שבכתובים

עוסקים בהתגלות ה' בשופר בהווה, בשלושת רובדיה

כבר ביארנו שפסוקי הכתובים מתארים את הבחינה השייכת להווה. כך גם בשופרות - בעוד פסוקי התורה תיארו את שופר הר סיני, ופסוקי הנביאים יתארו את שופר העתיד, הרי פסוקי הכתובים מתארים את השופר שבהווה, השופר שבין שופר הר סיני לשופר גדול לחירותנו. התרועה שאנו מריעים בראש השנה, בבית המקדש, על הקרבנות ובשירי הלויים.

[לפי המשמעות הפשוטה של הפסוקים, לפי ערכי הקטן, ההרגשה היא שבפסוקים אלו הסדר הוא: זכרונות-גבורה, מלכויות-חסד, שופרות-רחמים. אבל אינני יודע להסביר למה הסדר כאן הוא שונה מכל המקומות. ה' יאיר עיני בתורתו].

כתוצאה מכך ישנו הבדל נוסף:

את השופר שבתורה ושנביאים הקב"ה תוקע, ואילו את השופר שבכתובים אנחנו תוקעים לפניו.

כי בהווה, איננו זוכים לשמוע את קול השופר מהשמים, אלא אנו מעלים את קול השופר אל השמים. אמנם - כאשר נקשיב היטב, נזכה בעז"ה לשמוע בקול השופר שלנו את קול שופרו של הקב"ה המשיב לנו ותוקע כנגדנו. "ועדיין איני יודע מיהו התוקע? תלמוד לומר וה' אלקים בשופר יתקע" (ספרי).

בר"ה שחל בשבת - הקב"ה תוקע בשבילנו

ביו"ט ראשון שחל בשבת, איננו תוקעים בעצמנו בשופר מפני גזירת חכמינו, אבל מכיון שאנו אנוסים עפ"י אזהרתם, הרי אנו בכלל אותם ש'מעלה עליהם הכתוב כאילו עשאו'.
בישיבת המקובלים בית א-ל היו מכוונים ביום כזה את כל כוונות התקיעות במקומן, אע"פ שלא תקעו כמובן. השקט המהדהד עפ"י רצון ה' היווה תרועת מלכות עמוקה מאין כמותה.

מרנא הגרי"ש אלישיב סיפר לגיסו זקני רש"ש לוינ'ל על אדמו"ר אחד שהיה מקפיד מאד על טבילה לפני התפילה, והנה פעם אחת הגיע לעיירה אחת שלא היה בה מקווה, מקורבי האדמו"ר ציפו לראותו מצטער ומתייסר מכך שנאלץ להתפלל בלא מקווה, אך לתדהמתם היה האדמו"ר שמח ועולץ, לשאלתם - לשמחה מה זו עושה, השיב האדמו"ר - הנה בכל יום כאשר אני טובל אני משתדל מאד לכיין כל פרטי הכוונות הנסתרות כראוי, ומי יודע אם אני מצליח בכך.. אכן היום כאשר אני אנוס הרי 'נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', ואותו 'כאילו עשאה' הוא לבטח כאילו עשאה - עם כל הכוונות הנכוונות והראויות ביותר, נמצא אם כן - שדוקא היום קיימתי הטבילה באופן המעולה ביותר...

כך אולי אפשר לומר על שנה שחל בה ר"ה בשבת, אשר בכל שנה אנו מתייגעים מאד לכוון את התקיעה באופן הראוי, לדעת כיצד להריע בלא שום חשש שבר, וכיצד לתקוע שברים ללא חשש תקיעה... וכמה להפסיק בין השברים לתקיעה, ועד כמה תהיה התקיעה 'חלקה'... והנה, בשנה כזו הקב"ה 'מעלה עלינו כאילו עשאנוה' בהידור ובשלימות, לכל פרטיה וכוונותיה.

בעניין זה הראני אחי רבי אלימלך שליט"א תשובת חת"ס ח"ב יו"ד סי' שכב על מה שכתוב שמי שהוא בחרם מרחיקים גם את אשתו מביהכנ"ס ואת בניו מבית הספר, ותמהו הרי אשתו ובניו מה חטאו שיפסידו התפילה וללמוד תורה, וגם כל העולם מפסיד שהוא תלוי בהבל פיהם של תשב"ר, וכתב ע"ז החתם סופר:

"אין בזה שום הפסד לבניו ולאשתו וגם לקיום העולם העומד על הבל תינוקות של בית רבן דכל המחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו נמצא שכר האשה והבנים ושל כל העולם הוא ממש כל כך כאלו נכנסו הבנים לבית הספר וכאילו התפללה האשה בבה"כ ורק אך הוא הסרבן מפסיד שכרו ואדרבא הקולר תלוי בצווארו כי הוא הגורם להם זה הביטול אבל הם לא יפסידו כי אנוסים הם עפ"י ב"ד, עכ"ל.

ונורא הדבר, דאף שישארו הבנים עמי הארץ, מכל מקום כיון שהם ביקשו ללמוד תורה ונאנסו ולא יכלו, שוב אין להם שום הפסד בזה!! כי מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו הכל!

[ויש להביא ראיה לזה ממה שאמרו בגמרא שרבי יוחנן תמה על רבי אלעזר שבכה במיטת חליו, מדוע הינך בוכה אם משום שלא הספקת ללמוד תורה הרבה בימי חיך - הרי שנינו 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון ליבו לשמים'!... אנו היינו סוברים שאף ש'אחד המרבה ואחד הממעיט', מכל מקום מותר וצריך לבכות על כך שלא זכה

אלא למעט תורה... אבל רבי יוחנן לימד אותנו שאין מקום כלל לצער, כי כיון שנאנס ולא עשאה הרי זה כאילו עשאה ממש ולא הפסיד כלום].

ונראה שהחתם סופר לשיטתו שבמקום אחר כתב לבאר מה שאמרו חז"ל שמותר ליטול לולב של איסורי הנאה מפני ש'מצוות לאו להנות ניתנו' ופרש"י לפי שהן לעול ולא לתענוג. והקשה החת"ס, הרי בוודאי שמקבלים עליהם שכר נפלא ועצום. וביאר דבשביל השכר לא היה צריך לקיים המצוה, שגם אם היה נמנע ולא מקיים משום איסור ההנאה, היה מקבל השכר כולו, שהרי חישוב ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ולא היה מפסיד כלום, נמצא שכל עשייתו אינה אלא בשביל עצם קיום מצות ה' כעול וכמשא ולכן אין בזה משום איסורי הנאה.

פסוק ראשון של שופרות מן הכתובים (דיון)

עֲלֶה אֶל־אֱלֹהִים בַּתְּרוּעָה ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר:

התרועה שעל הקרבנות

פסוק זה הוא מתוך הפרק 'למנצח לבני קורח מזמור' אשר אנו אומרים קודם התקיעות. שם מתאר הפסוק את הגאולה העתידה שכל העמים יתקעו כף ויריעו לה', יכנעו תחת רגלנו, והקב"ה יבחר לנו את נחלתנו, את גאון יעקב אשר אהב מאז ולתמיד, מה זה 'גאון יעקב'? פרש"י ותיב"ע: בית המקדש. ואז 'עלה אלקים בתרועה', פירש רש"י: ואז יתעלה בתרועה וקול שופר שנתקע לפניו בשיר על עולות וזבחים שלמים, ונאמר: זמרו אלקים זמרו וגו'.

כלומר, שפסוק זה מתאר את עילוי הקב"ה מהתרועה שאנו מריעים על הקרבנות בבית המקדש. [לפי"ז 'עלה אלקים בתרועה' מתייחס לתרועת החצוצרות שהכהנים מריעים על הקרבנות. 'ה' בקול שופר' מתייחס לקול השופרות שהלויים תוקעים בשירתם].

זוהי בחינה אחת של 'תרועה' שיש בהווה - התרועה שאנו מריעים על הקרבנות בבית המקדש.

ה' בקול שופר - מדין לרחמים

חז"ל פירשו את הפסוק הזה על השופר של ראש השנה. "בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם, "עלה אלקים בתרועה", ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא

רחמים דכתיב "ה' בקול שופר", ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים.

תרועת השופר של ראש השנה מבטאת את מורא הדין הגדול, אך דוקא מורא זה שישראל מתייראין ומתריעין, ומקבלים עליהם את הדין, הוא זה שמעורר את רחמיו של הקב"ה להפוך מידת דין לרחמים. [כמו שביארנו בפרקי המבוא, כאשר אנו יראים מן הדין, זהו בעצמו פיוס של מידת הדין וסיבה לעורר עלינו רחמים עצומים].

עלה אלקים בתרועה - פחד הדין הנורא

התרועה מעוררת את הדין. זהו מסירות נפש מצידם של ישראל, שהם מקבלים עליהם את הדין ומעוררים את המשפט. מרוב רצונם ותשוקתם להמליך את הקב"ה כרצונו בעולמו, אשר ממילא בכלל מלכותו הוא המשפט, 'מלך במשפט יעמיד ארץ'.

כאן אנו מעוררים את השופר של הזכרונות, של הדין. השופר שמטיל את אימת הדין על כל סביבותיו. היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו?!

כתב אאמו"ר שליט"א: אין לנו שום מושג בעומק הדין של מעלה. בספר שימושה של תורה הביא מעשה שסיפר רבינו הגרי"ז מבריסק להגרא"מ שך זצ"ל, שמקובל בידו מאבותיו עד הגר"ח מוולוז'ין:

רעייתו של הגר"א הייתה גבאית צדקה עם עוד אשה מנשות וילנא. הן היו מכתות רגליהן לאסוף צדקה למשפחות נצרכות. השתים היו ידידות נאמנות, והסכימו ביניהן בתקיעת כף, שמי מהן שתסתלק מן העולם לפני חברתה, תבוא אל רעותה בחלום לספר לה מה נעשה בדינה.

אותה חברה הלכה ראשונה לבית עולמה. כעבור זמן באה בחלום לרעייתו של הגאון, ואמרה לה. אין לי רשות לגלות לך מהנעשה בשמים. [הוסיף אאמו"ר שליט"א: עיין פסחים נ"ד ע"ב, שעומק הדין הוא מהדברים שמכוסים מבני אדם, ואולי אין בני אדם מסוגלים לתפוס את עומק הענין], אך הואיל והבטחתי בתקיעת כף לבוא ולספר, הרשוני מן השמים לגלות לך דבר אחד. הזכרת את שפעם אחת הלכנו שתינו לאסוף כסף לצרכי צדקה, ובדרכנו בקרנו אצל אשה פלונית ולא מצאנוה בביתה. המשכנו בדרכנו, ולאחר מכן ראינו אותה באה לקראתנו כשהיא פוסעת בצידו השני של הרחוב. אז הורית באצבע ואמרת שהנה היא לנגדנו. עברנו, לצידו השני של הרחוב והתרמנו אותה. ובכן דעי לך, שהכסף שקבלנו ממנה רשום על שם שתינו, וכן הדרך שהלכנו בה וכל פסיעה ופסיעה, אבל בנוסף לזאת רשומה בחלקך ולזכותך בלבד אותה הרמת יד והוראת אצבע בה הפנית את תשומת לבי לאותה אשה. דבר לא נאבד. הרב שך זצ"ל

הוסיף שראה מעשה זה כתוב גם בפנקס הקהל של וילנא. ברור שהדקדוק הנורא הזה הוא בין לטוב ובין למוטב. עכ"ד אאמו"ר שליט"א.

עוד ציין אאמו"ר שליט"א לדברים הנוראים בעניין הדין של ראש השנה בדרשת הגר"ח מולוזין על הפסוק "סמר מפחדך בשרי ממשפטיך יראתי". ומקובל בידינו שכאשר דרש הגר"ח דרשה זו, לא היה יכול להשלימה בפעם אחת מחמת געיית כל העם בבכי, והיה צריך להפסיק בין פרק לפרק.

נמצא שאילולי רחמיו המרובים של הקב"ה לא הייתה לנו תקומה ח"ו. אבל על ידי זכות השופר הקב"ה יושב על כסא רחמים.

שופרות - מידת הרחמים

המידה של 'שופרות' היא 'רחמים'. המלכויות היא ב'חסד', זכרונות ב'דין', והשופרות ב'רחמים'. וכמו שאנו חותמים שומע קול תרועת עמו ישראל 'ברחמים'. בשיעורי זקני "רוח יעקב" נתבאר כך:

"... אנו חותמים את ברכת השופרות "שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים". מה היא התוספת "ברחמים"? למה בזכרונות איננו אומרים "זוכר הברית ברחמים"?

מבאר זאת המדרש בויקרא רבה: "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא - דין, בדין הוא עולה, מאי טעם? "עלה אלקים בתרועה" [אלקים מידת הדין], "ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב "ה' בקול שופר" [ה' מדת הרחמים] - ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים".

לכן אנו מברכים בשופרות דוקא שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, כי השופר מעורר את הרחמים.

ביתר ביאור: מידת הדין אינה מעידה על שייכות בין השופט לבין הנשפט, הקב"ה מנהיג את העולם כרצונו ומשגיח על ברואיו בדין ובמשפט, אבל עדיין אין זה מורה על 'קשר'. כמו כן מידת החסד אינה מורה על 'קשר' עם מקבלי החסד, הקב"ה מידתו טוב והוא מיטיב עם ברואיו באשר הם, עדיין לא שמענו בזה על 'קשר' בינינו לבין הקב"ה. לעומת זאת, מידת הרחמים מתעוררת כאשר מצבו של הזולת 'נוגע' בנו, 'הוא' מעורר את 'רחמינו', יש כאן חיבור והתקשרות בין המרחם למרוחם. 'כרחם אב על בנים', האב מרגיש את בנו ולכן הוא מעורר את רחמיו. בברכת השופרות כאשר אנו מעמידים את הקב"ה כ'מתגלה' כיוצר קשר עם ברואיו, זהו המקום של ה'רחמים'.

נוטלים שופריהם - ההכנה לתקיעות

אאמו"ר שליט"א דקדק את לשון המדרש כשישראל 'נוטלין את שופריהן ותוקעין' למה לא כתוב 'כשישראל תוקעין בשופריהן לפני הקב"ה', אלא ללמדנו שכבר 'נטילת השופרות בשביל לתקוע בהן' מעוררת את הרחמים.

ולפי"ז הוסיף אאמו"ר שליט"א דמסתבר דבכלל זה גם שאר הכנות לתקיעות, כמו לימוד ההלכות והכוונות, ולימוד פסוקי מלכויות זכרונות ושופרות שעליהם תוקעים וכדומה.

פסוק חמישי של שופרות (מלכויות)

בְּחִצְצוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר תִּהְיֶינָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ ה'

כאן אנו מעוררים את קול השופר של 'מלכויות', השופר מבטא את הוד המלכות המתגלית בהדר גאונה. כאשר אנו עומדים בראש השנה לפני ולפנים - לפני המלך ה', מריעים לפניו בקול שופר.

אמנם כאשר עומדות היו רגלינו במקדש, לפני המלך, הייתה מצוה מיוחדת בראש השנה: לתקוע את השופר בליווי ב' חצוצרות מן הצדדים. זהו ביטוי נוסף להדר המלכות המתגלית בשופר.

מהי התוספת של החצוצרות אל השופר?

פירש הרש"ר הירש בפרשת בהעלותך: "נזכור עתה שהשופר משמיע את קריאת ה' אלינו, ואילו החצוצרות משמיעות את קריאתנו אל ה', ושני הכלים האלה מצטרפים במקדש, שהוא מכוון לתורה ולהבטחות ה'. ונמצא שזו משמעות הצירוף הזה: החצוצרות מלוות את השופר והשופר חייב ללוות את החצוצרות. הוה אומר: אם נשמע בקול ה' אלינו (שופר), ישמע ה' את קריאתנו אליו (חצוצרות). וכן: נוכל לקרוא אל ה' בעת צרה (חצוצרות), רק אם נקבל על עצמנו לשמוע בקולו (שופר)..."

בפרשת אמור הוסיף רש"ר הירש באר, מדוע השופר מבטא את קול ה' ואילו החצוצרות את קולנו: קולות היוצאים מן האדם, המכשיר שלהם הוא החצוצרה שנוצרה בידי אדם, התרועה של ראש השנה קוראת בשם ולפיכך לא החצוצרה שהיא מכשיר אנושי מלאכותי אלא השופר הנעשה בידי ה' הוא המשמיע את קול התרועה.

[לפי דבריו מובן מאד מדוע התורה הקפידה שהשופר יהיה כדרך העברתו, כצורתו

הטבעית. ולא מורכב מחלקים נפרדים, או משופרות שונים, וכן לא הפוך מצורתו הטבעית. אולי בזה מובן גם הקפדת קהילות בני תימן לתקוע רק בשופר שאיננו מעובד, אלא נשאר בצורתו הטבעית (ובאמת רגילות בפי זקני תימן לסנוט שהשופרות המעובדים הינם 'חצוצרות' ולא 'שופרות'... גם משום שבטפח הראשון שלהם הינם ישרים כחצוצרה, וגם משום שהם מלאכותיים במידה מסויימת...)].

בגבולין אנו יכולים להשמיע את קול ה', אבל איננו רואים איך הקב"ה שומע אותנו. אבל במקדש מתגלה לעין כל איך הקב"ה מוריד שכינתו לישראל, ומאזין לתרועתם. לכן אנו תוקעים שם גם בשופר וגם בחצוצרות.

פסוק שלישי של שופרות מן הכתובים (שופרות)

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:

כאן אנו מעוררים את קול השופר של 'שופרות', המבטא התגלות וקשר בין הקב"ה לישראל, 'אלקי יעקב'.

תקעו בחודש - התחדשות

קול השופר מעורר בחינה של התחדשות, חזרה לשורש הגבוה והראשוני ביותר, עולם הייחוד. לכן משתמשים בשופר כאשר מבקשים להתחדש ו'להחזיר הגלגל לאחור', כמו בשנת היובל כאשר מבקשים להוציא לחירות את העבדים, וכן כאשר באים אנו לקבל את השבת היו תוקעין בשופר, כי התקיעה מבטאת כניסה למצב חדש, ניתוק מהמצב הקודם. חירות. וכמו שכתוב "שירו לו שיר חדש - הטיבו נגן בתרועה" הרי שהתרועה נקראת 'שיר חדש'.

בכסה ליום חגנו - מצוה נעלמה

פעולתו הטמירה של השופר עמוקה וגבוהה כל כך עד שהיא 'בכסה', מכוסה ונעלמת. כבר לשון הכתוב הסתיר את עניינה ומהותה: בשביעי באחד לחודש יום תרועה יהיה לכם. לא כתוב מדוע ולמה? איך וכיצד? זהו המועד שכתוב עליו הכי מעט בתורה.

זאת המצוה היחידה שלא נפסקה ההלכה איך לקיימה: האם תשר"ת, תש"ת או תר"ת? שלושה צדדים במצוה אחת.

כך גם במהלך הדורות התעוררו עוד ועוד ספיקות של הוכרעו בהלכה בצורה ברורה:

האם עיקר התקיעות במיושב או במעומד? האם הלכה כרב האי גאון שיוצאים מן התורה בכל תרועה? האם תרועה ג' קולות או ט' קולות? מה אורכו של שבר? האם מפסיק בנשימה בין שברים לתרועה? האם כמשנ"ב או כחזו"א? ומהי דעת החזו"א במריע מתוך שבר? האם השבר צריך להיות בקול שבור? האם התקיעה צריכה להיות 'חלקה' לגמרי? אלו טעיונות מנושאים רבים לא מוכרעים בהלכות שופר.

גם הדקדוק בצורת התרועה הוא דקדוק מופלא של חלקיקי שניות. אין כמותו בשום מצווה. צריך לשלוט על תקיעותיו ברמת דיוק מקסימלית. לדוגמא: אם השבר הוא פחות מג' כוחות, אינו כשר לכתחילה לדעת המשנ"ב, ומאידך אם הוא ט' כוחות הרי הוא נפסל. וכמה הוא ההפרש בין ג' כוחות לט' כוחות? כחצי שניה... ולדעת רש"י צריך כל שבר להיות פחות מג' כוחות ויותר משתי כוחות, כלומר, דקדוק של עשירית השניה! [שהרי ט' כוחות מדדוהו במשך שניה].

על כן שיבחו הכתובים את ידיעת התרועה, "אשרי העם יודעי תרועה" "היטיבו נגן בתרועה".

גם הרגש הראוי בשעת התקיעות - האם מורא גדול, כמו שכתבו רבים, או שמחה עצומה כמו שנהג הגר"א? וכהנה וכהנה. הוי אומר, מקומו של השופר גבוה כל כך - עד שהוא סתום וחתום.

כי חוק לישראל הוא - גזירת הכתוב

גם טעמה של מצות השופר לא נתפרש להדיא בכתוב ובדברי חז"ל. אדרבה, כאשר רבי יצחק ביקש לשאול 'למה תוקעין' תמחה הגמרא 'למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו', ומיישבת שלא נתכוון רבי יצחק לשאול אלא למה תוקעין בשופר של איל דוקא? אבל התקיעה עצמה 'רחמנא אמר'.

מזה כתב הרמב"ם את לשונו המפורסם 'תקיעת שופר בראש השנה - גזירת הכתוב היא'. כלומר, לא נוכל להשיג את מלוא המשמעות של השופר, לעולם יהיה הוא בבחינת 'חוק' וגזירת הכתוב.

בכסה ליום חגנו

הגר"א מבאר ש'תקעו בחודש שופר' מתייחס ליום ראשון של ראש השנה, שהוא ראש חודש. ואילו 'בכסה ליום חגנו' - מתייחס ליום השני של ראש השנה, שאמנם איננו 'חודש' אך עדיין הוא 'כסה' כי הלבנה מכוסה בו, והוא 'יום חגנו' - יום שחכמי ישראל תיקנו אותו.

אנו מוסיפים פסוק נוסף של שופרות מהכתובים:

הָלֹלוּ יְיָ הַלְלוּ-אֱלֹהֵי בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עֲזֹז: הַלְלוּהוּ
בְּגִבּוֹרָתוֹ הַלְלוּהוּ בְּרֹב גְּדָלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתִקְעַ שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל וּבְנֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֶף וּמַחֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי-שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה: כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְלֵל יְיָ הַלְלוּ-יְיָ:

ההילול שבתרועה

תקיעת השופר על כל ג' משמעותיה משמשת כהילול ושבח וקילוס לפני ה'. כולנו יודעים את הפסוק 'תקעו בחדש שופר' אבל איננו שמים לב להקשר שבו נכתבו הדברים: 'הרנינו לאלקים עוזנו, הריעו לאלקי יעקב, שאו זמרה ותנו תוף, כנור נעים עם נבל, תקעו בחדש שופר וכו' השופר הוא חלק ממקהלת כלי שיר שמהללים את ה'. אמנם ההילול הוא בכך שהוא מעורר הוד מלכות, מוראה והופעתה, אבל אין לשכוח את העיקר שהוא צורת הילול לפני ה'.

כך גם במזמור 'רננו צדיקים' כתוב: 'רננו צדיקים בה' לישירים נאווה תהילה, הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו, שירו לו שיר חדש, הטיבו נגן בתרועה' הרי איפוא שהתרועה היא ניגון מיוחד המצטרף אל הודיית הכינור וזמרת הנבל.

גם הפסוק 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' - שדרשוהו חז"ל על ראש השנה, מדבר על תרועה של שמחה:

"מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה... הריעו לה' כל הארץ פצחו ורננו וזמרו: זמרו לה' בכנור בכנור וקול זמרה: בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה': ירעם הים ומלאו תבל וישבי בה: נהרות ימחאו כף יחד הרים ירננו: לפני ה' כי בא לשפט הארץ..."

הרי שכאשר ה' בא בראש השנה לשפוט את הארץ אנו מקבלים את פניו בשירה וזמרה. ומתוך כך אנו מריעים לפניו בקול שופר.

וזה לשון הספורנו בפרשת אמור: "זכרון תרועה - זכרון תרועת מלך בה יגילו במלכם כאמרו הרנינו לאלהים עוזנו הריעו וזה מפני היותו יושב אז על כסא דין כמו שבא בקבלה כאמרו תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, וראוי לנו לשמוח אז יותר על שהוא מלכנו שיטה כלפי חסד ויזכה אותנו

בשפטו אותנו כאמרו כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו..."

בדרשות החתם סופר איתא שהתקיעה האחרונה שאנו תוקעים לאחר התרועה היא תקיעה של שמחה, 'וביום שמחתם... ותקעתם בחצוצרות', כי התקיעה היא הילול ושמחה לפני ה', ששמחים שהשי"ת פותח שער לדופקי בתשובה ע"י שמתעוררים מקול השופר".

שמחת השופר - מלכותו ברצון קיבלו עליהם

איתא במעשה רב: "אדמו"ר [הגר"א] שמח מאד בעת תקיעת שופר, כי כן אמר שצריך להיות ברוב שמחה וחדוה כדוגמת המדינה שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו בתקיעת שופר ממליכים להקב"ה בכל העולמות שאנחנו עמו..."

ופירשו דהגר"א לשיטתו שפירש החילוק בין מלך למושל, שמלך הוא ברצון העם. נמצא א"כ שכל שאנו מקבלים את המלכות בשמחה וברצון, כך מלכותו יתברך נעשית למלכות ולא לממשלה. ולכן הקפיד מאד להיות ברוב שמחה בעת ההמלכה בתקיעת השופר.

עורר חברנו רבי אלי פרלוביץ שהנה יש מצוות שאנו מקיימים תמידין כסדרם, כמו הנחת תפילין וכדומה, אלא שאם נקיים זאת מתוך הכרח או הרגל בעלמא לא חיזקנו בזה את מלכות ה', שהרי המלכות תלויה ברצון ושמחת העם, אבל אם נקבל על עצמנו לשמוח בעת הנחת התפילין - כבר עשינו מהפכה עצומה. 'ומלכותו ברצון קיבלו עליהם'.

פסוקי שופרות שבנביאים

עוסקים בהתגלות ה' בשופר בעתיד, בשלושת רובדיה

כעת אנו ניגשים לתכלית של כל עבודת מלכויות-זכרונות-שופרות, להביא אותנו אל השופר העתידי, אל הגאולה השלימה. צריך לדעת שמכוח אמירת פסוקים הללו יתכן ויבוא משיח צדקנו באותה שעה!

כשלמדתי אצל רבינו הגראי"ל שטיינמן זי"ע חל ראש השנה בשבת, ואמר לנו אז דהנה חז"ל אמרו בראש השנה "כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה - מריעין לה בסופה.

מאי טעמא - דלא איערבב שטן", ופירשו התוספות דהיינו דוקא בשנה שלא תקעו מחמת אונס ולא בשנה שלא תקעו מחמת השבת. וצריך להבין החילוק, הרי סוף סוף לא התערבב השטן, ומה בכך שהיה זה מחמת השבת.

ואמר בהקדם דברי התוספות שם שעירבוב השטן הוא מחמת שהוא חושש שזהו השופר גדול שהקב"ה תוקע ובלע המוות לנצח וישחט היצר הרע הוא השטן הוא מלאך המוות, עיי"ש.

ותמה רבינו הגראי"ל זי"ע במתק שפתיו: **אותו היצר הרע שבכל השנה מתחכם עלינו בפקחות גדולה, בתחבולות מתחבולות שונות ומשונות, לפתע בראש השנה נהיה פתי לחשוב בכל שנה מחדש שזהו השופר הגדול?! פתאום קל כל כך לרמות אותו?! וכי הוא לא זוכר שבשנה שעברה ובכל השנים הקודמות היו תקיעות שופר בראש השנה?!...**

אלא ודאי שהכוונה היא שכאשר אנו תוקעים בשופר הרי באמת זוהי תחילת התקיעה של השופר הגדול. באמת השטן נמצא אז בסכנה גדולה, כי העולם עומד פסע מתיקונו השלם, ובכל שנה ושנה מחדש מתבעת השטן מול הסכנה הגדולה לקיומו - כי השופרות של ראש השנה בכוחן להביא באמת ל'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול'.

לפי"ז, אמר רבינו זי"ע, שהרי מבואר בחז"ל שגם שמירת השבת מסוגלת להביא את הגאולה השלימה, ואם ישמרו ישראל שבת אחת מיד נגאלין, שהרי השבת היא מעין עולם הבא, ויש בה כבר התחלה של גאולה, וא"כ גם בשבת מתערבב השטן וחושש שתבוא הגאולה ויגיע זמן שחיטתו. ובפרט בשבת כזו שעם ישראל מוסר נפשו לבטל תקיעת השופר - שהיא תקוותנו והצלתנו בכל שנה - בשביל להתרחק מחשש רחוק של חילול שבת, בודאי עי"ז מתערבב השטן.

אכן, הוסיף רבינו, זהו דוקא אם אנו שומרים את השבת כראוי. ומכאן יצא לעורר אותנו תלמידיו על איסור ריבוי שיחה בטלה בשבת קודש. כמבואר בשולחן ערוך סימן ש"ז.

נמצאנו למדים מהדברים הללו - שיסודם בדברי הקדמונים - שבשעת השופרות מסוגלים אנו לעורר את הגאולה העתידה. וכמו שאמרו חז"ל (לגירסת השלטי גיבורים והריא"ז בראש השנה): **אמרו לפני שופרות - כדי שתתנו לב ותצפו ליום הדין ולימות המשיח.**

והדברים מפורשים בספרי פרשת בהעלותך: **"מה ראו חכמים לומר מלכיות תחילה ואחר כך זכרונות ושופרות, אלא המליכהו עליך תחילה ואחר כך בקש מלפניו רחמים כדי שתזכר לו, ובמה, בשופר של חירות ואין שופר אלא של חירות שנאמר והיה**

ביום ההוא יתקע בשופר גדול (ישעיה כז יג) אבל איני יודע מי תוקעו ת"ל וה' א-להים בשופר יתקע (זכריה ט יד) ועדין אין אנו יודעים מהיכן התקיעה יוצאה, זה שנאמר קול שאון מעיר וקול מהיכל קול ה' משלם גמול לאויביו.

הנה כי כן, קול פסוקי השופרות שהצטוונו באמירתם, הינם קול שופר גדול של חירות, קול ה' בשופר יתקע ומשלם גמול לאויביו.

אם כן, קריאת פסוקים הללו צריכה להיעשות ברוב התרגשות והתעוררות - הלא תוך כדי אמירתם, ומכוח אמירתם, אנו מצפים לשמוע את קול השופר הגדול. אין לב אבן שלא ימס ברגעים אלו.

פסוק ראשון של שופרות מן הנביאים (חסד)

כָּל-יֹשְׁבֵי תֵבֶל וְשֹׁכְנֵי אֶרֶץ כְּנַעַן-נִסְּאוּ הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְקַע שׁוֹפֵר תִּשְׁמָעוּ:

השופר הוא מבשר ומודיע, בכל העולם כולו ישמע קולו למרחקים. המפרשים פירשו פסוק זה על קיבוץ גלויות, כאשר ישראל יקראו לשוב לארצם מארבע כנפות הארץ, ישמעו זאת כל יושבי תבל.

כתקוע שופר - כאשר יתקע בשופר

מפרשי הפשט פירשו 'כתקוע שופר תשמעו' - כמו תקיעת שופר שנשמעת למרחוק גם כולכם תשמעו את נס קיבוץ גלויות. וכמו שכתב הרד"ק: וזה דרך משל, כי כשירצה אדם לקבץ עם ישא נס בהרים כדי שיראו הנס למרחוק ויבאו, וכן יתקע בשופר וישמעו הקול למרחוק ויבאו כן יקבצו בני ישראל אל ארצם מפה ומפה בעת הישועה, וכן הגוים יביאו אותם ויקבצו אותם כאלו נשאו להם נס ותקעו בשופר:

ולפי פירושם צריך עיון האם אפשר לצאת בזה ידי פסוק של שופרות, הרי לא נזכר כאן השופר אלא כדוגמא ומשל.

אמנם חז"ל דרשו 'כתקוע שופר' במובן של 'כאשר יתקע שופר', ואמרו בשה"ש זוטא: אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בנייתם את בית המקדש וחרב, לא תבנו עוד עד שתשמעו קול מן השמים, לקיים מה שנאמר "כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו..." הרי שפירושהו מלשון קביעת עת וזמן, כאשר יתקע בשופר תשמעו.

שופר של תחיית המתים

רבינו בחיי הוסיף ש'שוכני ארץ' היינו המתים השוכנים באדמה, גם הם ישמעו את תקיעת השופר, ויקוצו לקולו.

וציין אאמו"ר שליט"א דכן איתא במדרש (הובא בפירוש מחזור כלבו): "ג' שופרות עתיד הקב"ה לתקוע, שנאמר ביום ההוא יתקע בשופר גדול, לקבץ את האובדים והנדחים, להפיל בסערת תימן שנאמר וה' אלקים בשופר יתקע, ולהחיות מתים שנאמר "שכני ארץ כתקע שופר תשמעו".

כולנו מתים בדור הזה, אין בשר המת מרגיש, על שם זה נקרא דורנו דור 'עקבתא דמשיחא' על שם שאיננו מרגישים מאומה כעקב הזה שהוא עב ומחוספס ואינו מרגיש באבנים שהוא דורך עליהם. אנו מצפים ומייחלים לשופר של תחיית המתים, כאותו שופר של מתן תורה שהחיה המתים והשיב את נשמותינו לגופינו.

[כתוב ברמח"ל שבקשות 'זכרנו לחיים' ו'כתבנו לחיים' הינם בקשות על החיים הרוחניים, שנוכה לחיי רוחניות. שנוכה לתחיית המתים רוחנית].

פסוק שני של שופרות מן הנביאים (יראה)

**וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים
בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנִּדְחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה'
בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:**

כאן אנו מזכירים את כוחו של השופר להכניע את היצר הרע תחת הטוב, ולעורר את גחלת ישראל העוממת בלב האובדים והנדחים, להתלהט לתבערה גדולה של אש שלהבתייה, לבוא ולהשתחוות לה' בהר הקדש בירושלים.

כולנו בבחינת מה נידחים ואובדים... וכולנו דואגים וחרדים לשלום אחינו האובדים והנדחים, התועים והנשבים.

אחינו האובדים והנידחים - ויאכל חצי בשרו

אנו איננו מוותרים ומתייאשים אפילו מאח אחד. "אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו", בלעדי כל אחד ואחד אנו חצאים בלבד. על אחת כמה וכמה כאשר אלפי אלפי אחינו אבדים ונידחים בין האומות והקליפות.

זקני רבי דוד בונם סומפולנסקי שליט"א מתאר בשברון לב כמה אלפי ילדי ישראל טהורים נאבדו לנו בתוך הכפרים המרוחקים הפזורים במרחבי שבדיה, לאחר שהובאו מגרמניה בשנת תרח"צ ע"י ארגונים הומניטארים ונקלטו במשפחות נוצריות בצפון שבדיה, הוריהם שעלו על המוקד לא הגיעו להשיבם, והם נטמעו בין הנוצרים ה"י.

לאחר המלחמה בהיות אדוני שליט"א בחור פליט בארץ שוודיה, חזר יום אחד מלימודיו מביה"ס לרפואה ווטרנארית והנה הוא רואה קבוצת נערים שמטיילים עם מדריך שבדי. לפי מראה פניהם הבין זקני שליט"א שנערים אלו הינם ילדים יהודים. הוא התקרב אליהם ונכנס בשיחה איתם, התברר לו שכולם פליטים שהובאו בשנת תרח"צ מגרמניה לשבדיה בגיל רך כנ"ל. זקני שליט"א הסביר להם שהם יהודיים, דבר שכבר לא היה ברור לרובם. הוא המשיך ושאל "מי רוצה להצטרף אתי ולגדול בבית משפחה יהודית", וילד אחד טהור לב, אלי רוזנר שמו, עזב מיד את קבוצת הילדים ונצמד לזקני שליט"א אשר הביאו הביתה לבית הוריו הפליטים גיבורי החיל ואנשי החסד רבי שמשון זצ"ל ומרת חנה דבורה ע"ה.

השלטונות השבדים התנגדו כמובן למעשה הזו, של 'חטיפת' ילד מבית מאמצי השבדים ע"י משפחת פליטים [דבר שהוא גם עבירה פלילית כמובן...]. גם הנהלת הקהילה לא אהדו את הרעיון 'להסתבך' עם השבדים בשביל להציל ילד יהודי משמד. אבל זקני רבי שמשון זצ"ל היה נחרץ - הילד לא יצא מביתי, כאן יהיה ביתו וכאן יגדל. ואכן, מול עמידתו האיתנה נכנעו הרשויות, ואישרו את קליטתו של הילד בביתם. הוא נקלט במשפחה והיה כאחד מילדי הבית. במיוחד התקרב לזקני שליט"א אשר שימש לו כאח בוגר. בהגיעו לגיל מצוות נערכה לו חגיגת בר מצוה כאחד מבני הבית.

לאחר תקופה הצליח אלי להתאחד עם אמו ושני אחיו ששרדו בנס את השואה, והתגוררו יחד בבית הורי זקני בשוודיה, וכשבגר גלה למקום תורה לישיבת גיטסהד שבאנגליה. הוא ואחיו זכו להקים דורות ישרים מבורכים של שומרי תורה ומצוות, מהם תלמידי חכמים יראים ושלמים. [לפני כמה שנים התארס אחד הנכדים עם בתו של הגאון רבי יהודה ארי' דינר שליט"א נינתו של רבי שמשון זצ"ל, ונתקיים בו "שלח לחמך על פני המים כי ברוב ימים תמצאנו"].

כעת, שוו בנפשכם, כמה 'אלי רוזנר' כאלו נותרו במרחבי שבדיה... ובכל ארצות הקרובות והרחוקות... כמה נשמות תלושות וקרועות מצפות לישועה, מטות אזניהן לשמוע קול שופר גדול שיביאם להשתחוות בהר ה' בירושלים.

שופרות - וכל הרשעה כולה כעשן תכלה

כתוב בבית יוסף שג' פעמים 'ובכן' כנגד מלכויות, זכרונות ושופרות. 'ובכן תן פחדך' כנגד מלכויות - שאנו מתפללים שהכל יכירו במלכותו ויראו מלפניו, 'ובכן תן כבוד לעמך' כנגד זכרונות - שאנו מתפללים שיזכרנו לטובה, ו'בכן צדיקים יראו וישמחו' כנגד שופרות.

במחשבה ראשונה לא מובן מה השייכות בין 'ובכן צדיקים' לשופרות?

אך הביאור בזה, שהשופר יכניע את הרע תחת הטוב, את הגויים תחת ישראל, את הרשעים תחת הצדיקים, את היצר הרע תחת היצר הטוב, כמו שהאריך רבינו הרמח"ל במאמר החכמה שלו. ולכן הבקשה של "צדיקים יראו וישמחו... ועולתה תקפוץ פיה, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ" זהו עצמה של בקשת השופרות, שתאבד ממשלת היצר הרע וכל הרשעה תכלה, וישובו לכולם להשתחוות לה' בהר הקודש בירושלים.

אנו מחכים לשופר שיציא אותנו ואת כל אחינו משליטת היצר הרע ומאחיזתו הלופתת.

פסוק שלישי של שופרות מן הנביאים (התגלות)

**וְהָיָה עֲלֵיהֶם יִרְאָה וַיֵּצֵא בְּכָרֶךְ חֲצוֹ וַאֲדָנִי אֱלֹהִים
בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן:**

השופר יכניע את הגויים תחת ישראל, הוא יבשר על נצחונם ועליונותם של ישראל על כל העמים. כאן אנו מבקשים לראות את חיתת ה' נופלת על כל הגויים בהתגלות מלכות ה'.

חז"ל אמרו בויקרא רבה:

"...וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו את האיל ניתש מחורש זה ונסבך בחורש אחר, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם כך עתידין בניך להיות נאחזים בעוונות ונסבכים בצרות וסופן ליגאל בקרניו של איל הדא הוא דכתיב (זכריה ט) וה' א-להים בשופר יתקע, א"ר הונא בר' יצחק מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא לאברהם את האיל ניתש מחורש זה ונסבך בחורש זה אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם כך הם עתידין בניך נאחזין באומות ונסבכין בצרות ונמשכין ממלכות למלכות מבבל למדי ממדי ליון ומיון

לאדום וסופן ליגאל בקרניו של איל הדא הוא דכתיב וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו..."

והלך בסערות תימן - מלחמה לה' בעמלק

'תימן' אינה הארץ הנקראת בימינו בשם זה, אלא היא אדום. וכמו שכתב רש"י שם שיש מרבתינו פירשו פסוק זה על מלחמת אדום לעתיד לבוא, היא מלחמת גוג ומגוג.

עיקר קליפת אדום היא קליפת עמלק. ה' ילחם באדום, ארצות המערב, יבטל את ממלכתם האדירה בכל העולם, וימחה את עמלק.

ה' צבא-ות יגן עליהם - הצלה מחבלי משיח

המילים 'ה' צבא-ות יגן עליהם' הינם מתחילת הפסוק הבא, מדוע אנו מוסיפים זאת?

משום שבמלחמת גוג ומגוג יש סכנה שגם יהיו מבני ישראל שינזקו, כמו שאמרו חז"ל על נוראות מלחמה זו והפחד מחבלי משיח. על כן אנו מיידי מוסיפים ברכה ותפילה, ששופר המלחמה שה' יריע בו יהיה רק כנגד אדום והגויים, אך על עם ישראל ה' יגן בשלמו.

במלבי"ם שם פירש את לשון הפסוק 'ה' צבא'ות יגן עליהם [ואכלו וכבשו אבני קלע ושתו המו כמו יין ומלאו כמזרק כזויות מזבח]:

"...ה' צבא-ות יגן עליהם - ולא יצטרכו למלחמה כלל, רק ואכלו וכבשו אבני קלע, במה שיאכלו יכבשו המלחמה ואבני קלע שיורו האויבים עליהם, ושתו המו כמו יין ע"י שישתו ויהמו כמו שותי יין בזה ימלאו דם כמזרק שממלאים אותו בדם הזבח, וכזויות מזבח שזורקים ושופכים שם דם הזבחים, לא ע"י מלחמה רק יאכלו וישתו וה' יפילם חללים, ודימה דם החללים לדם המזרק שהוא לרצון לפני ה', כן ירצה ה' במעשיהם ונצחונם..."

בזה אנו מסיימים את שלושת פסוקי הנביאים - בתכלית הכנעת האומות לישראל ע"י קול השופר, אשר בזה תגיע האנושות כולה לתיקונה השלם, כאשר יושפעו כל הגויים מאורם של ישראל, ויתעלה כל העולם עילוי אחר עילוי עד אין קץ.

פסוק עשירי של שופרות

**וּבִיּוֹם שְׂמִיחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאִשֵׁי חֲדָשְׁכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצָצְרֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם
לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:**

גם לאחר שנזכה לשופר גדול לחירותנו, לא יסתים תפקידו של השופר, התגלות ה' אין לה קצבה ותכלית, עדיין נמשיך לזכות ע"י קול השופר שנתקע על הקרבנות לגילוי אחר גילוי, עליה אחר עליה, לנצח נצחים.

וּבִיּוֹם שְׂמִיחַתְכֶם - זה ראש השנה

הרא"ש בפ"ד דראש השנה, הביא תשובת רב שר שלום גאון: "ומנין ש[ראש השנה] נקרא שמחה? שנאמר 'וּבִיּוֹם שְׂמִיחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאִשֵׁי חֲדָשְׁכֶם' ואמר מר (סוכה נה א) חדשיכם כיצד זה ראש השנה".

כלומר, שמפרש אותו רב שר שלום שמקרא זה קאי כולו על ראש השנה שהוא גם יום שמחה וגם יום מועד וגם ראש חודש. לפי זה מדוקדק היטב שבפסוק העשירי של שופרות אנו מבקשים לזכות להמשיך לעתיד לבוא לתקוע לפני ה' בראש השנה בשופר ובחצוצרות, לחובת היום ועל קרבנות הציבור, בבית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו.

מלכויות זכרונות ושופרות

בפסוק זה, האחרון מפסוקי מז"ש, אנו מבקשים להמשיך ולזכות בירושלים הבנויה לעבוד את עבודת מלכויות זכרונות ושופרות הנרמזות בפסוק זה, כמו שדרשו חז"ל 'ותקעתם - הרי שופרות, והיו לכם לזכרון - הרי זכרונות, אני ה' אלקיכם - זה מלכויות'.

גם אני הקטן בעמדי בסיום מהדורה זו של קונטרס קטן זה, נושא תפילה לאבינו מלכנו, שאזכה להמשיך ולעסוק - יחד עם ידיד נפשי רבי מרדכי הבלין שליט"א - בעבודה זו של מלכויות זכרונות ושופרות, לשכלל ולהוסיף בסוגיא זו ובקונטרס זה עוד ועוד נדבכים וקומות, ענפים ופארות, עומק ורוחב, מחיל אל חיל, לאורך שנים רבות נעימות וטובות, יחד עם אשת בריתי שושנה תחי' וילדינו היקרים שרה, שמואל, לאה ושמחה-שלמה נ"י, הורינו האהובים שליט"א וכבוד אדמו"ר שליט"א, עם כל ישראל אחינו, בבריאות גופא ונהודא מעליא, בירושלים הבנויה ובהר הקודש.

סיפר פעם איש תקשורת שעסק בקבלת עידכוני חדשות בשעה שהתרחשה רעידת אדמה קלה ברחבי הארץ, והנה הוא מקבל הודעה בהולה: "דיווח ראשוני! רעידת אדמה הורגשה כעת ברחוב רבי עקיבא בבני ברק", לאחר כמה שניות קופצת הודעה אחרת: "בלעדי! רעידת אדמה במאה שערים פינת ישעיהו" ולאחריה עוד הודעות מחברים אחרים הפרוסים ברחבי הארץ: "חשיפה! רעידת אדמה סמוך לבניין העירייה בביתר"; "לפני דקה: האדמה רעדה מול מוסדות ויזניץ באלעד"... כל אחד הרגיש את השטעט'ל שלו, את הפינה שלו, אף אחד לא זכר שרעידת אדמה היא אירוע רחב-היקף שאינו מצטמצם למקום הפרטי שלך...

אוי לנו, אם נרגיש בראש השנה שהמלכנו את הקב"ה על השטעט'ל שלנו... בראש השנה אנו זוכרים שאנו מסתובבים בתוך מרחבים עצומים, אנו חלק מבריאה נפלאה, חלק מטבע מרהיב, חלק מעולם קסום... אנו לא מרגישים את עצמנו, אנו מרגישים את כל היקום - מתוך מבט כזה אפשר להמליך את הקב"ה.

העבודה המיוחדת בראש השנה, בשונה משאר מועדי ישראל, היא ההתעסקות בכל מרחבי הבריאה. איננו מתעסקים רק בקשר בינינו ובין הקב"ה, כמו בשלושת הרגלים או ביום הכפורים, בחנוכה או בפורים. אנו ממליכים את הקב"ה על כל ההווה העצומה של העולם.

זאת הפעם היחידה בשנה בה אנו מבקשים גם על מלחמת האזרחים בסוריה, הילדים הרעבים שבאפריקה, האנדרלמוסיה בארצות דרום אמריקה, ואפילו - התפשטות הקורונה בהודו... זאת הפעם היחידה בשנה בה אנו פועלים גם על המגוון העצום של בעלי החיים, הצמחים, הפרחים... מצבם של יערות העד וחיות הבר... התחממות כדור הארץ והסערות הגלובליות שבאות בעקבותיה... אנו משקיפים גם על כוכבי הלכת שסביבנו, ומרחיקים להמליך את ה' גם על כל הגלקסיה שלנו, וכל הגלקסיות בכלל...

אנחנו - כיחידים - כל כך קטנים בראש השנה, לעומת המערכות העצומות שאנו פועלים בהם. אנחנו כמעט 'שוכחים' לבקש על עצמנו כפרטים. אנחנו - כיהודים - כל כך גדולים בראש השנה, כל המערכות העצומות של הבריאה מוטלות על כתפינו הדלות, תלויות בעבודתנו ביום הנשגב הזה.

קונטרס זה מבקש להציע בפניכם מסילה להבנת עבודתנו הנשגבה בימי ראש השנה, לאורם של שלושים פסוקי מלכויות, זיכרונות ושופרות.